

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ”**

**ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного та господарського права**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

дисципліни

«ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО»

Дніпропетровськ
НГУ
2014

Кострюков С.В. Навчально-методичне забезпечення дисципліни «Транспортне право» / Упоряд.: С.В. Кострюков; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – 200 с.

Упорядник

С.В. Кострюков, д-р філос. наук, проф.

Затверджено до видання редакційною радою ДВНЗ “НГУ” (протокол № 3 від 21.05.2014) за поданням методичної комісії з напряму підготовки 6.030401 Правознавство (протокол № 6 від 02.04.2014).

Подано Навчально-методичне забезпечення всіх видів освітньої діяльності з дисципліни “Транспортне право”.

Відповідальний за випуск завідувач кафедри цивільного та господарського права, канд. юрид. наук, доц. Р.С. Кірін .

ЗМІСТ

1. Навчальна програма нормативної дисципліни “Транспортне право”	4
Передмова	5
1.1. Вступ	6
1.2. Галузь використання	7
1.3. Нормативні посилання	8
1.4. Базові дисципліни	8
1.5. Обсяг дисципліни	8
1.6. Компетенції, що набуваються та зміст дисципліни	9
1.7. Зміст тем дисципліни	12
1.8. Індивідуальне завдання	17
1.9. Форма підсумкового контролю	24
1.10. Вимоги до інформаційно-методичного забезпечення дисципліни	25
1.11. Вимоги до засобів діагностики	25
1.12. Рекомендована література	26
1.13. Відповідальність за якість викладання та інформаційно методичного забезпечення	26
2. Методичні рекомендації для самостійного вивчення вибіркової дисципліни “Транспортне право”	27
2.1. Вступ	28
2.2. Контрольні питання для самостійного оцінювання знань з дисципліни “Транспортне право”	28
2.3. Рекомендована література	31
2.4. Перелік тем практичних занять	33
2.5. Курс лекцій з дисципліни “Транспортне право”	35
Додатки	
Закон України “Про транспорт”	122
Закон України ‘Про залізничний транспорт’	141
Закон України ‘Про автомобільний транспорт’	156

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ “Національний гірничий університет”

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО”

*освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів
напряму 6.030401 Правознавство*

Чинний від 2010.01.01

Видання офіційне

Дніпропетровськ
НГУ
2014

ПЕРЕДМОВА

1. РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО

Кафедрою цивільного та господарського права

2. ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

наказом ректора Національного гірничого університету
від ____ січня 2010 р. № ____

3. ВВЕДЕНО

вперше

4. РОЗРОБНИК СТАНДАРТУ

Кострюков Сергій Володимирович, професор кафедри цивільного та господарського права, доктор філософських наук.

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворений, тиражований та розповсюджений без дозволу ДВНЗ “Національний гірничий університет”.

1.1. ВСТУП

У складі української економіки транспорт займає особливе місце і є однією з базових галузей виробництва, що формують інфраструктуру соціально-економічного розвитку держави, та виступає зв'язуючою ланкою при взаємодії різних галузей економіки.

Забезпечуючи взаємодію різних сфер матеріального виробництва, міжгалузеві та міжтериторіальні зв'язки, транспорт створює необхідні умови для постійного функціонування суспільного виробництва й комплексного розвитку всіх його галузей. Транспортний чинник впливає як на обсяги, так і на структуру валютних надходжень від зовнішньої торгівлі товарами та послугами, міжнародних перевезень вантажів і пасажирів.

Роль транспорту в економіці й надалі буде зростати. По-перше, це тенденція до поглиблення суспільного розподілу праці та спеціалізації виробництва в окремих регіонах, які потребують розширення міжгосподарських зв'язків як у самій державі, так і зовні, що в свою чергу призведе до збільшення транспортних перевезень. По-друге, переобладнання діючих та побудова й виготовлення нових видів транспортних засобів створюють нові робочі місця у машинобудівному комплексі України. По-третє, вигідне геополітичне положення, розвинута мережа залізниць і автомобільних доріг, сучасні морські порти дають можливість Україні зайняти одну із ключових позицій в налагодженні транспортних зв'язків між країнами Європи і Азії.

Водночас важливого значення набуває проблема подальшого розвитку та вдосконалення правового регулювання транспортної діяльності, визначення місця для норм транспортного права в правовій системі держави, підготовки відповідних фахівців у транспортній галузі. Звичайно, що в цьому напрямку проводиться відповідна робота: приймаються нові закони, поповнюється нормативна база, але разом з тим відсутні дослідження процесів правового забезпечення транспортної діяльності на рівні юридичних праць.

Навчальна дисципліна „Транспортне право” передбачає вивчення системи транспортного права України, транспортно-правових норм, організаційно-правових основ діяльності транспорту в Україні, правове регулювання в різних видах транспорту.

В умовах становлення та розвитку ринкової економіки, що характеризуються постійним розширенням господарських зв'язків, все більшого значення набувають транспортно-економічні відносини. Основним завданням транспорту є своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях. Ефективне функціонування транспортної системи також залежить від правильності застосування норм відповідного національного законодавства. Цьому сприяє вивчення такої дисципліни, як „Транспортне право”.

Головною метою навчально-методичного комплексу є надання допомоги студентам денної, заочної та вечірньої форм навчання у вивченні зазначеної дисципліни.

Головне завдання – засвоєння знань стосовно: особливостей регулювання транспортних правовідносин при укладанні, виконанні та розірванні договорів перевезення різними видами транспорту; умов договорів перевезення пасажирів, багажу, вантажу, вантажобагажу та пошти; відповідальності перевізників, вантажовідправників та вантажоодержувачів за невиконання зобов'язань. Необхідно виховувати у студентів високий рівень правової культури і правосвідомості, поваги до законів, необхідності їхнього неухильного дотримання.

Основною метою навчально-методичного комплексу дисципліни є вивчення системи транспортного права України; особливостей правового регулювання та взаємодії різних видів транспорту, що дасть можливість студентам отримати більш ґрунтовні теоретичні знання та практичні навички застосування норм транспортного права; підвищення рівня правової культури і правосвідомості у студентів й неухильне дотримання студентами вимог закону та кваліфікованого його застосування; здобування вмінь і навичок з використання транспортного законодавства в практичній роботі.

Вивчивши курс „Транспортне право” студент повинен знати:

- роль і значення транспорту;
- систему, функції та принципи транспортного права;
- сутність транспортно-правових норм;
- джерела транспортного права;
- організаційно-правові основи діяльності транспорту в Україні;
- особливості правового регулювання правовідносин в різних видах транспорту;
- процес досудового врегулювання і судового розв'язання господарських спорів у сфері надання транспортних послуг.

уміти:

- тлумачити норми транспортного права, застосовувати їх у розв'язанні конкретних практичних завдань;
- вступати у відносини з юридичними і фізичними особами при укладанні, виконанні та розірванні транспортних договорів;
- застосовувати отримані знання при прийнятті рішення в конкретних ситуаціях з питань транспортного права;
- оперативно орієнтуватися і знаходити необхідні нормативно-правові акти з питань транспортного права;
- складати, подавати претензії і позови для задоволення вимог за невиконання зобов'язань.

1.2. ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

Стандарт поширюється на кафедри ДВНЗ “Національний гірничий університет”, що ведуть викладання вибіркової дисципліни “Транспортне право”.

Стандарт встановлює:

- компетенції, що має опанувати бакалавр, який навчається на базі ОПП молодшого спеціаліста з права;
- перелік змістових модулів, що опосередковує освітні та професійні компетенції;
- розподіл навчального матеріалу за видами занять;
- норми часу на викладання та засвоєння інформаційної бази для заочної форми навчання;
- форму підсумкового контролю;
- відповідальність за якість освітньої та професійної підготовки;
- інвчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни;
- вимоги до засобів діагностики.

Стандарт придатний для цілей сертифікації фахівців та атестації випускників вищих навчальних закладів.

1.3. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

1.3.1. Закон України “Про вищу освіту”.

1.3.2. Освітньо-професійна програма вищої освіти підготовки бакалаврів за напрямом 6.030401 Правознавство.

1.3.3. Наказ Міністерства освіти і науки України. № 642. від 09.07.2009 р “Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента”.

1.3.4 СВО НГУ ІМЗ-05. Організація видання інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2009. – 60 с.

1.3.5. СВО НГУ НМЗ-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 138 с.

1.4. БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

“Конституційне право України”;

“Адміністративне право”;

“Цивільне право”;

“Господарське право”;

1.5. ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 2 кредита ECTS (72 академічні години).

Аудиторні заняття – 0.375 кредити ECTS (27 академічних годин).

Самостійна робота – 0.625 кредити ECTS (45 академічних годин).

1.6. КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩО НАБУВАЮТЬСЯ, ТА ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторний	самостійна робота	загальний
1	2	3	4	5	6
№1	<p>Визначати транспортне право як галузь права, як юридичну науку, як галузь законодавства та як навчальну дисципліну.</p> <p>Класифікувати транспортно-правові норми.</p> <p>Класифікувати джерела транспортного права.</p> <p>Класифікувати транспортні відносини за характером юридичних зв'язків між сторонами цих відносин.</p> <p>Характеризувати структуру транспортної системи України.</p> <p>Характеризувати органи, що здійснюють управління транспортом в Україні.</p> <p>Визначати види та особливості цивільно правової відповідальності підприємств транспорту.</p> <p>Застосовувати особливості правового регулювання правовідносин на залізничному транспорті. Характеризувати повноваження суб'єктів, що здійснюють управління автомобільним транспортом в Україні.</p> <p>Застосовувати особливості правового регулювання правовідносин на водному транспорті.</p> <p>Застосовувати особливості правового регулювання правовідносин на повітряному транспорті.</p>	<p>Лекції - 1 семестр, II чверть (1...9 тиждень)</p> <p>Аудиторні – 2 години на тиждень</p>			
		Передмова			
		1. Поняття та система транспортного права	2		
		2. Транспортно-правові норми	2		
		3. Організаційно-правові основи діяльності транспорту в Україні	2		
		4. Правове регулювання діяльності залізничного транспорту	2		
		5. Правові основи діяльності автомобільного транспорту	2		
6. Правова регламентація діяльності водного транспорту	2				

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторний	самостійна робота	загальний
1	2	3	4	5	6
	Застосовувати особливості правового регулювання правовідносин на міському електричному транспорті. Визначати систему трубопровідного транспорту України.				
№2	Зображувати принципові схеми та вирішувати практичні завдання. Здійснювати правильну юридичну класифікацію транспортних правовідносин. Згідно чинного законодавства приймати рішення по компетенції державних органів управління транспортним комплексом. Згідно чинного законодавства приймати рішення по компетенції встановлення і зміни тарифів на залізничні перевезення. Проаналізувати чинні нормативно-правові акти та вміти їх застосовувати до вирішення практичних завдань. Здійснювати контроль за дотриманням законодавства щодо перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом в Україні згідно Методики.	7. Правове регулювання діяльності повітряного транспорту	2		
		8.Правове регулювання діяльності трубопровідного транспорту	2		
		Модульний контроль – лекційна контрольна робота: 9 тиждень	2		
		Разом:	18	23	41
		Практичні заняття - 1 семестр, II чверть (1...9 тиждень) Аудиторні – 1 година на тиждень			

Модулі	Компетенції (з використанням матеріалу модуля студент повинен уміти)	Змістові модулі	Розподіл часу		
			Аудиторний	самостійна робота	загальний
1	2	3	4	5	6
		1. Поняття та система транспортного права	2		
		2. Правові основи діяльності залізничного транспорту	2		
		3. Правове регулювання діяльності автомобільного транспорту	2		
		4. Правове регулювання діяльності водного транспорту	2		
		Модульний контроль – захист індивідуального завдання: 9 тиждень	1		
		Разом	9	22	31
		Разом по дисципліні	27	45	72
		Частка навантаження	0,375	0,625	1

1.7. ЗМІСТ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1.1. Транспорт як загальна складова суспільного виробництва

Історичний розвиток і становлення транспортного права. Поняття транспортного комплексу. Стисла характеристика видів транспорту загального користування.

1.2. Поняття, предмет і метод транспортного права України

Місце транспортного права в системі права України. Риси, завдяки яким можна доводити, що транспортне право – це галузь права. Суспільні відносини, що виступають предметом правового регулювання. Методи правового регулювання.

1.3. Система, функції та принципи транспортного права

ТЕМА 2. ТРАНСПОРТНО-ПРАВОВІ НОРМИ

2.1. Поняття, ознаки, структура, класифікація транспортно-правових норм

2.2. Джерела транспортного права

Класифікація джерел транспортного права. Конституція України та Закон України “Про транспорт” – основні джерела транспортного права. Транспортне законодавство. Правовий звичай.

2.3. Транспортні правовідносини

Поняття, ознаки, структура, класифікація транспортних правовідносин.

ТЕМА 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

3.1. Поняття та структура транспортної системи України

Поняття та значення єдиної транспортної системи України. Специфіка функціонування транспортної системи в особливий період.

3.2 Державне управління в галузі транспорту

Мета і завдання державного управління в галузі транспорту. Основні функції державного управління на транспорті. Органи, що здійснюють управління транспортом, їхня структура і повноваження. Державні органи управління транспортним комплексом. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні місцевим пасажирським транспортом.

3.3 Форми і методи управління транспортом

3.4. Особливості цивільно-правової відповідальності за порушення транспортних зобов'язань

Види цивільно-правової відповідальності підприємств транспорту. Підстави відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності за порушення транспортних зобов'язань.

ТЕМА 4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАНСПОРТНИХ ДОГОВОРІВ

4.1. Цивільно-правовий договір

Принципи, види, зміст та форма договору. Укладення, зміна і розірвання договору. Момент і місце укладення договору.

4.2. Система транспортних договорів

Поняття, значення та функції транспортного договору. Договір перевезення вантажу. Правова природа договору перевезення вантажу. Організаційні передумови укладення договору перевезення вантажу, його зміст. Сторони в договорі перевезення вантажу, його зміст. Довгострокові договори з організації перевезень Договір перевезення пасажирів та багажу. Права і обов'язки пасажирів за договором перевезення. Договір транспортного експедирування: поняття, предмет, зміст, відповідальність сторін.

4.3. Відповідальність за порушення транспортних договорів.

ТЕМА 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

5.1. Структура системи, склад та види перевезень залізничним транспортом

Історична довідка розвитку залізничного транспорту. Система залізничного транспорту. Склад залізничного транспорту. Види перевезень.

5.2. Повноваження суб'єктів управління залізничним транспортом

Кабінет Міністрів України – очолює ієрархічну структуру державного управління залізничним транспортом. Укрзалізниця – орган управління залізничним транспортом загального користування у складі Мінінфраструктури. Залізниця – основна організаційна ланка на залізничному транспорті. Дирекція залізничних перевезень – відособлений підрозділ залізниці.

5.3. Правові основи діяльності залізничного транспорту

Класифікація джерел інституту залізничного права. Конституція України та Закон України “Про залізничний транспорт” – основні джерела інституту залізничного права. Законодавство інституту залізничного права.

5.4. Основи організації перевезень на залізничному транспорті

5.5. Особливості договору перевезення вантажу залізницею

Перевізні документи. Юридичне значення накладної як основного перевізного документа. Сторони договору перевезення вантажу залізничним транспортом. Перевезення вантажу у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту. Відповідальність залізниці за договором перевезення вантажу. Відповідальність вантажовідправників і вантажоотримувачів за договором перевезення вантажу.

5.6. Особливості договору перевезення пасажирів залізничним транспортом

Складова вартості проїзного документа. Види проїзних документів. Правовий статус пасажирів при перевезенні залізницею. Відповідальність залізниці за договором перевезення пасажирів.

5.7. Участь залізничного транспорту в міжнародному співробітництві

ТЕМА 6. ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

6.1. *Поняття та склад автомобільного транспорту*

Історична довідка розвитку автомобільного транспорту. Види автомобільних транспортних засобів. Склад автомобільного транспорту.

Автомобільні дороги. Види автомобільних доріг. Правовий статус учасників дорожнього руху. Особи, яким надається право на управління автотранспортними засобами.

6.2. *Повноваження суб'єктів управління автомобільним транспортом.*

Роль Верховної Ради, Кабінету Міністрів України і Мінінфраструктури в управлінні автомобільним транспортом. Правовий статус Укртрансінспекції. Правовий статус Укравтодора. Правовий статус ДАІ МВС України. Правовий статус АТП. Повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні місцевим пасажирським автомобільним транспортом. Державне управління у сфері дорожнього руху.

6.3. *Правові основи діяльності автомобільного транспорту*

Класифікація джерел інституту автомобільного права. Конституція України та Закон України “Про автомобільний транспорт” – основні джерела інституту автомобільного права. Законодавство інституту автомобільного права.

6.4. *Організація перевезень пасажирів, багажу та пошти на автомобільному транспорті*

Зміст і структура джерел інституту автомобільного права, які регламентують організацію перевезень пасажирів, багажу та пошти на автомобільному транспорті. Документи необхідні для участі у конкурсі на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування. Послуги пасажирського автомобільного транспорту загального користування.

6.5. *Особливості договору про перевезення пасажирів автомобільним транспортом*

Істотні умови договору. Сторони договору. Документи на перевезення пасажирів автомобільним транспортом загального користування. Правовий статус пасажирів при перевезенні автомобільним транспортом. Відповідальність перевізників за законодавством інституту автомобільного транспорту. Відповідальність перевізників за договором перевезення пасажирів на автомобільному транспорті.

6.6. *Організація перевезення вантажів автомобільним транспортом*

Зміст і структура джерел інституту автомобільного права, які регламентують організацію перевезень вантажу на автомобільному транспорті.

6.7. Особливості договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом

Істотні умови договору. Основні права та обов'язки замовника та виконавця за договором перевезення вантажу автомобільним транспортом. Документація перевезення вантажів автомобільним транспортом загального користування. Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту. Відповідальність перевізників на автомобільному транспорті. Відповідальність вантажовідправників і вантажоотримувачів за договором перевезення вантажів. Правове регулювання перевезень вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні.

ТЕМА 7. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

7.1. Поняття та склад водного транспорту

Історична довідка розвитку водного транспорту. Елементи водного транспорту. Підстави об'єднання елементів водного транспорту. Склад водного транспорту.

7.2. Повноваження суб'єктів управління водним транспортом

Роль Верховної Ради, Кабінету Міністрів України і Мінінфраструктури в управлінні водним транспортом. Правовий статус Укрморрічінспекції. Правовий статус адміністрації морських портів України.

7.3. Правові основи діяльності водного транспорту

Класифікація джерел інституту водного права. Конституція України та Кодекс торговельного мореплавства України – основні джерела інституту водного права. Законодавство інституту водного права. Правовий звичай.

7.4. Основні суб'єкти діяльності водних транспортних правовідносин

Пароплавство (судноплавна компанія). Морський (річковий) порт. Державне регулювання діяльності, управління в морському порту. Господарська діяльність у морському порту. Морське (річкове) судно. Право плавання судна під прапором України. Правовий статус капітана судна.

7.5. Особливості договору перевезення вантажів річковим транспортом

Перевізні документи. Сторони договору перевезення вантажу річковим транспортом. Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю внутрішнього водного транспорту та інших видів транспорту.

7.6. Особливості договору перевезення пасажирів, багажу та пошти річковим транспортом

Судна, які призначені для перевезення пасажирів річковим транспортом. Правовий статус пасажирів при перевезенні річковим транспортом. Перевезення пошти.

7.7. Морські перевезення

Види морських перевезень. Види договорів морських перевезень. Договір фрахтування. Правове регулювання перевезення поромом. Договір буксирування: поняття, елементи, відповідальність. Міжнародно-правове співробітництво в галузі морських та річкових перевезень.

7.8. Особливості договору морського перевезення вантажу

Сторони договору перевезення вантажу морським транспортом. Перевізні документи. Реквізити рейсового чартеру. Види коносаментів. Реквізити та функції коносаменту. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів морським транспортом.

7.9. Особливості договору перевезення пасажирів морським транспортом

Правовий статус пасажирів при перевезенні морським транспортом. Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів морським транспортом.

7.10. Договір морського круїзу.

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

8.1. Поняття та склад повітряного транспорту

Історична довідка розвитку повітряного транспорту. Поняття та склад повітряного транспорту. Класифікація, реєстрація та виключення повітряних суден з реєстру. Класифікація, використання та структура повітряного простору України.

8.2. Повноваження суб'єктів управління повітряним транспортом

Роль Верховної Ради, Кабінету Міністрів України і Мінінфраструктури в управлінні повітряним транспортом. Правовий статус Державіаслужби України. Правовий статус авіаційного персоналу. Екіпаж повітряного судна.

8.3. Правові основи діяльності повітряного транспорту

Класифікація джерел інституту повітряного права. Конституція України та Повітряний Кодекс України – основні джерела інституту повітряного права. Законодавство інституту повітряного права.

8.4. Особливості договору перевезення вантажів повітряним транспортом

Повітряні перевезення. Перевізні документи. Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю повітряного транспорту та інших видів транспорту. Відповідальність перевізника на повітряному транспорті. Відповідальність вантажовідправника за договором перевезення вантажів повітряним транспортом.

8.5. Особливості договору перевезення пасажирів повітряним транспортом

Перевізні документи. Квиток. Багажна квитанція. Ручна поклажа. Відмова авіаперевізника в перевезенні пасажирів. Правовий статус пасажирів при перевезенні повітряним транспортом. Відповідальність авіаперевізника за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом. Відповідальність пасажирів за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

9.1. Поняття та склад міського електричного транспорту

Історична довідка розвитку міського електричного транспорту. Поняття та склад міського електричного транспорту.

9.2. Повноваження суб'єктів управління міським електричним транспортом

Роль Верховної Ради, Кабінету Міністрів України і Мінінфраструктури в управлінні міським електричним транспортом. Правовий статус Укртрансінспекції. Правовий статус державної технічної інспекції міського електричного транспорту.

9.3. Правові основи діяльності міського електричного транспорту

9.4. Особливості договору перевезення пасажирів міським електричним транспортом

Оплата транспортних послуг. Пільговий проїзд у міському електричному транспорті. Правовий статус замовника транспортних послуг. Правовий статус перевізника. Правовий статус пасажира при перевезенні міським електричним транспортом.

ТЕМА 10. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРУБОПРОВІДНОГО ТРАНСПОРТУ

10.1. Поняття та система трубопровідного транспорту

Історична довідка розвитку трубопровідного транспорту. Поняття, система, структура системи трубопровідного транспорту.

10.2. Повноваження суб'єктів управління трубопровідним транспортом

10.3. Правові основи діяльності трубопровідного транспорту

10.4. Особливості господарської діяльності на трубопровідному транспорті

ТЕМА 11. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНЗИТУ ВАНТАЖІВ

11.1. Правовий режим транзиту вантажів через територію України.

11.2. Інтеграція України в міжнародну транспортну систему.

11.3. Правовий режим міжнародних транспортних коридорів.

1.8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Мета виконання індивідуального завдання полягає у поглибленому самостійному вивченню транспортного права, чинного законодавства в сфері надання транспортних послуг, практики його застосування, міжнародної співпраці в сфері перевезень.

Виконання індивідуального завдання необхідно починати з вивчення відповідних розділів підручників, навчальних посібників, нормативно-правових актів, практичних матеріалів, які студент повинен знайти і опрацювати самостійно.

Обсяг роботи повинен становити 12-20 сторінок печатного тексту.

Номера тем індивідуального завдання видаються студенту викладачем.

Модульний контроль індивідуального завдання з актуальних проблем транспортного права здійснюється через захист студентом роботи за обраною темою.

Загальні вимоги, що забезпечують максимальну оцінку виконання індивідуального завдання:

- ♦ актуальність теми і правильність побудови змісту роботи (аналіз історії та сучасного стану законодавства по темі, визначення проблемних питань та шляхів їх вирішення);
- ♦ повнота розкриття структурних елементів змісту (вступ, загальна частина, постановка проблеми, пропозиції щодо її рішення, висновки, список використаних джерел);
- ♦ грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу;
- ♦ оформлення відповідно до методичних рекомендацій та чинних стандартів;
- ♦ наявність посилань на джерела інформації (нормативна база, монографії, автореферати кандидатських та докторських дисертацій, наукові статті, науково-практичні коментарі, матеріали судової практики, законопроекти, міжнародне законодавство);
- ♦ самостійність виконання (діагностується під час захисту).

Теми індивідуальних завдань:

Тема 1. Місце транспортного права в системі права України

Навести підстави, завдяки яким можна доводити, що транспортне право – це галузь права. Довести, що транспортне право – це комплексна галузь права. Дати аналіз співвідношення транспортного права з цивільним, господарським і адміністративним правом.

Тема 2. Правовий звичай, як джерело транспортного права

Наведіть історичну довідку застосування правового звичаю в транспортному праві. Роль правового звичаю в забезпеченні ефективності правового регулювання транспортних правовідносин. Сучасне застосування правового звичаю в транспортному праві. Наведіть приклади.

Тема 3. Державне управління в галузі транспорту. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення транспортного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління в транспортному законодавстві. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління транспортом.

Тема 4. Система державних органів управління транспортним комплексом. Їх структура, повноваження

Навести структуру та повноваження Укрзалізниці, Укртрансінспекції, Укрморрічінспекції, Державіаслужби України. Дати аналіз держуправління трубопровідним транспортом. Розкрити управління міським електротранспортом.

Тема 5. Особливості цивільно-правової відповідальності на транспорті

Навести види цивільно-правової відповідальності підприємств транспорту. Дати аналіз підставам цивільно-правової відповідальності на транспорті. Дати аналіз і навести приклади поняттям “Без вини”, “Компенсація”. Дати аналіз особливому порядку розгляду майнових спорів на транспорті.

Тема 6. Державне управління залізничним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту залізничного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління в залізничному законодавстві. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління залізничним транспортом.

Тема 7. Повноваження суб'єктів управління залізничним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності залізничного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури, Укртрансінспекції по управлінню залізничним транспортом. Навести структуру, основні функції Укрзалізниці.

Тема 8. Правовий статус залізниць

Довести, що залізниця є основною організаційною ланкою на залізничному транспорті. Права, обов'язки, відповідальність залізниці, як підприємства транспорту. Навести структуру та склад однієї із залізниць.

Тема 9. Планування та організація перевезень вантажів залізничним транспортом

Дати аналіз перспективному та поточному плануванню перевезень вантажів залізничним транспортом. Дати аналіз формам договору про організацію перевезень вантажів залізничним транспортом.

Тема 10. Правове регулювання організації перевезення вантажів залізницею

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення вантажів залізницею. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення вантажів залізницею. Дати пропозиції щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення вантажів залізницею.

Тема 11. Правове регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту. Дати пропозиції щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту.

Тема 12. Правове регулювання встановлення тарифів на залізничні перевезення вантажів

Навести поняття ціни та тарифів на залізничні перевезення вантажів. Встановлення тарифів на залізничні перевезення вантажів у межах України. Встановлення тарифів на залізничні перевезення вантажів у міжнародному сполученні.

Тема 13. Відповідальність залізниці за договором перевезення вантажів

Навести зміст і структуру основних джерел, які регламентують відповідальність залізниці за договором перевезення вантажів. Зробити аналіз відповідальності залізниці за договором перевезення вантажів за цивільним законодавством і транспортним законодавством.

Тема 14. Правове регулювання організації перевезення пасажирів залізничним транспортом

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення пасажирів залізницею. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення пасажирів залізницею. Дати пропозиції щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення пасажирів залізницею.

Тема 15. Правовий статус пасажирів при перевезенні залізницею

Навести зміст і структуру основних джерел, які регламентують статус пасажирів при перевезенні залізницею. Зробити аналіз статусу пасажирів при перевезенні залізницею за цивільним законодавством і транспортним законодавством.

Тема 16. Правове регулювання організації перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею. Дати пропозиції щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею.

Тема 17. Поняття та види договорів про експлуатацію залізничної під'їзної колії

Дати поняття залізничної під'їзної колії. Дати поняття, види та характеристику договорам про експлуатацію залізничної під'їзної колії.

Тема 18. Державне управління автомобільним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту автотранспортного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління в автотранспортному законодавстві. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління автомобільним транспортом.

Тема 19. Повноваження суб'єктів управління автомобільним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності автомобільного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури, Укртрансінспекції по управлінню автомобільним транспортом. Навести структуру, основні функції Укравтодору, ДАІ МВС України.

Тема 20. Правовий статус АТП

Довести, що АТП є основною ланкою автомобільної галузі. Права, обов'язки, відповідальність АТП, як підприємства транспорту. Навести структуру та склад одного із АТП.

Тема 21. Організація пасажирських перевезень автомобільним транспортом. Правова регламентація

Дати історичну довідку правового регулювання організації пасажирських перевезень автомобільним транспортом. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації пасажирських перевезень автомобільним транспортом. Дати пропозиції, щодо покращення стану правового регулювання організації пасажирських перевезень автомобільним транспортом.

Тема 22. Правовий статус пасажирів при перевезенні автомобільним транспортом

Навести зміст та структуру основних джерел, які регламентують правовий статус пасажирів при перевезенні автомобільним транспортом. Зробити аналіз правового статусу пасажирів при перевезенні автомобільним транспортом за цивільним законодавством і транспортним законодавством.

Тема 23. Планування та організація перевезення вантажів автомобільним транспортом

Дати аналіз перспективному та поточному плануванню перевезень вантажів автомобільним транспортом. Дати аналіз формам договору про організацію перевезень вантажів автомобільним транспортом.

Тема 24. Особливості договору про перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту. Дати пропозиції, щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту.

Тема 25. Відповідальність перевізників на автомобільному транспорті за договором перевезення пасажирів і вантажів

Дати аналіз стану відповідальності автомобільних перевізників за законодавством України. Дати порівняльний аналіз відповідальності перевізників за договором перевезення вантажів на автомобільному транспорті за цивільним та транспортним законодавством.

Тема 26. Державне управління водним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту водного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління в водному законодавстві. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління водним транспортом.

Тема 27. Повноваження суб'єктів управління водним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності водного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури по управлінню водним транспортом. Навести структуру, основні функції Укрморрічінспекції, Адміністрації морських портів України.

Тема 28. Правовий статус основних суб'єктів діяльності водних транспортно-правових відносин

Дати правовий статус пароплавства, морського (річкового) порту, морського (річкового) судна. Навести аналіз співвідношення правових категорій морського та річкового транспорту.

Тема 29. Правовий статус капітана морського судна

Дати історичну довідку правового статусу капітана морського судна. Дати аналіз сучасного стану правового статусу капітана морського судна. Дати пропозиції, щодо покращення стану правового статусу капітана річкового судна.

Тема 30. Юридичне значення коносаменту

Навести історичну довідку особливості договору перевезення вантажу морським транспортом. Поняття, види та зміст коносаменту. Реквізити коносаменту. Функції коносаменту.

Тема 31. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів морським транспортом

Дати аналіз стану відповідальності перевізника за договором перевезення вантажів морським транспортом. Дати порівняльний аналіз відповідальності перевізників за договором перевезення вантажів морським транспортом за цивільним та транспортним законодавством.

Тема 32. Правовий статус пасажирів морського транспорту

Навести зміст і структуру основних джерел, які регламентують правовий статус пасажирів морського транспорту. Зробити аналіз правового статусу пасажирів при перевезенні морським транспортом за цивільним законодавством і транспортним законодавством.

Тема 33. Правовий статус пасажирів річкового транспорту

Навести зміст і структуру основних джерел, які регламентують правовий статус пасажирів річкового транспорту. Зробити аналіз правового статусу пасажирів при перевезенні річковим транспортом за цивільним законодавством і транспортним законодавством.

Тема 34. Державне управління повітряним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту повітряного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління в повітряному законодавстві. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління повітряним транспортом.

Тема 35. Повноваження суб'єктів управління повітряним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності повітряного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури по управлінню повітряним транспортом. Навести структуру, основні функції Державіаслужби України, Украероруху, авіаційного персоналу.

Тема 36. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів повітряним транспортом

Дати аналіз стану відповідальності перевізника за договором перевезення вантажів повітряним транспортом. Дати порівняльний аналіз відповідальності перевізників за договором перевезення вантажів повітряним транспортом за цивільним та транспортним законодавством.

Тема 37. Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом

Дати аналіз стану відповідальності перевізника за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом. Дати порівняльний аналіз відповідальності перевізників за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом за цивільним та транспортним законодавством.

Тема 38. Державне управління трубопровідним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту трубопровідного права і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління на трубопровідному транспорті. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління трубопровідним транспортом.

Тема 39. Повноваження суб'єктів управління трубопровідним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності трубопровідного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури по управлінню трубопровідним транспортом. Навести структуру, основні функції НАК "Нафтогаз України", НКРЕ, Укртрансгаз.

Тема 40. Державне управління міським електричним транспортом. Мета, завдання, основні функції

Дати аналіз співвідношення інституту права міського електричного транспорту і адміністративного права в цьому питанні. Мета і завдання держуправління на міському електричному транспорті. Навести основні функції органів держуправління, що здійснюють управління на міському електричному транспорті.

Тема 41. Повноваження суб'єктів управління міським електричним транспортом

Довести, що основою організаційної діяльності міського електричного транспорту є державне управління. Навести основні функції Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, Мінінфраструктури, Укртрансінспекції по управлінню міським електричним транспортом. Навести структуру, основні функції Державної технічної інспекції міського електричного транспорту.

Тема 42. Правове регулювання організації перевезення пасажирів міським електричним транспортом

Дати історичну довідку правового регулювання організації перевезення пасажирів міським електричним транспортом. Дати аналіз сучасного стану правового регулювання організації перевезення пасажирів міським електричним транспортом. Дати пропозиції щодо покращення стану правового регулювання організації перевезення пасажирів міським електричним транспортом.

Тема 43. Правовий статус пасажирів при перевезенні міським електричним транспортом

Навести зміст і структуру основних джерел, які регламентують статус пасажирів при перевезенні міським електричним транспортом. Зробити аналіз статусу пасажирів при перевезенні міським електричним транспортом за цивільним законодавством і транспортним законодавством. Пільги при перевезенні пасажирів міським електричним транспортом. Надати пропозиції щодо компенсації перевіникам за перевезення пільгових категорій пасажирів.

Тема 44. Організація та здійснення транзиту вантажів автомобільним транспортом через територію України

Дати аналіз законодавства про транзит вантажів автомобільним транспортом. Відповідальність за порушення законодавства про транзит вантажів.

Тема 45. Організація та здійснення транзиту вантажів залізничним транспортом через територію України

Дати аналіз законодавства про транзит вантажів залізничним транспортом. Відповідальність за порушення законодавства про транзит вантажів.

1.9. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль з вибіркової навчальної дисципліни “Транспортне право” проводиться з метою оцінки результатів навчання.

Семестровий контроль проводиться в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою на ІУ курсі в УІІ семестрі. Нормативна форма підсумкового контролю – залік.

Модульний контроль здійснюється через оцінювання рівня сформованості компетенцій, що визначені у даному стандарті.

Підсумковий контроль здійснюється без участі студента на підставі результатів усіх модульних контролів через визначення середньозваженого балу результатів усіх модульних контролів.

1.10. ВИМОГИ ДО ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст інформаційного забезпечення має відповідати програмі інтегрованої дисципліни в повному обсязі.

Методичне забезпечення повинно відповідати стандарту вищої освіти ДВНЗ “Національний гірничий університет” “СВО НГУ НМЗ-05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2005. – 138 с.”.

Матеріали методичного забезпечення мають містити засоби діагностики у вигляді типових ситуаційних вправ з прикладами рішень.

Викладач повинен забезпечити вільний доступ студента до матеріалів інформаційно-методичного забезпечення дисципліни.

1.11. ВИМОГИ ДО ЗАСОБІВ ДІАГНОСТИКИ

Засоби діагностики рівня сформованості компетенцій лекційних модулів мають бути подані у вигляді теоретичних питань та/або закритих тестів чи ситуаційних вправ.

Оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється через коефіцієнт засвоєння:

$$K_3 = N/P,$$

де N – правильно виконані істотні операції рішення (відповіді),

P – загальна кількість визначених істотних операцій.

Критерії визначення оцінок:

“відмінно” -	$K_3 > 0,9;$
“добре” -	$K_3 = 0,8...0,9;$
“задовільно” -	$K_3 = 0,7...0,8;$
“незадовільно” -	$K_3 < 0,7.$

При остаточній оцінці результатів виконання завдання необхідно враховувати здатність студента:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- застосовувати правила, методи, принципи, аналогії, закони у конкретних ситуаціях;
- коментувати положення нормативно-правових актів, інтерпретувати дії та події;
- аналізувати і оцінювати факти, діяння та прогнозувати очікувані наслідки і результати від прийнятих рішень;
- викладати матеріал на папері логічно, послідовно, з дотриманням вимог чинного законодавства і стандартів.

1.12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.12.1. Булгакова І.В., Клепікова О.В. Транспортне право України: підручник /І.В Булгакова, О.В Клепікова. - К.: Прецедент, 2011. – 344 с.
- 1.12.2. Конспект лекцій з дисципліни “Транспортне право”. /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д.: Національний гірничий університет, 2011. – 212 с.
- 1.12.3. Транспортне право України: Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. - К.: Атіка, 2008. – 292 с.
- 1.12.4. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /М.Л. Шелухін, О.І. Антонюк, В.О. Вишнівецька та ін. ;за ред. М.Л. Шелухіна. - К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2008. – 896 с.
- 1.12.5. Шульженко Ф.П., Гайдулін О.О., Кундрік Р.С. Транспортне право: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 244 с.

1.13. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЯКІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відповідальність за якість викладання та інформаційно-методичного забезпечення несе завідувач кафедри.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ”**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного та господарського права

Методичні рекомендації
до самостійного вивчення вибіркової дисципліни
«ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО»

Дніпропетровськ
НГУ
2014

2.1. ВСТУП

Для самостійного вивчення дисципліни необхідно вивчити матеріал відповідно до навчальної програми дисципліни. Для цього є можливість скористатися підручниками, навчальними посібниками, а також конспектом лекцій наведеним нище. Але, звертаємо увагу на те, що найбільш точну, об'єктивну інформацію необхідно отримувати при вивченні нормативно-правових актів, які регулюють транспортно правові відносини.

Транспортні правовідносини регулюються нормами Цивільного Кодексу України (Глава 52. Поняття та умови договору, Глава 53. Укладення, зміна і розірвання договору, Глава 64. Перевезення, Глава 65. Транспортне експедирування), Господарського Кодексу України (Глава 32. Правове регулювання перевезення вантажів), Кодексу торговельного мореплавства України, Повітряного Кодексу України; Статутами залізниць України, автомобільного транспорту УРСР, внутрішнього водного транспорту СРСР.

Крім того діють 11 основних законів, що регулюють транспортні правовідносини. Це Закони України: “Про транспорт”, “Про залізничний транспорт”, “Про автомобільний транспорт”, “Про дорожній рух”, “Про автомобільні дороги”, “Про міський електричний транспорт”, “Про трубопровідний транспорт”, “Про транспортно-експедиторську діяльність”, “Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період”, “Про перевезення небезпечних вантажів”, “Про транзит вантажів”, “Про комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках”.

Крім законів, джерелами транспортного законодавства є: Постанови і розпорядження Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, нормативно-правові акти міністерств, державних комітетів і відомств; місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; локальні акти, Міжнародні угоди, нормативні договори, судова та адміністративна практика, правовий звичай.

Після самостійного вивчення дисципліни або окремих її розділів перевірити якість засвоєння матеріалу можна давши відповіді на контрольні запитання, що наведені нижче.

2.2. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ З ДИСЦИПЛІНИ “ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО”

1. Поняття, предмет і метод транспортного права.
2. Місце транспортного права в системі права України, його співвідношення з цивільним, господарським і адміністративним правом.
3. Система, функції та принципи транспортного права.
4. Поняття, ознаки, структура, класифікація, особливості норм транспортного права.
5. Поняття джерел транспортного права, їх особливості та класифікація.

6. Охарактеризуйте Конституцію України та Закон України “Про транспорт” як основні джерела транспортного права.
7. Розкрийте систему законів, що регулюють транспортні правовідносини.
8. Розкрийте смисл підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють транспортні правовідносини.
9. Співвідношення транспортного законодавства і транспортного права.
10. Транспортні правовідносини. Поняття, ознаки, структура, класифікація.
11. Поняття та структура транспортної системи України.
12. Єдина транспортна система: поняття та суть.
13. Функціонування єдиної транспортної системи в особливий період.
14. Державне управління в галузі транспорту. Мета, завдання, основні функції.
15. Система органів управління транспортом. Їх структура, повноваження.
16. Форми і методи управління транспортом.
17. Особливості цивільно-правової відповідальності на транспорті.
18. Залізничний транспорт. Поняття, структура системи та види перевезень.
19. Повноваження суб’єктів управління залізничним транспортом.
20. Розкрийте структуру законів України, що регулюють діяльність залізничного транспорту.
21. Розкрийте смисл підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність залізничного транспорту.
22. Правовий статус залізниць.
23. Основи організації перевезень на залізничному транспорті.
24. Планування та організація перевезень вантажів залізничним транспортом.
25. Особливості договору перевезення вантажів залізницею. Перевізні документи.
26. Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту.
27. Відповідальність залізниці за договором перевезення вантажів.
28. Відповідальність вантажовідправника і вантажоотримувача за договором перевезення вантажів залізничним транспортом.
29. Особливості договору перевезення пасажирів залізничним транспортом. Види проїзних документів.
30. Правовий статус пасажирів на залізничному транспорті.
31. Організація перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею.
32. Тарифи на залізничні перевезення.
33. Поняття та види договорів про експлуатацію залізничної під’їзної колії.
34. Автомобільний транспорт. Поняття та склад. Автомобільні дороги.
35. Повноваження суб’єктів управління автомобільним транспортом.
36. Правовий статус АТП.
37. Правова регламентація дорожнього руху в Україні. Учасники дорожнього руху.
38. Організація дорожнього руху. Державне управління у сфері дорожнього руху.
39. Розкрийте структуру законів України, що регулюють діяльність автомобільного транспорту.

40. Розкрийте смисл підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність автомобільного транспорту.
41. Організація пасажирських перевезень автомобільним транспортом. Правова регламентація.
42. Послуги пасажирського автомобільного транспорту. Особливості договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом.
43. Правовий статус пасажирів при перевезенні автомобільним транспортом.
44. Організація перевезення вантажів автомобільним транспортом. Особливості договору перевезення вантажу автомобільним транспортом.
45. Перевізні документи на перевезення пасажирів, вантажу автомобільним транспортом.
46. Особливості договору про перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю автомобільного транспорту та інших видів транспорту.
47. Правове регулювання перевезень вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні.
48. Відповідальність автомобільних перевізників за законодавством України.
49. Відповідальність перевізників за договором перевезення вантажів на автомобільному транспорті.
50. Відповідальність вантажовідправника і вантажоотримувача за договором перевезення вантажів автомобільним транспортом.
51. Водний транспорт. Поняття та склад. Підстави об'єднання морського і річкового транспорту для розглядання.
52. Повноваження суб'єктів управління водним транспортом.
53. Розкрийте структуру законів України, що регулюють діяльність водного транспорту.
54. Розкрийте смисл підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність водного транспорту.
55. Основні суб'єкти діяльності водних транспортно-правових відносин. Правовий статус пароплавства, морського (річкового) порту, морського (річкового) судна.
56. Право плавання судна під прапором України. Правовий статус капітана судна.
57. Особливості договору перевезення вантажу річковим транспортом. Перевізні документи.
58. Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю внутрішнього водного транспорту та інших видів транспорту.
59. Особливості договору перевезення пасажирів та багажу річковим транспортом. Правовий статус пасажирів річкового транспорту.
60. Організація морських перевезень. Види морських перевезень. Види договорів морських перевезень. Дайте коротку характеристику.
61. Особливості договору морського перевезення вантажу. Поняття, види та зміст коносаменту.
62. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів морським транспортом.

63. Особливості договору перевезення пасажирів морським транспортом. Правовий статус пасажирів морського транспорту.
64. Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів морським транспортом.
65. Договір морського круїзу.
66. Фрахтування суден. Договір фрахтування суден на визначений час. Договір лізинга судна.
67. Повітряний транспорт. Поняття, склад. Структура повітряного простору України.
68. Повітряне судно: поняття, види, реєстрація.
69. Повноваження суб'єктів управління повітряним транспортом.
70. Правові основи діяльності повітряного транспорту.
71. Особливості договору повітряних перевезень вантажів.
72. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів повітряним транспортом.
73. Особливості договору повітряних перевезень пасажирів і багажу.
74. Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів повітряним транспортом.
75. Трубопровідний транспорт. Поняття, структура системи та види, правове регулювання, особливості господарської діяльності.
76. Міський електричний транспорт. Поняття, структура системи, правове регулювання, особливості господарської діяльності.
77. Правове регулювання транзиту вантажів.
78. Міжнародне співробітництво в сфері перевезень. Правове регулювання міжнародних перевезень.

2.3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України 16.01.2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - Ст. 356. (з наступними змінами і доповненнями).
2. Господарський кодекс України 16.01.2003 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18-22. - Ст. 144. (з наступними змінами і доповненнями).
3. Кодекс Торговельного мореплавства України 23.05.1995 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 47-52. - Ст. 349. (з наступними змінами і доповненнями).
4. Повітряний кодекс України 19.05.2011 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2011. - № . - Ст. . (з наступними змінами і доповненнями).
5. Закон України “Про транспорт” 10.11.1994 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 51. – Ст. 446. (з наступними змінами і доповненнями).

6. Закон України “Про залізничний транспорт” 04.07.1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 40. – Ст. 183. (з наступними змінами і доповненнями).
7. Закон України “Про автомобільний транспорт” 05.04.2001 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 22. – Ст. 105. (з наступними змінами і доповненнями).
8. Закон України “Про дорожній рух” 30.06.1993 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 31. - Ст. 338. (з наступними змінами і доповненнями).
9. Закон України “Про автомобільні дороги” 08.09.2005 р. //№ 2862 (з наступними змінами і доповненнями).
10. Закон України “Про трубопровідний транспорт” 15.05.1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 29. - Ст. 139. (з наступними змінами і доповненнями).
11. Закон України “Про транспортно-експедиторську діяльність” 01.07.2004 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 52. Ст. 562.
12. Закон України “Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період” 20.10.1998 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 52. - Ст. 318.
13. Закон України “Про перевезення небезпечних вантажів” 06.04.2000 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 28. - Ст. 222.
14. Закон України “Про транзит вантажів” 20.10.1999 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 51. Ст. 446. (з наступними змінами і доповненнями).
15. Закон України “Про комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках” 07.02.2002 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 24. Ст. 166.
16. Закон України “Про міський електричний транспорт” № 1914 від 29.06.2004 р. (з наступними змінами і доповненнями).
17. Статут залізниць України 06.04.1998 р. //Офіційний вісник України. – 1998. - № 14. Ст. 548. (з наступними змінами і доповненнями).
18. Статут Автомобільного транспорту УРСР 27.06.1969 р. //ЗП УРСР. – 1969. - № 7. – Ст. 88. (з наступними змінами і доповненнями).
19. Статут внутрішнього водного транспорту СРСР 15.10.1955 р. //ЗП СРСР. – 1959. - № 2 – Ст. 12. (з наступними змінами і доповненнями).
20. Зеркалов Д.В. Транспорт України. Довідник. У двох книгах. Книга перша. - К.: Основа, 2002. – 416 с.
21. Зеркалов Д.В., Левковець П.Р. Безпека руху автомобільного транспорту: довідник. - К.: Основа, 2002.
22. Конспект лекцій з дисципліни “Транспортне право”. /Упоряд. С.В. Кострюков. – Д.: Національний гірничий університет, 2011. – 212 с.
23. Розвадовський В.О. Місце транспортного законодавства в системі законодавства України //Система початкової підготовки персоналу ОВС України. – Х. : 2004.

24. Транспортне право України: Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. - К.: Атіка, 2008. – 292 с.
25. Транспортне право України: підручник /І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. - К.: Прецедент, 2011. – 344 с.
26. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. /М.Л. Шелухін, О.І. Антонюк, В.О. Вишнівецька та ін. ;за ред. М.Л. Шелухіна. - К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2008. – 896 с.
27. Транспортні перевезення в Україні: Збірник законодавства. – 2005. – Вип. 3 (Бухгалтерія. Право. Податки), 2005, березень.
28. Транспортні послуги. Законодавство і судова практика: Зб. нормат. актів. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 416 с.
29. Шемякин А.Н. Морское право: учебное пособие. – Х.: Одиссей, 2006 – 384 с.
30. Шульженко Ф.П., Гайдулін О.О., Кундрик Р.С. Транспортне право: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 244с.

2.4. ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема: Поняття та система транспортного права

1. Співвідношення транспортного права і транспортного законодавства.
2. Місце транспортного права в системі права, його співвідношення з адміністративним, цивільним та господарським правом.
3. Поняття, ознаки, структура, особливості та класифікація транспортно-правових норм.
4. Поняття, ознаки, структура транспортних правовідносин, їх класифікація.
5. Державне управління на транспорті. Мета, завдання, основні функції.
6. Правові засади регулювання цін (тарифів) на транспортні послуги.

Практичне заняття № 2

Тема: Правові основи діяльності залізничного транспорту

1. Повноваження державного органу управління залізничним транспортом загального користування.
2. Правовий статус залізниць. Відповідальність залізниці за договором перевезення пасажирів і вантажу.
3. Правовий статус пасажира при перевезенні залізницею.
4. Організація перевезення багажу, вантажобагажу та пошти залізницею.
5. Перевезення вантажу у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту.
6. Відповідальність вантажовідправників і вантажоодержувачів за договором перевезення вантажу залізничним транспортом.
7. Поняття та види договорів про експлуатацію залізничної під'їзної колії.
8. Тарифи на залізничні перевезення.

Практичне заняття № 3

Тема: Правове регулювання діяльності автомобільного транспорту

1. Повноваження Укртрансінспекції в управлінні автомобільним транспортом.
2. Правовий статус АТП.
3. Правовий статус пасажирів автомобільного транспорту.
4. Організація внутрішніх перевезень вантажу автомобільним транспортом.
5. Правове регулювання перевезення вантажу автомобільним транспортом у міжнародному сполученні.
6. Відповідальність автомобільних перевізників за порушення законодавства на автомобільному транспорті.
7. Відповідальність автомобільних перевізників за договором перевезення вантажів.
8. Відповідальність вантажовідправника і вантажоодержувача за договором перевезення вантажів автомобільним транспортом.

Практичне заняття № 4

Тема: Правове регулювання діяльності водного транспорту

1. Повноваження державних органів управління водним транспортом.
2. Правовий статус пароплавства, морського (річкового) порту, морського (річкового) судна.
3. Правовий статус пасажирів при перевезенні річковим транспортом.
4. Правовий статус пасажирів при перевезенні морським транспортом.
5. Особливості договору морського круїзу.
6. Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів морським транспортом.
7. Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів морським транспортом.

2.5. КУРС ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ “ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО”

ТЕМА 1.

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА ТРАНСПОРТНОГО ПРАВА

Транспорт як загальна складова суспільного виробництва

Поняття “Транспорт” виникло від лат. “transportare” – перевозити, переміщувати.

Транспорт – це сукупність виробничо-технологічних комплексів, організацій і підприємств, призначених для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому та міжнародному сполученнях і надання інших транспортних послуг усім споживачам.

Роль і значення транспорту закріплено в ст. 1 Закону України “Про транспорт” (від 10.11.1994 р.) в якій визначено, що транспорт – одна з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовільняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях.

Для задоволення потреб у перевезенні пасажирів і вантажів необхідні транспортні засоби і комплекси, які мають бути побудовані і повинні перебувати у відповідному технічному стані, необхідне своєчасне впровадження заходів технічного переозброєння і передових методів з вдосконалення всіх ланок транспортної системи.

В Україні галузевий склад транспортного комплексу має свою організаційну структуру:

1. Наземний.
 - 1.1. Залізничний.
 - 1.2. Автомобільний.
 - 1.3. Трубопровідний.
2. Водний.
 - 2.1. Морський.
 - 2.2. Річковий.
3. Повітряний.
4. Космічний.

Специфічною галуззю Транспортного Комплексу є міський електричний транспорт.

Виробничим процесом у транспорті є переміщення вантажів і людей. Одним з характерних показників є обсяг перевезень, тобто кількість перевезених вантажів (пасажирів) за певний проміжок часу (рік, місяць, добу). Для обчислення роботи транспорту береться до уваги й відстань перевезень. Добуток обсягу перевезень на відстань їх транспортування називається вантажно – або пасажирооборотом й визначається відповідно у тонно-кілометрах і пасажиро-кілометрах.

В Україні сформована Єдина транспортна система України, яку згідно ст. 21 Закону України “Про транспорт” становлять: транспорт загального користування (залізничний, автомобільний, морський, річковий і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен); промисловий залізничний транспорт; відомчий транспорт; трубопровідний транспорт та шляхи сполучення загального користування.

Стисла характеристика транспорту загального користування

1. **Залізничний** – протяженість залізничної мережі складає приблизно 23000 км – 4 показник в світі (після США, Росії і Канади).
 - “+” – лідер пасажирообороту (50-70% загального обсягу перевезень);
 - низька собівартість.
 - “–“ – низька маневреність;
 - висока вартість прокладання залізниць.
2. **Автомобільний** – приб. 170000 км – мережа автодоріг загального користування.
 - “+” – висока маневреність;
 - домінує у перевезеннях на короткі відстані.
3. **Морський** – приб. 2500 км водних шляхів.
 - “+” – мала собівартість транспортування;
 - 95% закордонні плавання.
 - “–“ – невелика швидкість переміщення.
4. **Річковий** – виконує допоміжний характер. Внутрішні річкові судноплавні шляхи – 2,3 тис. км.
5. **Авіаційний** –
 - “+” – велика швидкість перевезень;
 - найвища безпека.
 - “–“ – висока вартість.
6. **Міський електричний транспорт** - тролейбусні лінії – 4,4 тис. км; трамвайні лінії – 2,1 тис. км, метрополітенівські лінії – 99,1 км.
 - “+” – найбільш зручний, надійний і безпечний вид міського транспорту;
 - вирішує проблему масових швидкісних перевезень пасажирів.
 - “–“ – характеризується великими капіталовкладеннями.

Поняття, предмет і метод транспортного права

Поняття транспортного права в юридичній літературі розглядалося ще на початку ХХ століття й виникла необхідність визначити відповідне місце у системі права. У науці з цього питання є кілька поглядів:

- I. Немає підстав для відокремлення транспортного права в самостійну галузь.

По-перше – регулює не певний тип правовідносин, а сукупність різних правових норм, які регулюють різні види правовідносин (переважно майнові та управлінські), що виникають у зв'язку з діяльністю транспорту.

По-друге – не галузь права, а міжгалузевий комплекс, тому що для правового регулювання транспортної діяльності в ньому застосовується не єдиний метод правового регулювання, а методи різних галузей права.

II. Транспортне право – самостійна галузь права.

Традиційно склалося відокремлення галузей права по предмету і методу правового регулювання. Розрізняють:

1. Профілюючі (фундаментальні, самостійні) – конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне.
2. Спеціальні – трудове, земельне, сімейне, фінансове.
3. Комплексні – (не пов'язані єдиним методом і механізмом регулювання; містяться в профілюючих галузях) – господарське, житлове, природоохоронне.

Яке ж місце в системі права займає транспортне право ?

Транспортне право – відносно самостійна галузь права, яка регулює суспільні відносини, що складаються у зв'язку з організацією і діяльністю транспорту по забезпеченню внутрішніх і міжнародних транспортно-економічних зв'язків і потреб населення у перевезеннях.

Риси, завдяки яким можна доводити, що Транспортне право – це галузь права

1. Існує значний масив кодифікованих актів (Транспортне законодавство є найбільш кодифікованим законодавством в Україні. На всіх видах транспорту діють Кодекси, закони, Статuti).
2. Наявність базового комплексного Закону України “Про Транспорт” (на що посилається Земельний Кодекс).
3. Наявність специфічних ознак у правовідносинах, що регулюються нормами транспортного права (визначаються права, обов'язки і відповідальність суб'єктів транспортних правовідносин – залізниця, водій автобуса, водій таксі).
4. Специфічні трудові відносини (імперативне регулювання відносин зверху донизу, уніформа, знаки розрізнення, атрибути влади на манір воєнізованих структур).
5. Наявність правових норм, притаманних тільки транспортному праву (промисловий залізничний транспорт, начальник порту, капітан судна, екіпаж повітряного судна).

Отже, **Транспортне право** в структурі права і в правовій системі України посідає місце комплексної галузі права. В залежності від переважаючих правовідносин його можна розглядати як частину Цивільного, Господарського або Адміністративного права (підгалузь Цивільного, Господарського або Адміністративного права).

Предметом правового регулювання Транспортного права виступають суспільні відносини, що виникають:

1. Між перевізниками та споживачами транспортних послуг.
2. Між перевізниками при здійсненні процесу перевезень.
3. Між органами управління транспортом і перевізниками.

Методи правового регулювання у Транспортному праві

Це поєднання (сукупність) прийомів, способів і операцій юридичного впливу на суспільні відносини.

1. Історичний (вивчення розвитку транспортно-правових явищ).
2. Аналізу (вивчення класифікації транспортно-правових явищ, їх зв'язок з іншими явищами суспільного життя).
3. Порівняльний (вивчення транспортно правових явищ порівнюючи та визначаючи їх подібність або спорідненість на різних рівнях).
4. Статистичний (обробка показників для наукових та практичних цілей).
5. Системно-функціональний (Транспортне право вивчається за допомогою та із застосуванням системно-функціонального підходу).
6. Спеціально-юридичний (аналіз змісту чинного законодавства).
- 6.1. Транспортному праву більш властивий адміністративно-правовий метод регулювання суспільних відносин, який використовує в основному такі єдині засоби, як приписи (див. ч. 2 ст. 2 Закону України “Про транспорт” (Норм...); ч. 1 ст. 12 Закону України “Про транспорт” (Підпр...); заборони (див. ч. 2 ст. 5 Закону України “Про транспорт” (Втручання...)).
- 6.2. Диспозитивний (координації і рекомендації).
- 6.3. Цивільно-правовий.
- 6.4. Господарсько-правовий.

Система транспортного права

Системою транспортного права виступає певна структура, елементами якої є транспортно правові норми та інститути, розташовані і згруповані у відповідній послідовності. Як і в інших галузях правової системи України Транспортне право складається з загальної та особливої частин.

Загальна частина – об'єднує норми про загальну організацію діяльності Єдиної транспортної системи, що закріплюють його принципи, правове становище суб'єктів, організаційно-правові засади діяльності транспорту, форми і методи управління транспортом, юридичну відповідальність за правопорушення на транспорті.

Особлива частина – містить норми, що регулюють діяльність окремих видів транспорту; транспортно-правових підгалузей залізничного транспорту, автомобільного транспорту, морського транспорту, річкового транспорту,

авіаційного транспорту, міського електротранспорту, трубопровідного транспорту; транспортно-правових інститутів (Організація і планування перевезення вантажів, транзит вантажів).

Функції транспортного права

1. Евристична – наукова діяльність відкриває нові закономірності, які виникають у процесі розвитку транспорту і Транспортного права.
2. Онтологічна – призначена пізнати транспортно-правові явища.
3. Прогностична – погляд у майбутнє, передбачаючи тенденції розвитку суспільних відносин у сфері транспорту.
4. Комунікативна – застосування нових знань і досягнень в інших галузях права, і навпаки.
5. Системоутворююча – визначає місце, роль і значення Транспортного права в системі правових наук і зазначає певну побудову самого Транспортного права як системи.

Принципи транспортного права

1. Відповідальність – за невиконання або неналежне виконання обов'язків учасники транспортного процесу несуть відповідальність.
2. Планування – розробка, затвердження планів, доведення їх до виконавців.
3. Законність – кожен суб'єкт транспортного процесу діє у межах своїх прав, виконує обов'язки, керується приписами законів та інших нормативно-правових актів.
4. Доцільність – своєчасне, повне і якісне забезпечення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях.

Враховуючи, що **Транспортне право** – комплексна галузь права, то його суб'єкти в своїй діяльності спираються на конституційно-правові, цивільно-правові, господарсько-правові та адміністративно-правові принципи.

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 4-20; Булгакова І.В., Клепікова О.В. Транспортне право України: підручник/ І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. – К. : Прецедент, 2011. - с. 7-20.

ТЕМА 2.

ТРАНСПОРТНО-ПРАВОВІ НОРМИ

Норми Транспортного права, як і норми інших галузей права, виконують функції регулятора відповідних суспільних відносин. Вони відрізняються від норм інших галузей права тим, що предметом їх регулювання є суспільні відносини, які формуються і відбуваються у сфері транспорту.

Ознаки норм Транспортного права

1. Формально визначене правило поведінки.
2. Правило поведінки, яке має загальнообов'язковий характер – оскільки формується і встановлюється державою.
3. Нормативність та загальнообов'язковість в суворо встановленому порядку.
4. Забезпеченість державою.

Структура норм Транспортного права

Транспортно-правова норма, як і норми інших галузей права має триелементну побудову правової норми: гіпотеза, диспозиція, санкція (наприклад: ст. 60 Закону України “Про автомобільний транспорт”. Відповідальність перевізника). Але структура норми припису складається з двох елементів – гіпотези та диспозиції або санкції (наприклад: ч. 2 ст. 2 Закону України “Про транспорт”).

Класифікація транспортно-правових норм

1. За функціональною спрямованістю.
 - 1.1. Регулятивні – як правило, не містять у собі санкції, наприклад: ст. 10 Закону України “Про транспорт” (Вимоги...); ч. 1 ст. 9 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Ліцензування).
 - 1.2. Охоронні – передбачають державний припис за вчинення правопорушення і містять відповідні санкції, наприклад: ч. 9 ст. 52 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Відшкодувати...).
2. За предметом регулювання.
 - 2.1. Матеріальні – закріплення порядку утворення Транспортних органів, визначення правового статусу, права і обов'язки суб'єктів транспортно-правових відносин, наприклад: ч. 1 ст. 16 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Статус...), ст. 27 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Замовник...), ст. 40 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Водій...).
 - 2.2. Процесуальні – процедура здійснення прав і обов'язків учасників транспортно-правових відносин – державна реєстрація Транспортних засобів, ліцензування, тендер, страхування.
3. За формою припису.
 - 3.1. Зобов'язуючі – власний припис, наприклад: ст. 26 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Виконавець...).

- 3.2. Забороняючі – владні приписи щодо заборони, наприклад: ч. 3 ст. 40 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Водію автобуса забороняється...).
- 3.3. Дозвольні – має право, наприклад: ч. 4 ст. 40 Закону України “Про автомобільний транспорт” (Водій таксі...).
- 3.4. Заохочувальні – певна винагорода.
- 3.5. Рекомендаційні – поради відносно діяльності окремих осіб.
- 4. За метою дії.
 - 4.1. За простором – загальнодержавні, регіональні, місцеві.
 - 4.2. За часом – безстрокові, строкові, разові.
- 4.30 За суб’єктами транспортно-правових відносин – Фізичні Особи, Юридичні Особи, соціальні спільноти.

Джерела Транспортного права

Це способи закріплення і виразу транспортно-правових норм. З теорії держави і права Ви пам’ятаєте, що існують такі основні джерела права: Нормативно-правовий акт, правовий звичай, юридичний прецедент, нормативно-правовий договір.

Класифікація джерел Транспортного права

- 1. Закони.
 - 1.1. Конституція України.
 - 1.2. Закон України “Про транспорт”.
 - 1.3. Закони України, що регулюють транспортні правовідносини.
- 2. Підзаконні акти.
 - 2.1. Укази, розпорядження Президента України.
 - 2.2. Постанови Верховної Ради України.
 - 2.3. Постанови, розпорядження Кабінету Міністрів України.
 - 2.4. Нормативно-правові акти міністерств, державних служб, комітетів і відомств.
 - 2.5. Нормативні акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.
 - 2.6. Локальні нормативні акти – структурних підрозділів транспорту.
- 3. Міжнародні угоди з іншими державами.
- 4. Нормативні договори.
- 5. Судова та адміністративна практика.
- 6. Правовий звичай.

Конституція України (28.06.1996 р.)

Закріплені основи державного і суспільного ладу; права і обов’язки громадян та усіх суб’єктів власності і господарювання. Ці положення є визначальними для правового регулювання діяльності з надання транспортних послуг. Юридична основа розвитку транспортного права. Крім того містить норми, які мають безпосереднє відношення до транспорту. Наприклад, п. 5) ст. 92 – виключно законами України визначаються засади організації та експлуатації транспорту. Наприклад, п. 7) ст. 137 – АРК здійснює нормативне регулювання з питань транспорту загального користування, автошляхів.

Закон України “Про транспорт” (10.11.1994 р.)

Базовий – визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту. Складається з 3 розділів та 42 статей.

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-20).

Розділ II – Транспортна система України (ст. 21-40).

Розділ III – Заключні положення (ст. 41-42).

Кодекси

1. **Цивільний Кодекс України** (16.01.2003 р.) – регулює основні положення щодо перевезень. Глава 52. Поняття та умови договору (Ст. 626 – 637). Глава 53. Укладення, зміна і розірвання договору (Ст. 638 – 654). Глава 64. Перевезення (Ст. 908 – 928). Глава 65. Транспортне експедирування (Ст. 929 – 935).
2. **Господарський Кодекс України** (16.01.2003 р.) – містить норми, які регулюють організацію і здійснення перевезень вантажів. Глава 32. Правове регулювання перевезення вантажів (Ст. 306 – 316).
3. **Кодекс торговельного мореплавства України** (23.05.1995 р.) - встановлює правові, економічні та соціальні засади діяльності Морського Транспорту. Складається з XI розділів та 393 статей.
4. **Повітряний Кодекс України** (19.05.2011 р.) - встановлює правові основи діяльності в галузі авіації. Державне регулювання діяльності в галузі авіації та використання повітряного простору України спрямоване на гарантування безпеки авіації, забезпечення інтересів держави, національної безпеки та потреб суспільства і економіки у повітряних перевезеннях та авіаційних роботах. Складається з XIX розділів та 130 статей.

Закони України

1. **Про залізничний транспорт** (04.07.1996 р.) – визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності Залізничного Транспорту загального користування. Складається з УІ роз. та 27 ст.
2. **Про автомобільний транспорт** (05.04.2001 р.) (23.02.2006 р. – нова редакція) – визначає засади організації та експлуатації Автомобільного Транспорту. Складається з УІ розділів та 60 статей.
3. **Про дорожній рух** (30.06.1993 р.) – визначає правові та соціальні основи дорожнього руху з метою захисту життя та здоров’я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища. Складається з XII розділів та 54 статей.
4. **Про автомобільні дороги** (08.09.2005 р.) - визначає правові, економічні, організаційні та соціальні засади забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг. Складається з XII розділів та 49 статей.

5. **Про міський електричний транспорт** (29.06.2004 р.) - визначає правові, організаційні та соціально-економічні засади функціонування міського електричного транспорту загального користування на ринку транспортних послуг і спрямований на створення сприятливих умов для його розвитку, задоволення потреб громадян у доступних, якісних і безпечних перевезеннях. Складається з УІ розділів та 20 статей.
6. **Про трубопровідний транспорт** (15.05.1996 р.) – визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності трубопровідного транспорту. Складається з 21 статті.
7. **Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період** (20.10.1998 р.) – встановлює правові та організаційні основи функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період виходячи з положень Законів України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію”, “Про транспорт”, “Про оборону України”. Складається з ІУ розділів та 11 статей.
8. **Про транзит вантажів** (20.10.1999 р.) – визначає засади організації та здійснення транзиту вантажів Авіаційним, Автомобільним, Залізничним, Морським і Річковим транспортом через територію України. Складається з 11 статей.
9. **Про перевезення небезпечних вантажів** (06.04.2000 р.) – визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади діяльності, пов’язані з перевезенням небезпечних вантажів Авіаційним, Автомобільним, Залізничним, Морським і Річковим транспортом. Складається з У розділів та 26 статей.
10. **Про комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках** (07.02.2002 р.).
11. **Про транспортно-експедиторську діяльність** (01.07.2004 р.) - визначає правові та організаційні засади транспортно-експедиторської діяльності в Україні і спрямований на створення умов для її розвитку і вдосконалення. Складається з 16 статей.

Укази Президента

1. **Про Положення про Міністерство інфраструктури України** (№ 581 від 12.05.2011 р.). Очолює – Міністр інфраструктури України, який призначається на посаду та звільняється з посади в установленому порядку Президентом України за поданням Прем’єр-Міністра України. Міністр інфраструктури України має першого заступника та заступника Міністра – керівника апарату, які призначаються на посади за поданням Прем’єр-Міністра України, внесеними на підставі пропозиції Міністра інфраструктури України, та звільняються з посад Президентом України.
2. **Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті** (№ 387 від 06.04.2011 р.). Укртрансінспекція України.

Постанови Кабінету Міністрів

1. **Про затвердження Статуту залізниць України** (№ 457 від 06.04.1998 р.) – визначає обов'язки, права і відповідальність залізниць, а також підприємств, установ, організацій і громадян при користуванні Залізничним Транспортом. Складається з УІІ розділів та 137 статей.
2. **Про Статут Автомобільного Транспорту УРСР** (Постанова Ради Міністрів УРСР, № 401 від 27.06.1969 р.) – визначає права і обов'язки АТП, умови перевезення автотранспортом вантажу, пасажирів, багажу і пошти. Складається з ХІІ розділів та 54 статей.
3. **Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР** (Постанова Ради Міністрів СРСР, № 1801 від 15.10.1955 р.). – визначає завдання і обов'язки органів внутрішнього водного транспорту по забезпеченню потреб країни в перевезеннях вантажу, багажу, пасажирів і пошти. Складається з Х розділів та 232 статей.

Нормативно-правові акти Міністерства інфраструктури

Приймає накази, правила, положення, норми, інструкції. Основні – це правила перевезення вантажу, багажу, пасажирів, вантажобагажу і пошти різними видами транспорту.

Судова практика (Судовий прецедент)

1. Роз'яснення Вищого арбітражного суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезень вантажів Автомобільним Транспортом” (№ 01-6/856 від 21.07.1992 р.).
2. Роз'яснення Вищого господарського суду України “Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезень вантажів залізницею” (№ 04-5/601 від 29.05.2002 р.).

Міжнародні угоди

Існують двосторонні і багатосторонні. Починаючи з 1992 р. діє близько 300 угод з 130 країнами, у тому числі двосторонні:

в області транспорту – з 7 країнами.
Авіаційного - з 56 країнами.
Морського - з 18 країнами.
Залізничного - з 16 країнами.
Річкового - з 2 країнами.
Дорожнього господарства - з 6 країнами.

Наприклад: 1. Конвенція про дорожній рух від 08.11.1968 р.

2. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу від 09.10.1997 р.

Як же діють за юридичною силою норми міжнародно-правових актів у співвідношенні з національним законодавством. Це бачимо з:

1. Ст. 9 Конституції України (Чинні міжнародні договори...).
2. Ст. 42 Закону України “Про транспорт” (Міжнародні договори...).
3. Ст. 54 Закону України “Про дорожній рух” (Міжнародні угоди).

Правовий звичай

Більшість правових норм транспортного права, як українського так і закордонного законодавства, беруть свій початок зі звичаїв.

За юридичною енциклопедією під головуванням Ю.С. Шемшученко, **звичай** – соціальна норма, правило поведінки людей, що склалося у процесі співжиття людей у результаті фактичного його застосування упродовж тривалого часу. **Правовий звичай** – звичай санкціонований державою і цим перетворений на джерело права. Звичай санкціонується державою у процесі судової або адміністративної діяльності шляхом офіційного закріплення у нормативних актах можливості використання правового звичаю для регулювання певних суспільних відносин або “мовчазної згоди” влади на факт застосування правового звичаю у певних правовідносинах, або включення правового звичаю у законодавчі акти – зводи звичаєвого права. У процесі санкціонування державою відбувається відбір правових звичаїв і юридичної сили набувають лише ті звичаї які відповідають інтересам панівних верств. Санкціонування звичаю відбувається шляхом визнання його судовою, господарською, адміністративною практикою і використання як основи судового рішення або шляхом відсилання до нього у нормі закону.

Серед основних джерел права правовий звичай є історично першим, властивим всім правовим системам світу минулого, набув правової характеристики внаслідок тривалого застосування і визнання органами державної влади. Сучасне розуміння і місце правового звичаю в системі джерел права є результатом його еволюції, яка відбувалася по-різному у різних правових системах. Право Стародавнього Риму відносило правові звичаї до категорії усних джерел права (*jus non scriptum*). З посиленням законодавчої діяльності держави звичай значною мірою втратив своє значення, хоч і не перестав бути джерелом права. Римські юристи розрізняли кілька видів правових звичаїв. По-перше, звичаї *secundum legem* (на додаток до закону), які відіграють найважливішу роль, сприяють розумінню змісту тих термінів та висловів закону чи судового рішення, які вжито в особливому, відмінному від загальноприйнятого значенні (зловживання правом, розумна ціна тощо). По-друге, звичаї *consuetudo praeter legem* (крім закону) застосовуються у випадку прогалин у праві, а також, в-третьє, *contra legem* та *adversus legem* (проти закону), наявні при колізії закону та звичаю.

Правовий звичай на транспорті — правило поведінки, що виникло в процесі історичного розвитку транспортних правовідносин та отримало офіційне визнання та забезпечення силою державного примусу. Саме забезпеченням силою державного примусу правовий звичай відрізняється від простого звичаю. Як правило, правові звичаї у транспортному праві набувають більшої ваги за умови відсутності відповідних норм у законодавстві, особливо в тому, що регулює міжнародну торгівлю та міжнародні перевезення.

Можливість застосування правових звичаїв виникає за умови прямої вказівки на це у відповідних законодавчих актах, а у разі відсутності такої вказівки — у тих випадках, коли ті чи інші питання діяльності суб'єктів транспортного права врегульовані не повністю або їхня законодавча регламентація відсутня. При цьому диспозитивна норма законодавства має пріоритет над правовим звичаєм, а застосування правових звичаїв за умови існування імперативної правової норми взагалі забороняється.

На сьогодні в діючому законодавстві України термін “звичай”, як загальна норма, міститься у Цивільному кодексі України (далі – ЦК), в якому передбачено окрему ст. 7. Звичай, у якій зазначено, що цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту, а звичаєм є правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, проте є усталеним у певній сфері цивільних відносин. Звичай може бути зафіксований у відповідному документі. Звичай, що суперечить договору або актам цивільного законодавства, у цивільних відносинах не застосовується. Виходячи з вищезазначеного можна прийти до висновку, що правило поведінки, яке розглядається як звичай, повинне бути стійким у відповідній сфері діяльності. Тобто, варто говорити про сформоване правило поведінки, яке широко застосовується в будь якій області діяльності. В даному випадку - в транспортній. Найбільш поширений в морському транспортному праві. Деякі ввійшли до Кодексу торговельного мореплавства України (далі – КТМ). Наприклад: Ст. 64 “... капітан залишає судно останнім”.

Ст. 71 “... щодо віддання капітаном судна тіла померлого моряка морю”.

Транспортні правовідносини

Це врегульовані нормами Транспортного права дії, спрямовані на забезпечення потреб населення і виробництва в перевезеннях та наданні транспортних послуг.

Ознаки транспортних правовідносин

1. Складаються у сфері, де перевезення виступає у формі процесу виробництва на транспорті.
2. Виникають у разі обов'язкової участі відповідного транспортного органу (підприємств, установ, організацій) або його представника.
3. Виникають за ініціативою будь-якої із сторін. Згода другої сторони майже завжди є обов'язковою. (На відміну від Адміністративного права).
4. Виникають з приводу експлуатації транспортних засобів і шляхів сполучення.
5. Предметом транспортних правовідносин завжди є діяльність з надання послуг.

Лише наявність у правовідносинах сукупності всіх наведених ознак дає підстави вважати їх транспортними.

Але, самі по собі факти експлуатації транспортних засобів не дають підстав вважати їх транспортними правовідносинами. Участь АТП в правовідносинах, теж не дає права вважати його транспортним. (Наприклад: відносини страхування, підряду на ремонт).

Отже послуга, яка надається за допомогою транспорту, сама по собі не породжує транспортні правовідносини.

Структура транспортних правовідносин

Складається з таких елементів:

1. **Юридична основа** – транспортно-правові норми, що містяться у нормативно-правових актах.
2. **Юридичні факти** – певні дії та події (явища незалежні від волі людей (повінь, пожежа), які є фактичною підставою для виникнення, зміни чи припинення транспортних правовідносин).
3. **Суб'єкти** – конкретні учасники транспортних правовідносин (сторони) – Юридичні Особи., Фізичні Особи, органи державної влади та органи місцевого самоврядування.
4. **Об'єкти** – суспільні відносини, врегульовані нормами Транспортного права, які уособлюють в собі дії, спрямовані на забезпечення потреб населення і виробництва в перевезеннях і надання транспортних послуг.
Наприклад:
 - 1) об'єкти транспортування (багаж, вантаж, вантажобагаж, пошта);
 - 2) транспортні засоби (за видами транспорту).
5. **Зміст правовідносин** – статус, компетенція, повноваження, суб'єктивні права і юридичні обов'язки суб'єктів відносин, їх гарантії і відповідальність.

Класифікація транспортних правовідносин за характером юридичних зв'язків між сторонами цих відносин

Транспортні правовідносини є багатограними за своїм змістом і формами, тому їх можна класифікувати за великою кількістю ознак. Наводимо одну із основних.

1. Вертикальні (субординаційний характер) – складається відповідна управлінська вертикаль. Наприклад: відносини між Кабінетом Міністрів України і Мінінфраструктури; відносини між Мінінфраструктури і Укрморрічфлотом.
2. Горизонтальні – сторони відносин відносно фактично і юридично рівноправні.

Наприклад: договір про перевезення вантажів; договір про перевезення пасажирів; договір морського круїзу.

Захист Транспортних прав здійснюється як в судовому, так і в адміністративному порядку.

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 20-41; **Булгакова І.В., Клепікова О.В.** Транспортне право України: підручник /І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. – К. : Прецедент, 2011. - с. 20-25.

ТЕМА 3.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТУ В УКРАЇНІ

Поняття та структура транспортної системи України

В Україні транспортний комплекс має свою організаційну структуру. Відповідно до ч.1 ст. 21 Закону України “Про транспорт” до Єдиної транспортної системи України входять:

1. Транспорт загального користування.
 - 1.1. Залізничний (див. ст. 22 Закону України “Про транспорт”).
 - 1.2. Морський (див. ст. 24 Закону України “Про транспорт”).
 - 1.3. Річковий (див. ст. 27 Закону України “Про транспорт”).
 - 1.4. Автомобільний (див. ст. 30 Закону України “Про транспорт”).
 - 1.5. Авіаційний (див. ст. 32 Закону України “Про транспорт”).
 - 1.6. Міський електротранспорт, у тому числі метрополітен (див. ст. 34 Закону України “Про транспорт”).
2. Промисловий залізничний транспорт (див. ч. 10 ст. 1 Закону України “Про залізничний транспорт”).
3. Відомчий транспорт (див. ст. 36 Закону України “Про транспорт”).
4. Трубопровідний транспорт (див. ст. 37 Закону України “Про транспорт”).
5. Шляхи сполучення загального користування.

Транспортні виробничі комплекси (1.1-1.6.) характеризуються однорідністю операцій, що виконуються (перевезення вантажу, вантажобагажу, пасажирів, багажу та пошти) і подібністю технологічних циклів.

Сукупність транспортних виробничих комплексів з урахуванням юридичних і економічних чинників складають єдину, цілісну транспортну систему, яка покликана задовольнити потреби населення та суспільного виробництва у перевезеннях.

Єдина транспортна система призначена згідно із ч. 2 ст. 21 Закону України “Про транспорт” відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки України.

Кожний із зазначених видів транспорту має свою структуру, свою внутрішню побудову, яка складається з цілого ряду матеріальних елементів:

1. Підприємства (1-4), (дивись ст. 12, 5, 6, 9, 13 Закону України “Про транспорт”).
2. Шляхи сполучення (1.1. - 1.5.), трамвайні та тролейбусні лінії, канатні дороги.
3. Засоби перевезення (дивись ст. 10 Закону України “Про транспорт”).
4. Вокзали, станції, порти, пристані, аеропорти, аеродроми.
5. Землі транспорту (дивись ст. 11, 23, 25, 28, 31, 33, 35 Закону України “Про транспорт”).

6. Науково-дослідницькі, проектно-конструкторські інститути, навчальні заклади, факультети підвищення кваліфікації.
7. Установи і заклади соціально-культурної сфери.

Важливе значення приділяється функціонуванню єдиної транспортної системи в особливий період (дивись ст. 1-2 Закону України “Про функціонування єдиної транспортної системи в особливий період”).

Державне управління в галузі транспорту

З Адміністративного права ми знаємо, що під державним управлінням розуміється підзаконна виконавчо-позпорядча діяльність органів державного управління, яка спрямована на практичне виконання законів у процесі повсякденного безпосереднього керівництва господарським, соціально-культурним та адміністративно-політичним будівництвом.

Мета і завдання державного управління в галузі транспорту закріплена в ч. 1 ст. 3 Закону України “Про транспорт”.

Конкретніше по підгалузях транспорту (дивись ст. 5, 6 Закону України “Про автомобільний транспорт”, ст. 4 Закону України “Про залізничний транспорт”). Таким чином державне управління передбачено на всіх видах транспорту.

Основні функції державного управління на транспорті

1. Правове забезпечення діяльності транспортної системи (Закони, Статути, Положення, Правила перевезень, договори, інструкції, ліцензування окремих видів транспортної діяльності, державна реєстрація транспортних засобів).
2. Експлуатаційна діяльність транспортних заходів (координація роботи всіх видів транспорту, підготовка графіку руху, ремонт рухомого складу і ремонтної бази, придбання нового рухомого складу і обладнання).
3. Фінансово-економічна діяльність (управління майном, цінова політика, ринок послуг).
4. Соціальний розвиток, охорона навколишнього середовища (добір кадрів, безпека умов праці, соціальний захист).
5. Адміністративно-політична діяльність (розвиток єдиної транспортної системи, управління в особливий період, профілактика і попередження правопорушень, захист державних таємниць).

Органи, які здійснюють управління транспортом. Їхня структура і повноваження

Згідно ст. 4 Закону України “Про транспорт” державне управління в галузі транспорту здійснюють:

1. Верховна Рада України.
2. Кабінет Міністрів України.
3. Міністерство інфраструктури України.
4. Державні органи управління транспортним комплексом.
5. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

До компетенції Верховної Ради України віднесено

Згідно з Конституцією України: п. 3, 6, 11, 30, 31 ст. 85; п. 5, 8, 12, 15, 22 ст. 92.

Кабінет Міністрів України здійснює основні функції:

1. Видання Статутів окремих видів транспорту.
2. Утворення і реорганізація центральних транспортних органів; призначення і звільнення їх керівників.
3. Регулювання перевезення пільгових категорій громадян.
4. Порядок ліцензування транспортної діяльності.
5. Визначення тарифної політики.
6. Затвердження різноманітних Правил, Положень, Вимог, Переліків в окремих галузях транспорту.

Міністерство інфраструктури України здійснює основні функції:

1. Розробляє і реалізує заходи з вдосконалення взаємодій усіх видів транспорту і координацію їх діяльності.
2. Забезпечує реалізацію єдиної державної економічної, тарифної, інвестиційної, науково-технічної і соціальної політики на транспорті.
3. Організовує роботу з забезпечення безпеки життєдіяльності та охорони праці на транспортному комплексі та його надійності.
4. Сприяє розвитку зовнішньополітичних зв'язків.

Державні органи управління транспортним комплексом

1. **Укрзалізниця** – державна адміністрація залізничного транспорту України.
2. **Укртрансінспекція** – державна інспекція України з безпеки на наземному транспорті.
3. **Укрморрічінспекція** – державна інспекція України з безпеки на морському і річковому транспорті.
4. **Державіаслужба** – державна авіаційна служба України.
5. Державне управління трубопровідним транспортом здійснюють згідно ч.1 ст.8 Закону України “Про трубопровідний транспорт - центральні та місцеві органи державної виконавчої влади, представницькі органи та органи місцевого самоврядування, на *особливий період* забезпечується органами Міноборони.
6. Управління міським електротранспортом, а також метрополітеном здійснюють місцеві державні адміністрації.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування

1. Забезпечують організацію транспортного обслуговування населення.
2. Здійснюють контроль за роботою приміського пасажирського транспорту, вокзалів; погодженням тарифів у приміських сполученнях.
3. Затверджують маршрути і графіки руху місцевого пасажирського транспорту.

Форми управління транспортом

1. Видання правових актів.
 - 1.1. Обов'язкових для всіх Юридичних Осіб і Фізичних Осіб на території України (дивись ч. 4 ст. 6 Закону України “Про автомобільний транспорт”, ч. 2 ст. 3 Закону України “Про залізничний транспорт”).
 - 1.2. Правила, норми, умови і інструкції затверджені Мінінфраструктури.
 - 1.3. Накази, розпорядження посадових осіб відповідних адміністрацій, служб, департаментів транспорту, структурних підрозділів (залізниця, пароплавство, порт).
2. Укладення договорів перевезення (пасажирів, вантажу, багажу і пошти).
3. Здійснення організаційних заходів (інструктування, наради, збори, оперативні засідання).
4. Здійснення матеріально-технічних операцій (інформаційна робота, статистика і облік, діловодство і архів, підготовка матеріалів до видання нормативно-правових актів).

Методи управління транспортом

1. Переконавання (роз'яснення, допомога, заходи морального та психологічного впливу, проведення бесід, правове виховання, агітація, спонукання).
2. Заохочення (заходи матеріального та морального впливу, цінні подарунки, грошова премія, подяки, грамоти, нагрудні знаки).
3. Примус (застосування комплексу примусових заходів морального, матеріального, фізичного впливу на волю і поведінку учасників управлінських відносин).
 - 3.1. Кримінальний (загроза бути притягнутим до кримінальної відповідальності. Розділ XI Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту, ст. 276-292 Кримінального Кодексу України. Покарання: від штрафу до 15 р. позбавлення волі).
 - ЗТ** – ст. 276-280, 283, 291.
 - АТ** – ст. 277, 279, 280, 286-291.
 - ВТ** – ст. 276-280, 284, 285, 291.
 - ПТ** – ст. 276, 278-282, 291.
 - ТТ** – ст. 280, 292.
 - МЕТ** – ст. 277, 279, 280, 289.
 - 3.2. Адміністративний (загроза бути притягнутим до адміністративної відповідальності. Глава X Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку, ст. 109-142 Кодексу України про адміністративні правопорушення).
 - ЗТ** – ст. 109, 110, 120, 133-136, 139.
 - АТ** – ст. 119, 121-130, 132-136, 139-143.
 - МТ** – ст. 114-116, 120, 130, 133, 134, 136.
 - РТ** – ст. 116-118, 120, 130, 133-136.
 - ПТ** – ст. 111-113, 120, 133, 137.
 - ТТ** – ст. 138.
 - МЕТ** – ст. 128-130, 135.

- 3.3. Цивільно-правовий (способи забезпечення виконання зобов'язання. Гл.49 ст. 546-597 Цивільного Кодексу. Неустойка, порука, гарантія, задаток, застава, притримання).

Види цивільно-правової відповідальності підприємств транспорту

Згідно ст. 13. Закону України “Про транспорт” існують наступні види відповідальності підприємств транспорту:

1. За невиконання або неналежне виконання зобов'язань щодо перевезення пасажирів, багажу (визначається Кодексами (Статутами).
2. За шкоду, заподіяну внаслідок загибелі або ушкодження здоров'я пасажира під час пересування транспортом (на загальних умовах).
3. За втрату, нестачу, псування і пошкодження прийнятих для перевезення вантажу та багажу у розмірі фактичної шкоди, якщо вони не доведуть, що втрата, нестача, псування або пошкодження сталися не з їх вини (Транспортне законодавство).
4. За шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу (на загальних умовах).

Підстави відповідальності у Транспортному праві

Підстави відповідальності у Транспортному праві визначаються подібно ознакам правопорушення відомим нам з розділу “Теорії держави і права”:

1. Протиправна поведінка особи.
2. Шкідливий результат (шкода).
3. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і настанням шкоди.
4. Вина особи, яка заподіяла шкоду.

Особливості цивільно-правової відповідальності за порушення транспортних зобов'язань

1. Без вини (Наприклад: ч. 2 ст. 23 Закону України “Про залізничний транспорт”, Ст. 178 КТМ).
2. Компенсація (Наприклад: ст. 179 КТМ). Вона обмежена, бо неодержані доходи не відшкодовуються.
3. Особливий порядок розгляду майнових спорів. **Перевізник** несе відповідальність за правилами транспортного законодавства (виняток – шкода, заподіяна внаслідок загибелі або ушкодження здоров'я пасажира). **Вантажовідправник** – перед перевізником – за нормами транспортного законодавства, а перед **вантажодержувачем** – за нормами цивільного законодавства.
4. Особливий претензійний порядок здійснення задоволення вимог. З початку подається претензія, а потім позов.

Позовна давність:

- А) протягом 6 місяців – претензії до залізниці (Ст. 134 Статуту Залізничного Транспорту);
- Б) протягом 45 діб - претензії до залізниці з приводу штрафів (Ст. 134 Статуту Залізничного Транспорту);
- В) протягом 6 місяців – претензії до АТП (Ст. 165 Статуту Автомобільного Транспорту);
- Г) протягом 45 діб - претензії до АТП з приводу штрафів (Ст. 165 Статуту Автомобільного Транспорту);
- Д) протягом 1 року – до вимог, що виникають з договору морського перевезення вантажу (ст. 388 Кодексу торговельного мореплавства України);
- Є) протягом 2 років - до вимог, що виникають з договорів морського перевезення пасажирів і багажу, фрахтування судна без екіпажу, фрахтування судна на певний час, лізингу судна, буксирування, надання лоцманських послуг, морського страхування, угод, укладених капітаном судна в силу наданих йому законом повноважень, зіткнення суден, здійснення рятувальних операцій (ст. 389 Кодексу торговельного мореплавства України).

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 42-151; **Булгакова І.В., Клепікова О.В.** Транспортне право України: підручник /І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. – К. : Прецедент, 2011. - с. 26-94.

ТЕМА 4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРАНСПОРТНИХ ДОГОВОРІВ

Цивільно-правовий договір

Згідно ч. 2 ст. 11 Цивільного Кодексу України (далі ЦКУ) – підставами виникнення цивільних прав та обов'язків, зокрема є:

1) договори та інші правочини.

Згідно ч. 1 ст. 626 ЦКУ **договір** – це домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Договір – найбільш поширений вид правочинів. Лише незначна кількість односторонніх правочинів не входить до числа договорів (наприклад, заповіт).

Принципи договорів

1. Спільне волевиявлення сторін.
2. Свобода договору (див. ст. 627 ЦКУ) – не можна ототожнювати з уседозволеністю.
3. Обов'язковість договору (див. ст. 629 ЦКУ).
4. Має характер норми права, що забезпечується примусовою силою держави.

Види договорів

1. За розподілом обов'язків між сторонами.
 - 1.1. Односторонні (одна сторона має права і обов'язки, а друга – тільки право вимоги, наприклад, заповіт, займ, доручення).
 - 1.2. Двосторонні (правами та обов'язками наділені обидві сторони).
 - 1.3. Багатосторонні.
2. За наявністю зустрічного відшкодування.
 - 2.1. Відплатні (кожна із сторін має отримати відшкодування). Купівля-продаж, підряд.
 - 2.2. Безоплатні (договори безоплатного користування).
3. За моментом вчинення договору.
 - 3.1. Реальні (укладені з моменту здійснення виконання за договором).
Передача майна, перевезення вантажу.
 - 3.2. Консенсуальні (набирають силу з моменту досягнення сторонами згоди).
4. Від важливості.
 - 4.1. Основні (перевезення вантажів).
 - 4.2. Додаткові (залежні і слідуєть за ними). Застава, порука, развантаження-навантаження.
5. З наміру.
 - 5.1. Основний.
 - 5.2. Попередній (див. ст. 635 ЦКУ).
6. Договір на користь третьої особи (див. ст. 636 ЦКУ).
7. Публічний договір (див. ст. 633 ЦКУ). Одна сторона взяла на себе обов'язок здійснювати послуги кожному, хто до неї звернеться – перевезення транспортом загального користування.

Зміст договору

Зміст договору становлять:

1. Істотні умови (див. ст. 638 ЦКУ).
2. Умови, що визначаються на розсуд сторін і погоджені ними (див. ст. 628 ЦКУ).
3. Умови, що є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства (див. ст. 629 ЦКУ).
4. Типові умови (див. ст. 630 ЦКУ).
5. Умови, як звичай ділового обороту – якщо у договорі відсутнє посилання на типові умови (відповідно до ст. 7 ЦКУ).
6. Ціна (див. ст. 632 ЦКУ).
7. Строк договору (див. ст. 631 ЦКУ). Може бути і пролонгація дії договору на новий строк.

Укладення, зміна і розірвання договору

Етапи укладення:

1. Внесення пропозиції однією стороною укласти договір (**оферту**) – (див. ст. 641 ЦКУ).
2. Прийняття пропозиції (**акцепту**) другою стороною (див. ст. 638, 642, 643, 644, ЦКУ).

Форми договору

1. Усна.
2. Письмова.
3. З нотаріальним посвідченням (див. ч. 4 ст. 639 ЦКУ).
4. Завдяки вчиненню конклюдентних дій (обмін листами, телеграмами, факсовими повідомленнями).
5. Електронна.

Момент укладення договору

Згідно ст. 640 ЦКУ договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції.

Місце укладення договору

Згідно ст. 647 ЦКУ договір є укладеним у місці проживання Фізичної Особи або за місцезнаходженням Юридичної Особи, яка зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлено договором.

Підстави для зміни або розірвання договору

Згідно ст. 651 ЦКУ:

1. За згодою сторін.
2. За рішенням суду.
3. У разі односторонньої відмови.

Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин

Згідно ст. 652 ЦКУ:

1. За згодою сторін.
2. Якщо сторони не досягли згоди щодо приведення договору у відповідність з обставинами, які істотно змінились.
3. За рішенням суду.

Договір перевезення (див. ст. 908-928 ЦКУ)

До 1917 р. існував договір перевезення як один із видів договору підряду лише у Залізничному Транспорті та Морському Транспорті, інші види транспорту не регулювалися. Загальні положення про перевезення (див. ст. 908 ЦКУ).

Договір перевезення вантажу (див. ст. 909 ЦКУ)

Форма договору – письмова.

За розподілом обов'язків між сторонами – **двосторонній**: перевізник і відправник, а може бути на користь третьої сторони – одержувача.

За наявністю зустрічного відшкодування – **оплатний** (див. ст. 916 ЦКУ).

За моментом виникнення договору – **реальний** (відправник передає вантаж перевізнику, а останній видає документ, що підтверджує цей факт).

Від важливості – це **основний договір** та ще і **публічний**.

Перевезення вантажів як вид господарської діяльності розглядається в ст. 306-315 Господарського Кодексу України (далі - ГКУ). Згідно ч. 4 ст. 307 ГКУ види довгострокових договорів поділяються на:

1. Довгостроковий – на Залізничному Транспорті і Морському Транспорті.
2. Навігаційний – на Річковому Транспорті.
3. Спеціальний – на Повітряному Транспорті.
4. Річний – на Автомобільному Транспорті.

Згідно ч. 3 ст. 306 ГКУ зазначається, що перевезення вантажів здійснюється окрім знайомим нам Залізничним Транспортном, Автомобільним Транспортном, Морським Транспортном, Річковим Транспортном, Повітряним Транспортном та Трубопровідним, ще і Космічним Транспортном та іншими видами транспорту.

Згідно ч. 4 ст. 310 ГКУ вантаж неoderжаний протягом місяця після повідомлення перевізником одержувача, вважається невитребуваним і реалізується в установленому законодавством порядку.

Договір перевезення пасажирів та багажу

Хоча ці договори об'єднані однією статтею (ст. 910 ЦКУ) – деякі ознаки цих договорів відрізняються:

1. Договір перевезення пасажирів – консесуальний, а багажу – реальний.
2. Письмове оформлення договору перевезення пасажирів – проїзні документи, а багажу – багажними квитанціями.

Мінімальний обсяг загальних прав пасажирів (див. ст. 911 ЦКУ)

Договір транспортного експедирування (див. ст. 929 ЦКУ)

Форма договору – письмова (див. ст. 930 ЦКУ).

За розподілом обов'язків – двосторонній (клієнт та експедитор (має ліцензію)).

За відшкодуванням – оплатний.

За моментом виникнення договору – реальний (якщо виконуються послуги); консенсуальний (якщо організовується виконання послуг).

Плата за договором транспортного експедирування

Згідно ст. 931 ЦКУ плата за договором транспортного експедирування встановлюється цим договором, якщо інше не встановлюється законом. Якщо розмір плати не встановлений, клієнт повинен виплатити експедитору розумну плату.

Документи та інша інформація, що надається експедиторові (див. ст. 933 ЦКУ)

Відмова від договору транспортного експедирування (див. ст. 935 ЦКУ)

Договір транспортного експедирування, як допоміжний вид діяльності пов'язаний з перевезенням вантажу розглядається в ст. 316 ГКУ.

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 93-96.

ТЕМА 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Історична довідка

Вперше у світі залізниці з'явилися на початку ХІХ століття у зв'язку з розвитком великої промисловості. У 1821 р. відкривається І англійська залізниця, а 27 вересня 1825 року в Англії відкрит рух на лінії Стоктон – Дарлінгтон довжиною 56 км. У 1832 році у Франції з'явилася перша залізниця між Ліоном і Сент Ет'єном довжиною 58 км., а 09.10.1836 р. відкрилась перша залізниця у Росії (Петербург – Царське Село - Павловськ). 04.11.1861 р. вперше по українській землі проїхав пасажирський поїзд “Ярослав” з Відня до Львова. Першими залізницями в Україні стали Балаклавська Залізниця (1855 р.), Перемишль – Львів (1861 р.) на заході та Одеса – Балта (1865 р.) на півдні країни. Вже з 1868 р. почали будуватися багато інших залізниць.

Переваги залізничного транспорту наступні:

- найбільша пристосованість до масових перевезень пасажирів;
- висока пропускна і провізна спроможність ліній;
- регулярність перевезень незалежно від кліматичних умов, пори року і часу доби (вдень і вночі);
- високий рівень безпеки руху;
- більш низький рівень заподіяної шкоди навколишньому середовищу;

Недоліки залізничного транспорту наступні:

- висока вартість споруд, пристроїв, рухомого складу при повільній віддачі капітальних вкладень (великий строк окупності – 6-10 років);
- велика металомісткість (більше 150 т на 1 км колії).

Структура системи, склад та види перевезень залізничним транспортом

Згідно ч. 1 ст. 2 Закону України “Про Залізничний транспорт“ - Залізничний транспорт у народногосподарському комплексі є однією з важливих базових галузей економіки України, забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки і потреби населення у перевезеннях.

Український Залізничний транспорт – потужна транспортна система на долю якої припадає основна маса перевезень. По вантажообігу виконує близько 70%, а по пасажирообороту – 50-70% загального обсягу перевезень.

Згідно ч. 1 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт“, **Залізничний транспорт** – виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності тощо. Порівнюємо з визначенням Транспорту

(див. Тема І). Бачимо, що практично ці визначення тотожні. Крім залізничного транспорту загального користування існує промисловий залізничний транспорт. Згідно ч. 11 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт”, **промисловий залізничний транспорт** – транспортно-технологічний комплекс, який забезпечує системне переміщення вантажів у процесі виробництва (між виробництвами, виробничими циклами, окремими операціями або підприємствами в цілому) та взаємодію із залізничним транспортом загального користування і не належить до нього.

Залізничний транспорт загального користування та промисловий залізничний транспорт складають **систему Залізничного транспорту**.

До складу Залізничного транспорту входять (див. ст. 22 Закону України “Про транспорт”). Наприклад:

- заводи по ремонту рухомого складу – 16;
- депо - 105 (57 – локомотивних, 48 – вагонних);
- магістральні електровози – 1900;
- магістральні тепловози – 1350;
- електропоїзди – 1500;
- дизель-поїзди – 400;
- пасажирські вагони – 10000;
- вантажні вагони – 208000;
- контейнерні термінали – 300;
- вокзалів пасажирських – 129.

На залізничному транспорті працює понад 390 тис. осіб, що становить 2 % усього працюючого населення.

Згідно ч. 10 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт”, **Транспортні засоби** – залізничний рухомий склад (вагони всіх видів, локомотиви, моторейковий транспорт) і контейнери.

Види перевезень

1. Вантажні (вантажів і вантажобагажів).
2. Пасажирські (пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошти).
 - 2.1. Залежно від відстані слідування.
 - А) Міського сполучення (великі міста та їх агломерації).
 - Б) Приміського сполучення.
 - В) Регіонального сполучення (у прямому та міському сполученні).
 - 2.2. Залежно від швидкості.
 - А) Пасажирські (маршрутна - менше 50 км / год., мах – 140 км / год).
 - Б) Швидкі (70 – 140 км / год.).
 - В) Швидкісні (70 - 200 км / год.).
 - Г) Високошвидкісні (понад 200 км / год.).
 - 2.3. Залежно від часу.
 - А) Денні поїзди (І-ІІІ клас).
 - 1) Interciti + (швидкісний, 90 - 200 км / год, І-ІІ клас).
 - 2) Interciti (швидкісний, 80 - 160 км / год, І-ІІ клас).
 - 3) Регіональний експрес (швидкісний, 70 - 140 км / год, І-ІІ клас).

- 4) Регіональний поїзд (швидкий, 50 - 120 км / год, II-III клас).
 - 5) Приміський поїзд.
 - 6) Міський поїзд.
- Б) Нічні поїзди (П., К., СВ.).
- 1) Нічний експрес (швидкісний, 70 - 200 км / год, К., СВ.).
 - 2) Нічний швидкий (50 - 140 км / год, П., К., СВ.).
 - 3) Нічний пасажирський (50 - 140 км / год, П., К., СВ.).

Повноваження суб'єктів управління Залізничним транспортом

Основою організаційної діяльності Залізничного транспорту є державне управління:

1. Кабінет Міністрів України (далі КМУ) (див. ч. 1-3 ст. 4 Закону України “Про Залізничний транспорт”) – очолює ієрархічну структуру державного управління Залізничним транспортом.
2. Міністерство інфраструктури України (див. ч. 2-3 ст. 4 Закону України “Про Залізничний транспорт”) – оперативний орган державної виконавчої влади.
3. Укрзалізниця (див. ч. 5-6 ст. 4 Закону України “Про Залізничний транспорт”) – орган управління Залізничним транспортом загального користування в складі Міністерства інфраструктури України. Укрзалізницю очолює Генеральний директор, який призначається КМУ. Має першого заступника та заступників, які призначаються КМУ за поданням міністра інфраструктури. В складі Укрзалізниці 16 головних управлінь і 7 управлінь, створена Рада Укрзалізниці. Положення про Укрзалізницю включає наступні пункти: основні завдання; відповідно до покладених на неї завдань; має право.
4. Залізниця (див. ч. 2 ст. 1 та ч. 2-3 ст. 4 Закону України “Про Залізничний транспорт”) – основна організаційна ланка на залізничному транспорті. Це – статутне територіально-галузеве об'єднання, до складу якого входять підприємства, установи та організації залізничного транспорту і яке при централізованому управлінні здійснює перевезення пасажирів і вантажів у визначеному регіоні транспортної мережі.
 - 4.1. Донецька (Донецьк).
 - 4.2. Львівська (Львів).
 - 4.3. Одеська (Одеса).
 - 4.4. Придніпровська (Дніпропетровськ).
 - 4.5. Південна (Харків).
 - 4.6. Південно-Західна (Київ).
5. Дирекція залізничних перевезень – є відособленим підрозділом залізниці з державною формою власності і не є Юридичною Особою. Основні функції:
 - А). Здійснює і організовує процес перевезень.
 - Б). Організовує і забезпечує рух поїздів за графіком.
6. Станції (станом на січень 2012 р. – 1340 шт.).
 - 6.1. Пасажирські – 300 шт.

- 6.2. Вантажні – 300 шт.
- 6.3. Сортувальні – 50 шт.
- 6.4. Дільнічі – 90 шт.
- 6.5. Проміжні – 1150 шт.

Правові основи діяльності залізничного транспорту

Залізничне транспортне право є однією з складових Транспортного права – це правовий інститут Транспортного права.

Законодавство про Залізничний транспорт (див. ч. 1 ст. 3 Закону України “Про Залізничний транспорт”).

Правове регулювання діяльності Залізничного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в наступних нормативно-правових актах:

1. Закон України “Про транспорт” (10.11.1994 р.).

Загальні положення про транспорт.

Знайома нам: ст. 22 “Залізничний транспорт і його склад”; ст. 23 “Землі залізничного транспорту”.

2. Закон України “Про Залізничний транспорт” (04.07.1996 р.)

Структура закону

I розділ – Загальні положення (ст. 1-7).

II розділ – Основні економічні та фінансові засади діяльності залізничного транспорту (ст. 8-10).

III розділ – Безпека руху, охорона вантажів та об’єктів на залізничному транспорті, організація його роботи в умовах надзвичайних обставин (ст. 11-14).

IV розділ – Трудові відносини і дисципліна працівників залізничного транспорту (ст. 15-17).

V розділ – Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних зв’язків України та взаємодія з іншими видами транспорту (ст. 18-21).

VI розділ – Права, обов’язки та відповідальність на залізничному транспорті (ст. 22-26).

VII розділ – Заключні положення (ст. 27).

3. Статут залізниць України. (далі Статут ЗУ). Постанова КМУ “Про затвердження Статуту залізниць України”. № 457 від 06.04.1998 р.

Структура Статуту

I розділ – Загальні положення (ст. 1-6).

II розділ – Вантажне господарство. Пристрої для обслуговування пасажирів (ст. 7-16).

III розділ – Планування та організація перевезення вантажів (ст. 17-63).

IV розділ – Залізничні під’зні колії (ст. 64-78).

V розділ – Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту (ст. 79-99).

VI розділ – Перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошти (ст. 100-104).

VII розділ – Відповідальність залізниці, вантажовідправників, вантажоодержувачів і пасажирів. Акти, претензії, позови (ст. 105-137).

4. Постанови КМУ

4.1. Про затвердження Положення про Державну адміністрацію залізничного транспорту України. № 262 від 29.02.1996 р. – встановлює завдання, права і обов'язки Укрзалізниці.

4.2. Про порядок обслуговування громадян ЗТ. № 252 від 19.03.1997 р. – визначає загальні умови обслуговування громадян, які здійснюють поїздки та перевозять багаж і вантажобагаж залізничним транспортом.

4.3. Про Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту. № 55 від 26.01.1993 р.

5. Накази Мінінфраструктури

5.1. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України. № 1196 від 27.12.2006 р.

5.2. Правила перевезення вантажу. 21.09.1965 р.

5.3. Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів. (їх 29)
№ 644 від 21.11.2000 р.

5.4. Правила оформлення перевізних документів (ст. 6, 23, 24 Статуту ЗУ).
№ 644 від 21.11.2000 р.

5.5. Правила обслуговування залізничних під'їзних колій. (ст. 12, 64-67 Статуту ЗУ). № 644 від 21.11.2000 р.

5.6. Правила заявлення та розгляду претензій. (ст. 130-137 Статуту ЗУ).
№ 334 від 28.05.2002 р.

5.7. Правила складання актів. (ст. 129 Статуту ЗУ).
№ 334 від 28.05.2002 р.

5.8. Правила перевезення вантажів у прямому змішаному залізнично-водному сполученні. (ст. 79-99 Статуту ЗУ).
№ 334 від 28.05.2002 р.

5.9. Про проїзд іноземних громадян залізничним транспортом у внутрішньо-державному сполученні. № 182 від 11.05.1998 р.

5.10. Про затвердження Збірника тарифів на перевезення вантажів ЗТ у межах України та пов'язані з ними послуги та Коефіцієнтів, що застосовуються до Збірника тарифів на перевезення вантажів ЗТ у межах України та пов'язані з ними послуги. № 317 від 26.03.2009 р.

5.11. Про встановлення Тарифів на перевезення пасажирів, багажу та вантажобагажу ЗТ у міжнародному аполученні. № 306 від 19.03.2008 р.

6. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) від 09.05.1980 р. Україна приєдналася 05.06.2003 р. (із застереженнями).

Основи організації перевезень на залізничному транспорті (див. ст. 8 Закону України “Про Залізничний транспорт”)

Перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом організуються на договірних засадах. Форма договору про організацію перевезень вантажу встановлюється Правилами (ст. 17 Статуту ЗУ).

Правила перевезення пасажирів та Правила перевезення вантажів на підставі Статуту ЗУ затверджує Мінінфраструктури.

Для забезпечення виконання договірних зобов'язань здійснюється перспективне та поточне планування перевезень.

- **Пряме залізничне сполучення** – перевезення вантажів і пасажирів у межах 2-х і більше залізниць України (див. ч. 3 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт”).
- **Пряме змішане сполучення** – перевезення, що здійснюються *залізницями* разом з іншими видами транспорту за єдиним транспортним документом, *складеним на весь шлях* (див. ч. 4 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт”). Порівнюємо з ч. 1 ст. 913 ЦКУ.
- **Вантаж, багаж, вантажобагаж** (див. ч. 7-10 ст. 1 Закону України “Про Залізничний транспорт”).
- **Багаж (вантажобагаж) легковаговий** – предмети (речі), об'єм 1 кг ваги якого перевищує 8000 см куб. До них належать мітли, корзини, пакля, пластикові бутлі (порожні), меблі (плетені) тощо (див. 5.1.).

Особливості договору перевезення вантажу залізницею

Згідно ч. 1 ст. 908 ЦКУ “Загальні положення про перевезення” - Перевезення вантажу, ... здійснюється за договором перевезення. Ця норма передбачає, що підставою для здійснення перевезення вантажу, ... є укладення договору перевезення, що повинен бути засвідчений відповідним письмовим документом (див. ч. 2-3 ст. 909 ЦКУ).

В залізничному транспорті такі документи мають свою назву:

Перевізні документи – накладна та інші залізничні документи на вантаж (див. ч. 9 ст. 6 Статуту ЗУ).

Накладна – основний перевізний документ встановленої форми, оформлений відповідно до Статуту ЗУ та Правил перевезення вантажів і наданий залізниці відправником разом з вантажем.

Накладна є обов'язковою двосторонньою письмовою формою угоди на перевезення вантажу, яка укладається між відправником та залізницею на користь третьої особи – одержувача.

Накладна одночасно є договором застави вантажу для забезпечення гарантії внесення належної провізної плати та інших платежів за перевезення.

Накладна супроводжує вантаж на всьому шляху перевезення до станції призначення, де видається одержувачу разом з вантажем (див. ч. 8 ст. 6 Статуту ЗУ).

В накладній зазначено:

1. Відомості про вантажовідправника (найменування та поштова адреса).
2. Відомості про одержувача (код та адреса).
3. Відомості про вантаж (маса, вантаж, кількість місць, вартість).
4. Швидкість вантажу (вантажна або велика) - ст. 26 Статуту ЗУ.

Перевізні документи

1. Вантажна квитанція про прийом до перевезення вантажу (за юридичним значенням – розписка).
2. Дорожня відомість, що повторює відомості, які містяться в накладній.
3. Електронна копія комплексу перевізних документів.
4. Документи, які необхідні для виконання санітарних, митних та інших адміністративних правил.
5. Сертифікат на продукцію, що відвантажують.

Згідно ст. 22 Статуту ЗУ – За договором *залізничного* перевезення вантажу *залізниця* зобов'язується доставити ввірений їй *вантажовідправником* вантаж у пункт призначення в *зазначений термін* і видати його одержувачу, а відправник зобов'язується сплатити за перевезення встановлену плату. Порівнюємо з ч. 1 ст. 909 ЦКУ “За договором перевезення вантажу ...”.

Сторони договору перевезення вантажу Залізничним транспортом

1. Залізниця.
2. Вантажовідправник.
3. Вантажоодержувач (факультативна ?).

Для забезпечення виконання договірних зобов'язань здійснюється перспективне та поточне планування перевезень, на основі яких розробляється місячне планування перевезень вантажів залізничними відправленнями за замовленнями відправників (див. ст. 18 Статуту ЗУ).

Вантажовідправники зобов'язані подавати замовлення залізниці відправлення не пізніше ніж за 12 днів до початку наступного місяця у 3-х примірниках.

Згідно ст. 21 Статуту ЗУ залізниця без додаткової плати має право здійснювати певні операції.

Але за виконання додаткової операції (завантаження, розвантаження) необхідно сплачувати за іншими договорами (див. ч. 2 ст. 22 Статуту ЗУ).

Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту

Згадаємо – пряме змішане сполучення – перевезення, що здійснюються залізницями разом з іншими видами транспорту за єдиним транспортним документом, складеним на весь шлях.

Регламентує організацію і порядок перевезення:

1. ЦКУ – ст. 913.
2. ГКУ – ст. 312.

3. Розділ У (ст. 79-99) Статуту ЗУ. Особливо див. ст. 80, 81, 86, 95.
4. Наказ Мінінфраструктури “Правила перевезення вантажів у прямому змішаному залізнично-водному сполученні” (5.8.).

Перевізники – суб’єкти господарської діяльності

1. Залізниці.
2. Порти.
3. Судноплавні компанії.

Основний договір укладається між вантажовідправником і залізницею пункту відправлення. Вантажі приймаються до перевезення за місячним планом на підставі замовлень відправників.

Додатковий договір – укладається між транспортними організаціями.

Перевізні документи

1. Накладна (супроводжує вантаж до пункту призначення і видається одержувачу).
2. Дорожня відомість (з кількістю копій для кожного пункту перевалки).
3. Вантажна квитанція.
4. Передавальна відомість (передача вантажів з Водного Транспорту на Залізничний Транспорт і навпаки. 4 примірника – по 2 на кожен вид транспорту).
5. Суднова накладна (коносамент) на 1 судно.
6. Додаткова накладна.
7. Додаткова дорожня відомість.

Суднова накладна, дорожня відомість і передавальна відомість містяться в останній вагон.

Особливості договору перевезення пасажирів Залізничним транспортом

Згідно ст. 910 ЦКУ “Договір перевезення пасажирів та багажу”, - укладення договору перевезення пасажирів підтверджується видачею відповідного квитка, форми яких встановлюються відповідно до транспортних Кодексів (Статутів). На Залізничному транспорті згідно Наказу Мінінфраструктури ”Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України” № 297 від 28.07.1998 р. такою формою квитка є:

Проїзний документ – документ встановленого зразка, який посвідчує право пасажирів на проїзд Залізничним транспортом та є договором на перевезення, оформляється на відповідному бланку проїзного документа чи може бути сформований в електронному вигляді.

Складова вартості проїзного документа

1. Плацкарта – частина вартості проїзду, змінювана залежно від категорії вагона, поїзда, що компенсує витрати на підготовку в рейс та обслуговування вагона.
2. Квиток – частина вартості проїзду, змінювана залежно від категорії вагона та поїзда, що компенсує витрати на переміщення вагона.
3. Збір.
 - 3.1. Страховий (Страховий платіж).

- 3.2. Комісійний (кошти, сплачені за послугу, пов'язану з оформленням, поверненням, переоформленням проїзних документів).
- 3.3. На ПДВ.
4. Може включатись за бажанням пасажирів плата за користування комплектом постільних речей.

Згідно п. 1.7. Наказу Мінінфраструктури "Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України", **Електронний проїзний (перевізний) документ** – документ, сформований автоматизованою системою в електронно-цифровій формі, який використовується для підтвердження договору на перевезення пасажирів.

Види проїзних документів

1. Повні.
2. Пільгові.
3. Безплатні.
4. Дитячі.
5. Групові.
6. Службові.
7. Із відкладеним друком (замовлений документ, вартість якого сплачено через мережу Інтернет).
8. Не використаний частково (перервана поїздка).

В приміських та місцевих поїздах без нумерації місць проїзним документом є квиток на одного або кількох пасажирів (до 9).

Правовий статус пасажирів

Правове регулювання статусу пасажирів Залізничного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в наступних нормативно-правових актах:

1. Ст. 911 ЦКУ – "Права пасажирів".
2. Постанова КМУ "Про порядок обслуговування громадян залізничним транспортом" № 252 від 19.03.1997 р. Ст. 33, 59, 60-62, 67, 75.
3. Наказ Мінінфраструктури "Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України" № 1196 від 27.12.2006 р. – 2.1.2.; 2.2.1.; 2.2.2.; 2.2.8.; 2.2.14.; 2.3.1.; 2.3.3.; 2.20.; 3.1.

Відповідальність залізниці за договором перевезення пасажирів і вантажу

- I – Згідно ст. 920 – 928 ЦКУ – перевізник несе відповідальність за зобов'язаннями, що випливають з договору перевезення.
- II – Згідно Закону України "Про Залізничний транспорт" – ст. 23-26.
- III – Згідно Статуту ЗУ:

- ст. 106 – За незабезпечення залізницею подачі вагонів і контейнерів для виконання плану перевезень.
- ст. 110 – За збереження вантажу від часу його прийняття для перевезення і до моменту видачі одержувачу.
- ст. 113 – За незбереження (втрату, нестачу, псування і пошкодження) прийнятого для збереження вантажу.
- ст. 114 – За фактичні збитки, що виникли з їх вини під час перевезення вантажу.
- ст. 116 – За несвоєчасну доставку вантажів і порожніх вагонів, що належать підприємству, установі та організації.
- ст. 123 – За подачу залізницею під навантаження неочищеного рухомого складу.
- ст. 126 – У разі самовільного використання залізницею вагонів (контейнерів), що належать підприємству, установі та організації.
- ст. 127 – За втрату, недостачу, псування або пошкодження прийнятого до перевезення багажу, вантажобагажу.
- ст. 128 – Повернення вартості невикористаних квитків.

Відповідальність вантажовідправників за договором перевезення пасажирів і вантажу

- ст. 107 – Звільняється від сплати штрафу за невиконання плану перевезень у певних випадках.
- ст. 109 – За невиконання плану перевезень.
- ст. 117 – За втрачення вантажу.
- ст. 118 – За пред'явлення вантажу, який заборонено до перевезень.
- ч. 2-4 ст. 119 – За затримку вагонів, від раніше замовлених.
- ст. 122 – За неправильно зазначені дані в накладній.

Відповідальність вантажоотримувачів за договором перевезення вантажу

- ст. 125 – Повна після прибуття вантажу на станцію.

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 185-195; **Булгакова І.В., Клепікова О.В.** Транспортне право України: підручник /І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. – К. : Прецедент, 2011. - с. 95-151.

ТЕМА 6. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Історична довідка

Автомобільні перевезення почалися з винайденням автомобілів. Ідея створення автомобіля з'явилась одночасно з ідеєю парової машини. Перше і невдале здійснення цієї ідеї належить французькому артилеристу Кюньо (1769 р.). У 1781 р. вийшла перша модель, але дорожні паровози не знайшли подальшого розповсюдження. Широке застосування автомобілів як транспортного засобу розпочалося після створення двигуна внутрішнього згорання. У 90-ті роки ХІХ століття в США, Англії, Франції та Німеччині було розпочато промислове виробництво автомобілів, а епохою розвитку автомобілів необхідно рахувати 1894 р., коли в Парижі редакція “Petit Journal” провела змагання автомобілів. В подальшому у провідних капіталістичних країнах регулярно проводилися автомобільні перегони, завдяки яким покращувалися їхні характеристики.

Перший у світі автобус з двигуном внутрішнього згорання, який працював на бензині був збудований у Німеччині у 1894-1895 роках на заводі “Бенц”. Він вмщував 8 пасажирів і їздив по 15-ти кілометровій дорозі між містами Зиген, Нетфен і Дойц.

Можливим місцем виникнення маршрутних таксі є США, приблизно 1910-ті роки.

У Росії перший автобус з двигуном внутрішнього згорання був збудований у Санкт-Петербурзі у 1903 році на фабриці “Фрезе”. Автобус мав одноциліндровий мотор і міг розвивати швидкість до 15 км/год. Як громадський транспорт, автобус у Росії почав використовуватися з червня 1907 року у місті Архангельськ. У це місто був привезений автобус німецької марки НАГ. Він був розрахований на 25 пасажирів. А 11 листопада 1907 року перший пасажирський автобусний маршрут був відкритий у м. Санкт-Петербург.

На початку ХХ ст. промислове виробництво автомобілів було розпочато і в Російській імперії.

В Україні на початку ХХ ст. перший автомобіль з'явився в Одесі, а потім декілька приватних автомобілів іноземного виробництва – в Києві. Вже в 1902 році Київською міською думою була прийнята обов'язкова постанова “Про Порядок пасажирського і вантажного руху по місту Києву на автомобілях”. В 1904 р. в Києві створено елітний клуб автолюбителів. В 1906 р. відкрилось автобусне сполучення на маршруті Київ – Житомир, на якому працювали два автобуси на 12 і 16 пасажирів. В один кінець пасажири діставалися за 5-6 годин, а проїзна плата складала 5 карбованців, а вже з травня 1910 р. почали працювати автобусні маршрути Київ – Рівне (через Житомир), Кам'янець-Подільський – Проскурів (теперішній Хмельницький), Київ – Чернігів, в липні 1911 р. – маршрути по Київ-Брестському шосе.

Таким чином, можна вважати, що розвиток Автомобільного Транспорту розпочався з кінця XIX – початку XX століття. В Україні є кілька підприємств, що здійснюють випуск автомобілів, але вони потребують державної підтримки.

Переваги автомобільного транспорту наступні:

- висока маневреність, завдяки якій швидко здійснюється передислокація транспортних засобів;
- можливість використання в будь-яких видах сполучення;
- менші в порівнянні із залізничним транспортом капіталовкладення при малих пасажиропотоках і невеликих відстанях перевезень.

Недоліки автомобільного транспорту наступні:

велика собівартість перевезень (в десятки разів вища, ніж на інших видах транспорту);
велика забрудненість навколишнього середовища (приблизно 80% забруднень від усіх видів транспорту);
низький рівень безпеки руху і висока аварійність. (За добу – 14, а за 2011 р. – 14800 загиблих у ДТП).

Поняття та склад Автомобільного Транспорту

Автомобільний Транспорт – самий мобільний із всіх існуючих видів транспорту. Практично на кожному підприємстві, установі та організації, у кожній 3-й сім'ї є автотранспорт. Згідно реєстрації АТЗ. 1991 р. – 3.600 тис., 2011 р. – 6.900,5 тис. (див. “Дзеркало тижня” № 29 за 2011 р.). За 2013 р. в Україні продано 201,57 тис. нових легкових автомобілів. Самий популярний – ZAZ Sens – 6590 штук реалізовано.

Щоденно автобуси перевозять приблизно 8 млн. пасажирів.

Міжнародне сполучення існує з 16 країнами Європи.

Основна **функція Автомобільного Транспорту** – повне задоволення потреб народного господарства і населення в автоперевезеннях (див. ст. 3 Статуту автомобільного транспорту УРСР (далі - Статут АТ УРСР).

Згідно п. 2 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”, **автомобільний транспорт** – галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами.

Автомобільний транспортний засіб – колісний транспортний засіб (автобус, вантажний та легковий автомобіль, причіп, напівпричіп), який використовується для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій (див. п. 3 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Автобус – транспортний засіб, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння більше ніж дев'ять з місцем водія включно (див. п. 7 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Автомобіль – колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт (див. п. 2 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Автомобіль вантажний - автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів (див. п. 5 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Автомобіль легковий – автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння не більше ніж дев'ять з місцем водія включно (див. п. 6 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Причіп – транспортний засіб без власного джерела енергії, пристосований для буксирування автомобілем (див. п. 49 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Напівпричіп – причіп, вісь (осі) якого розміщено позаду центра мас транспортного засобу (за умови рівномірного завантаження) і який обладнано зчіпним пристроєм, що забезпечує передачу горизонтальних і вертикальних зусиль на інший транспортний засіб, що виконує функції тягача (див. п. 37 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Склад Автомобільного Транспорту

До складу Автомобільного Транспорту входять (див. ст. 30 Закону України “Про транспорт”).

- автовокзалів і автостанцій – 900;
- автомостів – 16000.

Згідно ст. 19 Закону України “Про Автомобільний транспорт” за своїм призначенням транспортні засоби поділяються на:

1. Транспортні засоби загального призначення.
2. Транспортні засоби спеціалізованого призначення.
3. Транспортні засоби спеціального призначення.

Транспортний засіб загального призначення – транспортний засіб, не обладнаний спеціальним устаткуванням і призначений для перевезення пасажирів або вантажів (автобус, легковий автомобіль, вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу) - (див. п. 58 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Транспортний засіб спеціалізованого призначення – транспортний засіб, який призначений для перевезення певних категорій пасажирів чи вантажів (автобус для перевезення дітей, інвалідів, пасажирів певних професій, самоскид, цистерна, сідельний тягач, фургон, швидка медична допомога, автомобіль інкасації, ритуальний автомобіль тощо) та має спеціальне обладнання (таксі, броньований, обладнаний спеціальними світловими і звуковими сигнальними пристроями тощо) – (див. п. 59 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Транспортний засіб спеціального призначення – транспортний засіб, призначений для виконання спеціальних робочих функцій (для аварійного ремонту, автокран, пожежний, автобетономішалка, вишка розвідувальна чи бурова на автомобілі, для транспортування сміття та інших відходів, технічна допомога, автомобіль прибиральний, автомобіль-майстерня, радіологічна майстерня, автомобіль для пересувних телевізійних і звукових станцій тощо) – (див. п. 60 ст. 1 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

Відповідно до ст. 12 Статуту АТ УРСР для здійснення перевезень АТП повинні мати **рухомий склад**.

Автомобільні дороги

Згідно ч. 2 ст. 1 Закону України “Про автомобільні дороги”, **автомобільна дорога** – лінійний комплекс інженерних споруд, призначений для безперервного, безпечного та зручного руху транспортних засобів.

Згідно ч. 4 ст. 1 Закону України “Про автомобільні дороги”, **вулиця** – автомобільна дорога, призначена для руху транспорту і пішоходів, прокладання наземних і підземних інженерних мереж у межах населених пунктів.

Види автомобільних доріг

(див. ст. 5 Закону України “Про автомобільні дороги”)

1. Автомобільні дороги загального користування (див. ст. 7-15 Закону України “Про автомобільні дороги”).
 - 1.1. Автомобільні дороги державного значення.
 - А) **Міжнародні** – суміщені з міжнародними транспортними коридорами та міжнародними автомагістралями категорії Є. Разом – 9269,9км. До міжнародних автомобільних доріг належать дороги, що суміщаються з міжнародними транспортними коридорами та/або входять до Європейської мережі основних, проміжних, з'єднувальних автомобільних доріг та відгалужень, мають відповідну міжнародну індексацію і забезпечують міжнародні автомобільні перевезення.
 - Б) **Національні** – з'єднують м. Київ з обласними центрами та містами державного підпорядкування. Разом – 6801,3км. До національних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що суміщені з національними транспортними коридорами і не належать до міжнародних автомобільних доріг, та автомобільні дороги, що з'єднують столицю України – місто Київ, адміністративний центр Автономної Республіки Крим, адміністративні центри областей, місто Севастополь між собою, великі промислові і культурні центри з міжнародними автомобільними дорогами.
 - В) **Регіональні** – з'єднують дві або більше областей між собою. До регіональних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що з'єднують дві або більше областей між собою, автомобільні дороги, що з'єднують основні міжнародні автомобільні пункти пропуску через

державний кордон, морські та авіаційні порти міжнародного значення, найважливіші об'єкти національної культурної спадщини, курортні зони з міжнародними та національними автомобільними дорогами.

Г) Територіальні – між обласними центрами та центрами районів, містами обласного підпорядкування. До територіальних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що з'єднують адміністративні центри Автономної Республіки Крим і областей з адміністративними центрами районів, містами обласного значення, міста обласного значення між собою, а також автомобільні дороги, що з'єднують з дорогами державного значення основні аеропорти, морські та річкові порти, залізничні вузли, об'єкти національного і культурного надбання та курортного і природно-заповідного фонду, автомобільні пункти пропуску міжнародного та міждержавного значення через державний кордон.

Всього автомобільних доріг державного значення – 16071,2 км. Перелік доріг державного значення, у тому числі їх ділянок, що суміщаються з вулицями міст та інших населених пунктів і фінансуються з державного бюджету, затверджує Кабінет Міністрів України один раз на три роки.

1.2. Автомобільні дороги місцевого значення.

А) Обласні – з'єднують адміністративні центри районів між собою, та з адміністративними центрами сільських населених пунктів району. До обласних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що з'єднують адміністративні центри районів між собою та адміністративними центрами сільських населених пунктів району, залізничними станціями, аеропортами, річковими портами, пунктами пропуску через державний кордон і місцями відпочинку.

Б) Районні - з'єднують адміністративні центри сільських населених пунктів з іншими в межах району До районних автомобільних доріг належать автомобільні дороги, що з'єднують адміністративні центри сільських населених пунктів з іншими населеними пунктами у межах району, інші населені пункти між собою, з підприємствами, об'єктами культури, іншими дорогами загального користування.

2. Вулиці і дороги міст та інших населених пунктів (див. ст. 16-21 Закону України “Про автомобільні дороги”).

2.1. Магістральні дороги (безперервного руху та регульованого руху).

2.2. Магістральні вулиці загальноміського значення (безперервного руху та регульованого руху).

2.3. Магістральні вулиці районного значення.

2.4. Магістральні вулиці місцевого значення.

3. Відомчі (технологічні) автомобільні дороги (див. ст. 22-24 Закону України “Про автомобільні дороги”).

4. Автомобільні дороги на приватних територіях (див. ст. 25-26 Закону України “Про автомобільні дороги”). Планується в 2017 р. відкрити приватну дорогу Київ – Бориспіль.

Згідно ч. 2 ст. 21 Закону України “Про дорожній рух”, автомобільні дороги, вулиці крім загального користування поділяються на відомчі (технологічні автомобільні) дороги та приватні.

Згідно ст. 14 Закону України “Про дорожній рух”, *Учасниками дорожнього руху* є особи, які використовують Автомобільні дороги, вулиці, залізничні переїзди або інші місця, призначені для пересування людей та перевезення вантажів за допомогою транспортних засобів.

До учасників дорожнього руху належать:

1. Водії транспортних засобів.
2. Пасажири транспортних засобів.
3. Пішоходи (див. ст. 17 Закону України “Про дорожній рух”).
4. Велосипедисти (див. ч. 1-2 ст. 19 Закону України “Про дорожній рух”).
5. Погоничі тварин (див. ч. 3 ст. 19 Закону України “Про дорожній рух”).

Згідно ст. 15 Закону України “Про дорожній рух” право на управління транспортними засобами надається:

1. З 16 р. – мототранспортними засобами і мотоколясками.
2. З 18 р. – автомобілями, колісними тракторами, самохідними машинами, сільськогосподарською технікою.
3. З 19 р. – автомобілями з причепами або напівпричепами, великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів.
4. З 21 р. – автобусами, трамваями і тролейбусами.

Повноваження суб’єктів управління Автомобільним транспортом (див. ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

1. **Верховна Рада України** (див. ч. 1 ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).
2. **КМУ** – здійснює державне регулювання діяльності Автомобільним транспортом відповідно до своїх повноважень (див. ч. 2 ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).
3. **Міністерство інфраструктури** (див. ч. 3 ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).
4. **Укртрансінспекція України** (Указ Президента див. 4.3.) – Юридична Особа, очолює Голова, який призначається на посаду за поданням Прем’єр-Міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра Інфраструктури та звільняється Президентом. Має 2-х заступників, у тому числі 1-го першого, які призначаються на посади за поданням Прем’єр-Міністра України, внесеними на підставі пропозицій Голови Укртрансінспекції України, погоджених з Міністром Інфраструктури та звільняються з посад Президентом. Для вирішення найважливіших питань діяльності Автомобільного транспорту утворюється колегія Укртрансінспекції у складі її Голови, його заступників та керівників структурних підрозділів.

Основні функції: 1. Участь у роботі конкурсних комітетів, що проводять конкурси на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування.

2. Видає відповідно до законодавства Ліцензії на право провадження господарської діяльності надання послуг з перевезень пасажирів і вантажів Автомобільним транспортом загального користування.

Основні пункти: Основні завдання; до покладення на неї завдань; Голова Укртрансінспекції України.

5. **Укравтодор** – Державна служба автомобільних доріг України. Сфера діяльності – дорожнє господарство. Очолює Голова, якого призначає і звільняє з посади КМУ за поданням Прем'єр-Міністра України. Має заступників.

6. **ВАТ державна акціонерна компанія “Автомобільні дороги України”** (засновник Укравтодор). Утворені дочірні підприємства компанії в кожній області, яким передано право управління майном дорожніх підприємств.

7. **ДАІ МВС України.**

8. **Рада Міністрів АРК та обласні державні адміністрації** (див. ч. 8 ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

9. **Органи місцевого самоврядування** (див. ч. 9 ст. 6 Закону України “Про Автомобільний транспорт”).

10. **АТП** – основна ланка автотранспортної галузі. Це Юридичні Особи, які діють на основі Статуту АТУ. Головне завдання АТП – здійснення перевезень пасажирів, багажу і пошти (див. ст. 12 Закону України “Про транспорт”; ст. 7 Статуту АТУ).

Державне управління у сфері дорожнього руху
(див. ст. 3-10 Закону України “Про дорожній рух”).

Правові основи діяльності Автомобільного транспорту

Автомобільно транспортне право є однією зі складових транспортного права – це правовий інститут Транспортного права.

Згідно ст. 3 Закону України “Про Автомобільний транспорт” – “Законодавство про Автомобільний транспорт” – правове регулювання діяльності Автомобільного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в таких нормативно-правових актах:

1. Закон України “Про транспорт”.

Розділ I “Загальні положення” – розглянули при вивченні Залізничного Транспорту.

ст. 30 “Автомобільний транспорт і його склад” – вже розглянули раніше.

ст. 31 “Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства”.

2. Основні закони.

2.1. Закон України “Про Автомобільний транспорт”

(05.04.2001 р., 23.02.2006 р.).

Структура Закону

Розділ I – Загальні положення організації та діяльності автомобільного транспорту (ст. 1-34).

Розділ II – Внутрішні перевезення пасажирів (ст. 35-46).

Розділ III – Внутрішні перевезення вантажів (ст. 47-52).

Розділ IV – Міжнародні перевезення пасажирів і вантажів (ст. 53-59).

Розділ V – Відповідальність перевізників за порушення законодавства про Автомобільний транспорт (ст. 60).

Розділ VI – Прикінцеві Положення (без ст.).

2.2. Закон України “Про дорожній рух” (30.06.1993 р.).

Структура Закону

Розділ I – Загальні положення (ст.1-3).

Розділ II – Компетенція КМУ, законодавчої і виконавчої влади АРК, обласних, міських, районних та інших місцевих рад, міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади та об’єднань (ст. 4-13).

Розділ III – Права та обов’язки учасників дорожнього руху (ст. 14-20).

Розділ IV – Автомобільні дороги, вулиці (ст. 21-28).

Розділ V – Транспортні засоби (ст. 29-37).

Розділ VI – Стандартизація та нормування організації дорожнього руху (ст. 38-41).

Розділ VII – Планування та фінансування заходів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху (ст. 42-44).

Розділ VIII – Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху (ст. 45-48).

Розділ IX – Охорона навколишнього природного середовища (ст. 49-50).

Розділ X – Контроль у сфері дорожнього руху (ст. 51-52-1).

Розділ XI – Відповідальність за порушення законодавства про дорожній рух (ст. 53).

Розділ XII – Міжнародні угоди (ст. 54).

2.3. Закон України “Про автомобільні дороги” (08.09.2005 р.).

Визначає правові, економічні, організаційні та соціальні засади забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг.

Структура Закону

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-6).

Розділ II – Автомобільні дороги загального користування (ст. 7-15).

Розділ III – Вулиці і дороги міст та інших населених пунктів (ст. 16-21).

Розділ IV – Відомчі (технологічні) Автомобільні дороги (ст. 22-24).

Розділ V – Автомобільні дороги на приватних територіях (ст. 25-26).

Розділ VI – Платні Автомобільні дороги (ст. 27-31).

Розділ VII – Користування Автомобільними дорогами (ст. 32-39).

Розділ УІІІ – Функціонування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг (ст. 40-42).

Розділ ІХ – Стандартизація будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг (ст. 43-44).

Розділ Х – Охорона довкілля у процесі будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг (ст. 45-48).

Розділ ХІ – Відповідальність за порушення законодавства про автомобільні дороги (ст. 49).

Розділ ХІІ – Прикінцеві положення (без ст.).

3. Статут Автомобільного транспорту УРСР (27.06.1969 р.) Постанова Ради Міністрів УРСР “Про Статут Автомобільного транспорту УРСР”, № 401.

Структура Статуту

Розділ І – Загальні положення (ст. 1-11).

Розділ ІІ – Рухомий склад, автомобільні шляхи, спорудження і устаткування для організації перевезень вантажів і обслуговування пасажирів (ст. 12-27).

Розділ ІІІ – Планування і організація перевезень вантажів (ст. 28-74).

Розділ ІV – Перевезення пасажирів, багажу і пошти (ст. 75-97).

Розділ V – Прокат легкових автомобілів (ст. 98-100).

Розділ VI – Тарифи та розрахунки за перевезення (ст. 101-105).

Розділ VII – Пряме змішане сполучення за участю інших видів транспорту (ст. 108-124).

Розділ VIII – Транспортно-експедиційні операції і послуги, які виконуються підприємствами, установами та організаціями Автомобільним транспортом загального користування (ст. 125-126).

Розділ IX – Відповідальність Автотранспортних підприємств, установ та організацій, вантажовідправників, вантажоотримувачів і пасажирів, а також громадян, що користуються автомобілями на умовах прокату, акти, претензії та позови (ст. 127-170).

Розділ X – Контроль за роботою Автомобільного транспорту (ст. 171).

4. Укази Президента України.

4.1. Про заходи щодо підвищення ефективності управління дорожнім господарством України. № 1056 від 08.11.2001 р. (створено Укравтодор).

4.2. Про заходи, щодо посилення безпеки пасажирських перевезень Автомобільним транспортом. № 570 від 20.05.2004 р. (утворено у складі Мінінфраструктури Головну державну інспекцію на Автомобільному транспорті).

4.3. Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на наземному транспорті (Укртрансінспекція). № 387 від 06.04.2011 р.

5. Постанови Кабінету Міністрів України.

- 5.1. Про затвердження Положення про Державну службу автомобільних доріг України. (Укравтодор). № 628 від 16.04.2007 р.
- 5.2. Про утворення ВАТ “Державна АК “Автомобільні дороги України”. № 221 від 28.02.2002 р.
- 5.3. Про Положення про ДАІ МВС. № 341 від 14.04.1997 р. Встановлює основні завдання і права ДАІ МВС.
- 5.4. Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту. № 176 від 18.02.1997 р.
Визначає порядок здійснення перевезень пасажирів та їх багажу автобусами, таксі, легковими автомобілями на замовлення, а також обслуговування пасажирів на автостанціях і є обов’язковими для виконання організаторами регулярних перевезень, замовниками транспортних послуг, автомобільними перевізниками, автомобільними самозайнятими перевізниками, персоналом Автомобільного транспорту, автостанціями та пасажирями.

Структура Постанови

Розділ I – Загальні Положення (ст. 3 – Порядок організації перевезень пасажирів і багажу АТ здійснює Мінінфраструктури.

Розділ II – Перевезення автобусами.

Розділ IV – Перевезення на таксі та легкових автомобілях на замовлення.

Розділ V – Організація роботи автостанцій, продаж та переоформлення проїзних документів.

Розділ VI – Права та обов’язки учасників транспортного процесу.

- 5.5. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування. № 1081 від 03.12.2008 р.

Цей порядок визначає процедуру підготовки та проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автомобільному маршруті загального користування.

Структура Постанови

Загальна частина – п. 1-13.

Визначення на конкурсних засадах підприємства (організації) для здійснення функцій робочого органу – п. 14-21.

Утворення та основні засади діяльності конкурсного комітету з визначення автомобільних перевізників – п. 22-27.

Оголошення про проведення конкурсу на визначення автомобільного перевізника – п. 28.

Подання документів для участі у конкурсі – п. 29-39.

Проведення конкурсу та визначення переможця – п. 40-56.

Фінансування проведення конкурсу та розгляд спорів – п. 57-66.

- 5.6. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю на Автомобільному транспорті загального користування.
№ 1567 від 08.11.2006 р.
- 5.7. Про правила дорожнього руху.
№ 1306 від 10.10.2001 р. Встановлює єдиний порядок дорожнього руху на всій території України.
- 5.8. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів.
№ 1388 від 07.09.1998 р. Встановлює єдиний на території України порядок державної реєстрації та обліку.
- 5.9. Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчення водія та допуску громадян до керування транспортними засобами.
№ 340 від 08.05.1993 р.

6. Накази Мінінфраструктури.

- 6.1. Про затвердження порядку і умов організації перевезень пасажирів та багажу Автомобільним транспортом.
№ 21 від 21.01.1998 р. Розроблені згідно з Постановою КМУ “Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту”. № 176 від 18.02.1997 р. (див.5.6.) та визначають основні принципи, методи і технологію організації перевезень пасажирів і є обов’язковими для виконання пепревізниками, автостанціями.

Структура наказу

1. Загальні положення.
 2. Організація маршрутів.
 3. Організація перевезень.
 4. Укладання договорів про організацію перевезень пасажирів автовокзалами всіх форм власності, замовниками і водіями.
 5. Додаток (Методика вивчення попиту населення на пасажирські перевезення).
- 6.2. Про затвердження Правил перевезень вантажів Автомобільним транспортом в Україні.
№ 363 від 14.10.1997 р. Визначає права, обов’язки і відповідальність власників (перевізників) та вантажовідправників і вантажоодержувачів (замовників).

Структура наказу

1. Терміни та поняття.
2. Загальні відомості про вантажі.
3. Правила укладення договорів.
4. Страхування вантажів.
5. Правила упакування вантажів.
6. Правила визначення ваги вантажів.

7. Правила маркування вантажів.
 8. Правила вантаження і розвантаження вантажів.
 9. Правила пломбування вантажів.
 10. Правила приймання вантажів для перевезення.
 11. Правила оформлення документів на перевезення.
- 6.3. Про затвердження Правил перевезення пошти Автомобільним транспортом.
Мінзв'язку № 32/76 від 12.03.1997 р.

Структура наказу

1. Загальні положення.
 2. Організація перевезення пошти.
 3. Розробка розкладу руху Автомобільного транспорту з поштою.
 4. Супроводження та обмін пошти з підприємствами поштового зв'язку на автотранспортних маршрутах.
 5. Перевезення пошти у контейнерах.
 6. Перевезення пошти в автобусах.
 7. Організація виконання водіями автомобілів додаткової роботи по суміщенню обов'язків працівників зв'язку.
 8. Особливості організації використання автомобілів, якими управляють працівники зв'язку.
 9. Порядок укладення договорів на перевезення пошти автотранспортом.
 10. Порядок розрахунків за автоперевезення.
 11. Права, обов'язки та відповідальність АТП і підприємств поштового зв'язку.
 12. Контроль за рухом Автомобільного транспорту з поштою.
- 6.4. Про затвердження Типового положення про Систему управління безпекою руху на Автомобільному транспорті (на всіх рівнях – Міністерство – підприємство).
№ 877 від 12.11.2003 р.
- 6.5. Про затвердження Типового технологічного процесу надання послуг пасажирських автостанцій та автовокзалів.
№ 565 від 28.08.2001 р. Надання послуг пасажирських автостанцій та автовокзалів організовується згідно з вимогами технологічного процесу, який розробляється власниками автостанцій з урахуванням цього Типового технологічного процесу.

Структура наказу

1. Загальні положення.
2. Організація продажу квитків.
3. Організація диспетчерського управління.
4. Інформаційне забезпечення.
5. Організація руху дорожніх транспортних засобів і пішоходів.
6. Організація надання побутових послуг.
7. Порядок укладення договорів і проведення розрахунків за надані послуги.

- 6.6. Про затвердження Типових форм квитків на проїзд пасажирів і перевезення багажу Автомобільним транспортом на маршрутах загального користування.
№ 503 від 25.05.2006 р. Затверджує типові форми квитків на проїзд пасажирів на маршрутах загального користування: міжміських, міжміських та міжнародних, приміських, міських; типові форми квитків на перевезення багажу на маршрутах загального користування: міжміських, приміських.
- 6.7. Про затвердження Положення про робочий час і час відпочинку водіїв колісних транспортних засобів. № 340 від 07.06.2010 р.
- 6.8. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів АТ відповідно до видів робіт, визначених ЗУ “Про АТ”. № 427 від 02.07.2010 р.
- 6.9. Про затвердження Методики розрахунку тарифів на послуги пасажирів АТ. № 1175 від 17.11.2009 р.

Організація перевезень пасажирів, багажу та пошти автомобільним транспортом

Регламентується наступними нормативно-правовими актами:

1. Закон України “Про Автомобільний транспорт” (ст. 7, 42-46, 53).
2. Статут АТ УРСР (Розділ ІУ, ст. 78-81) – перевезення пасажирів, багажу та пошти.
3. Постанова КМУ “Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту”.(див. 5.6.).
4. Постанова КМУ “Про затвердження Порядку проведення конкурсу на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування” (див. 5.7.).
5. Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження порядку і умов організації перевезень пасажирів та багажу АТ” (див. 6.1.).
6. Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Правил перевезення пошти автомобільним транспортом” (див. 6.3.).
7. Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Типового технологічного процесу надання послуг пасажирських автостанцій та автовокзалів” (див. 6.5.).

Документи, необхідні для участі у конкурсі на перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування

(див. ст. 46 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

1. Заява встановленого зразка.
2. Ліцензія (копія).
3. Копії свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів.
4. Перелік транспортних засобів, пристосованих для перевезення осіб з обмеженими фізичними можливостями.
5. Плата за участь не більше 300 мін. (5100 грн.).

6. Перелік транспортних засобів (за формою).
7. Копія ліцензійних карток на кожен автобус.
8. Анкета (за формою).
9. Копія штатного розпису.

Багаж – це вантаж, розміри якого не перевищують 100-50-30 см, вагою від 10 до 40 кг (див. підпункт 2), пункт 2, Розділ I, 5.6.).

Ручна поклажа – вантаж, розміри якого не перевищують 60-40-20 см, а вагою – до 10 кг включно (див. підпункт 17), пункт 2, Розділ I, 5.6.).

Послуги пасажирського автомобільного транспорту загального користування

(див. ст. 35 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

Поділяються на:

1. Автобусні перевезення.
 - 1.1. За видами режимів організації перевезень.
 - А) регулярні (за маршрутами).
 - Б) регулярні спеціальні (за спеціальними маршрутами на умовах замовників).
 - В) нерегулярні (на умовах замовників).
 - 1.2. За видами сполучень.
 - А) міські.
 - Б) приміські (до 50км).
 - В) міжміські внутрішньо обласні (більш 50 км).
 - Г) міжміські міжобласні (більш 50 км).
 - Д) міжнародні.
 - 1.3. За видами перевезень.
 - А) загального користування.
 - Б) спеціальних перевезень.
 - В) нерегулярних перевезень.
 - 1.4. За режимами руху на маршруті загального користування.
 - А) звичайний.
 - Б) експресний.
 - В) в режимі маршрутного таксі.
2. Перевезення легковими автомобілями на замовлення (за визначеним маршрутом).
3. Перевезення на таксі.

Особливості договору про перевезення пасажиром автомобільним транспортом

(див. ст. 42 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

Договір про перевезення пасажиром автомобільним транспортом укладається згідно ст. 910 ЦКУ між перевізником та пасажиром у письмовій формі (пасажирський квиток, договір, квитанція). Істотними умовами договору є:

1. Найменування та місцезнаходження перевізника.
2. Вид, маршрут перевезення.
3. Вартість перевезення.
4. Час відправлення і прибуття до пункту призначення.

Це – двосторонній, консенсуальний, оплатний, письмовий договір.

Сторони договору

1. На організацію договору перевезення автомобільним транспортом загального користування – Перевізник – Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.
2. Договір перевезення – Перевізник – пасажир (замовник).
3. Договір перевезення на таксі (Автомобільному самозайнятому перевізнику) – Водій – пасажир.

Автомобільний самозайнятий перевізник – це Фізична Особа – суб'єкт господарювання, яка здійснює на комерційній основі чи за власний кошт перевезення пасажирів на таксі без застосування праці найманих водіїв.

Документи на перевезення пасажирів автомобільним транспортом загального користування

(див. ст. 39 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

1. Для пасажирського перевізника.
 - А) ліцензія.
 - Б) договір на перевезення.
 - В) паспорт маршруту.
 - Г) документ на транспортний засіб.
 - Д) інші документи передбачені законодавством.
2. Для водія автобуса.
 - А) ліцензійна картка.
 - Б) посвідчення водія.
 - В) документи на транспортний засіб.
 - Г) дорожній лист.
 - Д) квитково-касовий лист.
 - Є) схема маршруту.
 - Ж) розклад руху.
 - З) таблиця вартості проїзду.
 - П) інші документи передбачені законодавством (договір замовника на перевезення, документ на оплату транспортних послуг, страховий поліс, ліцензійну картку – див. ч. 2 ст. 16 Закону України “Про дорожній рух”).
 - К) щорічно проходити медичний огляд з отриманням довідки встановленого зразка.
3. Для Автомобільного самозайнятого перевізника.
 - А) ліцензія.
 - Б) ліцензійна картка.
 - В) посвідчення водія.
 - Г) документи на транспортний засіб.
 - Д) сервісна книжка.
 - Є) медична довідка.

4. Для пасажирів.
 - А) квиток на проїзд.
 - Б) квиток на перевезення багажу.
 - В) документ на пільговий проїзд.

Правовий статус пасажирів автомобільного транспорту

Регламентується наступними нормативно-правовими актами:

1. Ст. 911 ЦКУ.
2. Ст. 41, 37 Закону України “Про Автомобільний транспорт”.
3. Ст.18 Закону України “Про дорожній рух”.
4. Ст. 79, 82-90 Статуту АТ УРСР.
5. Ст. 40-44, 135-138, 156-160 Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту” (5.6.).

Організація перевезення вантажів автомобільним транспортом

Регламентується наступними нормативно-правовими актами:

1. Ст. 47-53 Закону України “Про Автомобільний транспорт” - внутрішні перевезення вантажів автомобільним транспортом.
2. Статут АТ УРСР (Розділ III, ст. 28-74 (33-35; 40, 45-47;53) – планування і організація перевезень вантажів.
3. Наказ Мінінфраструктури “Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні” (6.2.).

Для здійснення перевезення необхідно надати заявку та в подальшому укладення договору на перевезення вантажів. Довгострокові договори – річні. Перевезення здійснюються за планами (див. ст. 28 Статуту АТ УРСР).

Приймаються до перевезення:

1. Вантажі за планом.
2. Вантажі поза планом (дрібні, від населення).

Види перевезення вантажів автомобільним транспортом

1. Внутрішні.
2. Технологічні.
3. Міжнародні.

Особливості договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом

(див. ст. 50 Закону України “Про Автомобільний транспорт”)

Договір про перевезення вантажу автомобільним транспортом укладається відповідно до ст. 909 ЦКУ між замовником та виконавцем у письмовій формі (договір, накладна, квитанція). Формою договору перевезення вантажу автомобільним транспортом – є **товарно-транспортна накладна**.

Істотними умовами договору є:

1. Найменування та місцезнаходження сторін.
2. Найменування та кількість вантажу, його пакування.
3. Умови та термін перевезення.

4. Місце та час навантаження і розвантаження.
5. Вартість перевезення.
6. Інші умови, узгоджені сторонами.

**Основні права та обов'язки замовника і виконавця за договором
перевезення вантажу автомобільним транспортом**
(див. ст. 51-52 Закону України "Про Автомобільний транспорт")

**Документи на перевезення вантажів автомобільним транспортом
загального користування**
(див. ст. 48 Закону України "Про Автомобільний транспорт")

1. Для автомобільного перевізника.
 - А) ліцензія.
 - Б) документи на транспортний засіб.
 - В) інші документи (документ на вантаж).
2. Для водія.
 - А) посвідчення водія.
 - Б) реєстраційні документи на транспортний засіб.
 - В) дорожній лист (4 екз. 1. - У вантажовідправника. 2. - У водія для передачі вантажоотримувачу. 3-4. – Засвідчені підписом вантажоотримувача передається перевізнику.
 - Г) товарно-транспортна накладна (або інший документ на вантаж).
 - Д) ліцензійна картка.
 - Є) інші документи (ветеринарні, санітарні та якісні).

**Особливості договору про перевезення вантажів у прямому змішаному
сполученні за участю автомобільного транспорта**
Регулюються Статутом АТ УРСР (Розділ УІІ)

Система прямих змішаних сполучень

1. Автомобільно-залізничне.
2. Автомобільно-водне.
3. Автомобільно-водне-залізничне.
4. Автомобільно-повітряні.

Згідно ст. 107 Статуту АТ УРСР перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні проводиться на підставі Статуту та Правил перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні. Але сьогодні Правила не прийняті, тому користуємося тими Правилами, що регулюють перевезення на відповідному виді транспорту.

Суб'єкти-перевізники

1. АТП і організації.
2. Залізничні станції, відкриті для операції з вантажних перевезень.
3. Порти (морські, річкові, пристані).
4. Аеропорти.

У пунктах перевалки перевалочні роботи виконуються:

1. Залізницею – перевантаження вантажів з вагонів, складів на автомобілі і навпаки.
2. Портом - перевантаження вантажів з суден і складів і навпаки.
3. Аеропортом – перевантаження вантажів з літаків і складів і навпаки.

Відповідальність перевізників на автомобільному транспорті за договором перевезення пасажирів і вантажів

- I – Згідно ст. 920 - 928 ЦКУ – перевізник несе відповідальність за зобов'язаннями, що випливають з договору перевезення.
- II – Згідно ст. 60 Закону України “Про Автомобільний транспорт” – відповідальність перевізників за порушення законодавства про Автомобільний транспорт.
- III – Згідно ст. 53 Закону України “Про дорожній рух” - відповідальність за порушення законодавства про дорожній рух.
- IV – Згідно ст. 49 Закону України “Про Автомобільні дороги” – відповідальність за порушення законодавства про Автомобільні дороги. Власники і користувачі Автомобільних доріг, винні у порушенні цього закону, несуть відповідальність згідно з законом.
- У - Згідно Статуту АТ УРСР:
- Ст. 128 – за невиконання плану перевезення.
 - Ст. 130 – за несвоєчасну подачу автомобілів.
 - Ст. 131 – за ненадання автомобілів.
 - Ст. 136 – за втрату, псування, нестачу вантажу при перевезенні.
 - Ст. 138 – за порушення термінів доставки вантажів у міжміських перевезеннях.
 - Ст. 139 – за втрату, псування, нестачу прийнятого до перевезення багажу.

Відповідальність вантажовідправника і вантажоодержувача на автомобільному транспорті за договором перевезення вантажів

Згідно Статуту АТ УРСР:

- Ст. 142 – За затримку автомобілів з їх вини.
- Ст. 143 – За затримку контейнерів.
- Ст. 146 – За невірно вказану вагу вантажа.
- Ст. 151 – За пошкодження транспортного засобу.

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 152-167; **Булгакова І.В., Клепікова О.В.** Транспортне право України: підручник /І.В. Булгакова, О.В. Клепікова. – К. : Прецедент, 2011. - с. 227-288.

ТЕМА 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Історична довідка

Історія Морського транспорту нараховує кілька тисячоліть.

Історично склалося, що у транспортному праві передусім розвивалося регулювання мореплавства та морської торгівлі. Норми морського торговельного права склалися спочатку у формі морських звичаїв рабовласницьких держав, які були розташовані у середземноморському басейні і отримали назву “Родовське морське право”. Із розвитком торговельного мореплавства зростала і кількість збірників морських звичаїв. Так в Італії у X столітті діяли морські звичаї Амальфі (Tabula Amalfitana); на Атлантичному узбережжі у XII-XIV століттях застосовуються Олеронські правила (Lex de Oleron); на Середземномор’ї у XIV-XV століттях були широко відомі морські правила Консолота дель Маре (Concolato del Mare); у XVII столітті набуває великої популярності морський ордонанс Людовіка XIV; на Балтиці у XV-XVIII століттях діяли Закони Вісбі та Кодекс Ганзи. В подальшому поширення мали звичаї морських торговельних портів. Так під час Першої світової війни у Сполучених Штатах Америки у правилах Нью-Йоркського порту передбачалося, що портова митна влада давала дозвіл підняти якір тільки після отримання спеціального маніфесту (декларації про вантажі, команду і пасажирів) від капітанів суден, що відпливали. Зазвичай, такі маніфести оголошувались щодня, що уможливлювало отримання інформації усіма зацікавленими державами і використання її у своїх цілях.

Поняття та склад водного транспорту

Водний транспорт складається з двох окремих елементів:

1. Морського транспорту.
2. Річкового транспорту.

Підстави об’єднання

1. Загальне централізоване управління – Мінінфраструктури, Укрморрічінспекція.
2. Використання подібних транспортних засобів, що переміщуються водою.
3. Наявність значної кількості однотипних юридичних категорій (порт, судно, капітан).

Переваги морського транспорту:

- можливість проведення масових перевезень пасажирів;
- необмеженість провізної і пропускнуої спроможності;
- менші витрати палива і енергії через менший питомий опір руху, ніж на наземних видах транспорту.

Недоліки морського транспорту:

- залежність роботи від метеорологічних і кліматичних умов;
- невелика швидкість переміщення;
- великі капітальні вкладення в порти і судна.

Переваги річкового транспорту:

- висока провізна і пропускна спроможність глибоких рік;
- забезпечення масових перевезень пасажирів під час навігаційного періоду;
- невеликі питомі капіталовкладення, витрати метала і палива через невелику величину питомого опору руху (особливо при русі за течією ріки).

Недоліки річкового транспорту:

- залежність роботи флоту від географії розміщення судноплавних рік;
- нерегулярність (сезонність) роботи флоту протягом року через замерзання рік в зимовий період;
- менша в порівнянні із залізничним і морським транспортом швидкість перевезень; затримка перевезень через шлюзування.

Склад водного транспорту

(див. ст. 24, 27 Закону України “Про транспорт”)

Морських портів	– 20.
Річкових портів	– 10.
Довжина внутрішніх водних шляхів	– 2500км.
Судноремонтних заводів	– 6 (працює Керченський і Одеський).
Судноплавних державних компаній	– 8.
Суден	– 400.

Землі водного транспорту

(див. ст. 25, 28 Закону України “Про транспорт”)

Повноваження суб’єктів управління водним транспортом

Держава здійснює регулювання на Водному транспорті:

1. **ВРУ.**
2. **КМУ.**
3. **Мінінфраструктури** (див. ст. 3, 10 Кодекса торговельного мореплавства України (далі КТМ).
4. **Укрморрічінспекція** (Державна інспекція України з безпеки на морському та річковому транспорті). Очолює Голова, який призначається і звільняється з посади Президентом України за поданням Прем’єр-Міністра України на підставі Міністра Інфраструктури. Має двох заступників (першого і заступника). Див. 4.
5. **Адміністрація морських портів України.**
6. **Державне підприємство “Адміністрація річкових портів”.** Комерційне підприємство підпорядковане Укрморрічінспекції.

На жаль, ні Водний Кодекс України, ні Статут Внутрішнього Водного Транспорту СРСР нічого не повідомляє про управління Річковим Транспортом.

Правові основи діяльності водного транспорту

Водне транспортне право є однією з складових Транспортного права – це правовий інститут Транспортного права. Правове регулювання діяльності водного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в таких нормативно-правових актах:

1. Закони України.

1.1. Закон України “Про транспорт”.

Розділ I “Загальні положення” – розглянули при вивченні Залізничного Транспорту.

Ст. 24 “Морський транспорт і його склад” – вже розглянули раніше.

Ст. 27 “Річковий транспорт і його склад” – вже розглянули раніше.

Ст. 25 “Землі Морського транспорту”.

Ст. 28 “Землі Річкового транспорту”.

1.2. Закон України “Про морські порти України” № 4709 від 17.05.2012 р. діє з 14.06.2013 р.

Структура закону

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-3).

Розділ II – Загальні засади функціонування морських портів (ст. 4-12).

Розділ III – Державне регулювання діяльності, управління в морських портах (ст. 13-17).

Розділ IV – Господарська діяльність в морських портах (ст. 18-22).

Розділ V – Земельні та майнові відносини у морських портах (ст. 23-27).

Розділ VI – Прикінцеві положення.

2. Кодекси:

2.1. КТМ (09.12.1994 р).

Структура КТМ

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-14).

Розділ II – Судно (ст. 15-47).

Розділ III – Екіпаж судна (ст. 48-72).

Розділ IV – Мореплавство у територіальному морі, внутрішніх водах, акваторіях морських портів (ст. 73-127).

Розділ V – Морські перевезення (ст. 128-202).

Розділ VI – Фрахтування суден (ст. 203-221).

Розділ VII – Морське буксирування (ст. 222-238).

Розділ VIII – Морське страхування (ст. 239-276).

Розділ IX – Надзвичайні морські події (ст. 277-347).

Розділ X – Обмеження відповідальності судновласника (ст. 348-378).

Розділ XI – Претензії та позови (ст. 379-393).

2.2. Водний Кодекс України – (06.06.1995 р.).

3. Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР (далі СВВТ СРСР) – (15.10.1955 р.). Рада Міністрів СРСР № 1801.

Структура СВВТ СРСР

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-10).

Розділ II – Внутрішні водні шляхи. Флот. (ст. 11-40).

Розділ III – Порти, пристані, вантажне і комерційне господарство (ст. 41-52).

Розділ IV – Планування і організація перевезень вантажів (ст. 53-103).

Розділ V – Перевезення пасажирів, багажу та пошти (ст. 104-125).

Розділ VI – Буксирування плотів та суден (ст. 126-140).

Розділ VII – Порядок встановлення тарифів і зборів (ст. 141-146).

Розділ VIII – Перевезення в прямому змішаному і прямому водному сполученні за участю інших видів транспорту (ст. 147-148).

Розділ IX – Відповідальність пароплавств, вантажовідправників, вантажоодержувачів і пасажирів (ст. 179-213).

Розділ XI – Акти, претензії і позови (ст. 214-232).

4. Указ Президента. Про Положення про Державну інспекцію України з безпеки на морському і річковому транспорті (Укрморрічінспекція). № 447 від 08.04.2011 р.

5. Постанови КМУ:

5.1. Про затвердження Порядку ведення Державного суднового реєстру України і Суднової книги України. № 1069 від 26.09.1997 р.

5.2. Про затвердження Положення про порядок надання морським і річковим судноплавним компаніям статусу національного перевізника. № 668 від 21.06.2001 р.

6. Накази Мінінфраструктури:

6.1. Про створення Державного підприємства “Адміністрація річкових портів”. № 942 від 22.10.2004 р.

6.2. Про затвердження Інструкції про огляд суден, які здійснюють плавання (експлуатуються) на внутрішніх водних шляхах України. № 225 від 19.04.2001 р. Встановлює порядок огляду Держфлотінспекцією. Обов’язкові – не менше 1 разу на рік. Профілактичні – не менше 1 разу на квартал.

6.3. Про затвердження Порядку проведення конкурсу щодо надання судноплавним компаніям статусу національного перевізника. № 584 від 04.09.2001 р.

6.4. Про затвердження Правил оформлення вантажних перевізних документів на перевезення Морським транспортом. № 1098 від 13.12.2004 р.

Структура наказу

1. Загальні положення.

2. Вимоги до заповнення бланків вантажних перевізних документів.

3. Оформлення вантажних перевізних документів.

- Додаток 1. – Картка обліку експортного, транзитного вантажу.
Додаток 2. – Доручення на відвантаження експортних, транзитних вантажів.
Додаток 3. – Штурманська розписка.
Додаток 4. – Люкова розписка.
Додаток 5. – Вантажний список.
Додаток 6. – Здавальний акт.
Додаток 7. – Вантажний план.
Додаток 8. – Маніфест на вантаж.
Додаток 9. – Тальманська розписка.
Додаток 10. – Наряд.
Додаток 11. – Видатковий ордер.
Додаток 12. – Повідомлення.
Додаток 13. – Навантажувальний ордер.
Додаток 14. – Приймально-здавальна відомість.
Додаток 15. – Відвіс.
Додаток 16. – Подорожній лист.
- 6.5. Про затвердження правил судноплавства на внутрішніх водних шляхах України № 91 від 16.02.2004 р.

Структура наказу

- Розділ I. Загальні положення.
Розділ II. Марки і шкали осадки, обмір суден.
Розділ III. Візуальна сигналізація суден.
Розділ IV. Звукова сигналізація суден – радіотелефонний зв'язок.
Розділ V. Сигналізація і навігаційне устаткування водного шляху.
Розділ VI. Правила судноплавства.
Розділ VII. Правила стоянки.
Розділ VIII. Додаткові положення.

7. Правовий звичай.

Термін “звичай”, як спеціальна норма, вживається у Кодексі торговельного мореплавства України (далі - КТМ). Наприклад, в ст. 146 КТМ. Розміщення вантажу на судні, зазначено, що вантаж розміщується на судні за розсудом капітана, але не може бути поміщений на палубі без письмової згоди відправника, за винятком вантажів, перевезення яких на палубі допускається відповідно до чинних правил і *звичаїв*.

Серед правових звичаїв широко застосовується у транспортному праві термін “звичаї торговельного мореплавства”, наприклад, згідно зі ст. 6 КТМ (щодо дозволу включення в договори, передбачені КТМ, умов про застосування іноземного законодавства і *звичаїв торговельного мореплавства* у разі, коли сторони можуть відповідно до названого Кодексу відступати від його правил), згідно зі ст. 293 КТМ (щодо можливості визначення виду аварії, обчислення розмірів загальної аварії та складання диспаші диспашер в умовах неповноти закону керується міжнародними *звичаями торговельного мореплавства*), згідно

з ч. 1 ст. 295 КТМ (щодо невизнання загальною аварією збитками вартість викинутого за борт вантажу, що самозайнявся, і вантажу, що перевозився на судні не у відповідності з правилами і звичаями *торговельного мореплавства*). Крім терміну “звичаї торговельного мореплавства”, також застосовується у транспортному праві термін “звід звичаїв порту”. Наприклад, по-перше, в Законі України “Про морські порти України” існує ст. 9. Звід звичаїв морського порту, в якій зазначено, що *Звід звичаїв морського порту* встановлює правила надання послуг у морському порту, обслуговування суден і пасажирів, що склалися і тривалий час застосовуються на практиці у цьому морському порту; при яких умовах може застосовуватися *Звід звичаїв морського порту* та які певні правила повинен містити в собі; хто видає, завіряє і де оприлюднюється *Звід звичаїв морського порту*.

В кожному порту України діє свій *Звід звичаїв*. Основними факторами, що впливають на характер формування *Зводу звичаїв порту* є: специфіка масштабу діяльності та спеціалізації порту; специфіка географічного положення порту; а також наявність певних операцій, які здійснює порт. *Звід звичаїв*, як правило, регламентує: режим роботи портів; порядок і умови заходу суден в порт і їх виход з порту; навантаження, розвантаження й обслуговування суден, що перебувають в порту; порядок і умови прийому, зберігання, завезення до порту і відправлення з порту вантажів; порядок і умови обслуговування пасажирів. А також інші взаємини порту з його клієнтами та ін.

Наведемо правові підстави застосування *Зводів звичаїв деяких Морських торговельних портів* (далі – МТП), розташованих на території України.

Звід звичаїв Іллічівського МТП ґрунтується на:

1. Міжнародній практиці роботи МТП.
2. Чинному законодавстві України.
3. КТМ.
4. Статуті Державного підприємства “Іллічівський МТП”.
5. Обов'язкових постановах по Іллічівському МТП.

Звід звичаїв Ренійського МТП ґрунтується на:

1. Міжнародній практиці роботи МТП.
2. Законі України “Про підприємства в Україні”.
3. КТМ.
4. Статуті порту.
5. Обов'язкових постановах по порту.

Звід звичаїв Ренійського МТП є основним документом регламентуючим:

1. Порядок і умови заходу і виходу суден в/із порт/а.
2. Порядок і умови завозу в порт: відправлення вантажів з порту водним, залізничним, автомобільним і іншими видами транспорту.
3. Порядок і умови збереження вантажів на складах порт.

Звід звичаїв Одеського МТП розроблений на підставі:

1. КТМ.
2. Закона України “Про зовнішньоекономічну діяльність”.
3. Статуту Одеського МТП.
4. Обов'язкових постанов по Одеському МТП.
5. Міжнародної практики роботи Морських портів.

Звід звичаїв Одеського МТП застосовується у випадках:

1. Відсутності договору морського перевезення.
2. Відсутності в договорі або іншому документі, що є складовою частиною правил, що стосуються врегулювання певних відносин.
3. Посилання на них в договорі морського перевезення або іншому договорі, або іншому документі.
4. В усіх інших випадках, передбачених спеціальними доповненнями і змінами, виданими належним чином.

Основні суб'єкти діяльності водних транспортно-правових відносин

1. Пароплавство (судноплавна компанія).
2. Морський (річковий) порт.
3. Морське (річкове) судно.

Пароплавство

Це самостійне судноплавне підприємство водного транспорту, яке об'єднує різні підприємства водного транспорту, що забезпечують перевезення пасажирів, багажу, вантажу та пошти; ремонт і утримання суден, підготовку кваліфікованих спеціалістів.

Основна виробнича ланка водного транспорту. Юридична Особа. Але ця категорія не відпрацьована ні в Статуті ВВТ СРСР, ні в КТМ.

Державні пароплавства

1. Державна судноплавна компанія “Чорноморське морське пароплавство” (Одеса).
2. Державна судноплавна компанія “Українське морське пароплавство” (Одеса).
3. Державна судноплавна компанія “Керченська паромна переправа”.
4. Відкрите АТ “Українське Дунайське пароплавство” (Ізмаїл).
5. Об'єднання “Український Комерційний флот” (Одеса).
6. Акціонерна судноплавна холдінгова компанія “Сі. Трайдент” (Київ).
7. Акціонерна судноплавна компанія “Укррічфлот”.
8. ТОВ “Торговий флот Донбасу”.

Розглядаючи діяльність пароплавств, її можна визначити на основі такої категорії, як торговельне мореплавство (див. ст. 1-2 КТМ).

Порт

Морський порт (далі МТП) – визначені межами територія та акваторія, обладнані для обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності.

Адміністрація морських портів України - державне підприємство, утворене відповідно до законодавства, що забезпечує функціонування морських портів, утримання та використання об'єктів портової інфраструктури державної форми власності, виконання інших покладених на нього завдань безпосередньо і через свої філії, що утворюються в кожному морському порту (адміністрація морського порту).

Голова адміністрації морських портів України призначається на посаду та звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту. Керівник адміністрації морського порту (начальник морського порту) призначається на посаду та звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту, за поданням голови адміністрації морських портів України. Керівник адміністрації морського порту (начальник морського порту) діє на підставі положення про адміністрацію морського порту, яке затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту.

Державне регулювання діяльності, управління в МТП (див. ст. 13-15 1.2.)

Державне регулювання діяльності в морському порту здійснюється:

1. Кабінетом Міністрів України.
2. Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту.
3. Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту.
4. Адміністрацією МТП України (див. ст. 15 1.2, безпека мореплавства в акваторії МТП).
5. Капітаном МТП (нагляд за мореплавством в МТП, функції та повноваження див. ст. 77-79 КТМ).

Господарська діяльність у МТП (див. ст. 18 1.2.)

1. Господарська діяльність у МТП провадиться відповідно до законодавства, обов'язкових постанов по порту та зводу звичаїв МТП.
2. У межах МТП функціонують суб'єкти господарювання усіх форм власності, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням суден, пасажирів, вантажів, та підприємства, продукція та/або сировина яких транспортується територією та акваторією порту.

У морському порту утворюється Рада МТП (Рада порту) - постійно діючий дорадчо-консультаційний орган, основним завданням якого є координація питань, пов'язаних із розвитком та функціонуванням МТП.

До складу Ради порту входять начальник та капітан МТП, представники власників (користувачів) морських терміналів, стивідорних компаній, інших суб'єктів господарювання, що надають послуги у МТП. Раду порту очолює начальник МТП, який забезпечує організацію її роботи.

Рада порту розглядає зміни та доповнення до плану розвитку порту, зводу звичаїв МТП та постанов по порту і приймає відповідне рішення щодо доцільності їх внесення.

Річкові порти і пристані поділяються на:

(див. ст. 42 Статуту ВВТ СРСР)

1. Пасажирські.
2. Вантажні.
3. Об'єднані.

Визначення річкового порту не дається. Норми права річкового порту можна розглядати за аналогією з морським торговельним портом.

Судно

Це самохідна чи несамохідна плавуча споруда, що використовується для перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти (див. п. 1.4. 5.4.).

Торговельне судно (див. ст. 15 КТМ).

Типи суден (див. п. б. ст. 18 4.3.)

1. Пасажирське.
2. Пасажирське високошвидкісне.
3. Вантажне високошвидкісне.
4. Навалочне судно.
5. Нафтовий танкер.
6. Танкер-хімовоз.
7. Пересувна морська бурова споруда.
8. Газовоз.
9. Інше вантажне судно.
10. Риболовне.
11. Інші (ядерне, для спорту, рятувальні, для наукових цілей, для державної служби).

Право плавання судна під прапором України (див. ст. 32 КТМ)

1. Судно перебуває у державній власності, або у власності Фізичної Особи (громадянин України), Юридичної Особи (засновники виключно українці), або у цих осіб на умовах договору фрахтування "бербоут-чартер".
 2. З часу реєстрації.
 - 2.1. У Державному судовому реєстрі України.
 - 2.2. У Судновій книзі України.
 3. Придбання судна за кордоном з часу видачі консулом України тимчасового свідоцтва (до 1 року).

Капітан судна
(див. ст. 58-72 КТМ; ст. 32-36 Статуту ВВТ СРСР)

Послуги, які підлягають ліцензуванню та надаються водним транспортом

1. З перевезення пасажирів та вантажів.
 - 1.1. Річковим Транспортом.
 - 1.2. Морським Транспортом.
 - 1.3. Змішаного плавання (Морським і Річковим Транспортом).
 - 1.4. Маломірними суднами.
2. Надання маневрових та буксирувальних послуг.

Особливості договору перевезення вантажів Річковим Транспортом
(див. ст. 53-103 Статуту ВВТ СРСР)

На підставі річного плану перевезень вантажів та буксирування плотів і суден по внутрішнім водним шляхам затверджуються кварталні плани перевезень вантажів, а на їх базі складається місячний графік руху та розклад.

Згадаємо, що, згідно ч. 1 ст. 908 ЦКУ договір перевезення повинен бути засвідчений відповідним письмовим документом.

На Річковому транспорті вантажовідправник зобов'язан одночасно з пред'явленням вантажу надати пароплавству накладну (див. ст. 67 Статуту ВВТ СРСР). Накладна за підписом вантажовідправника супроводжує вантаж на всьому шляху перевезення. На підставі накладній порт або пристань відправлення складає дорожню відомість, яка слідує разом з вантажем і після видачі вантажу в пункті призначення залишається у пароплавства.

Про посвідчення прийому вантажу до перевезення вантажовідправнику надається квитанція.

Перевізні документи

1. Накладна.
2. Квитанція.
3. Дорожня відомість.
4. Інші документи: санітарні, митні, карантинні (див. ст. 69 Статуту ВВТ СРСР).
5. Посвідчення про якість, з вказівкою % вогкості вантажу – цукор, борошно, риба (див. ст. 73 Статуту ВВТ СРСР).
6. Посвідчення про % сорності (хлібний вантаж - ст. 73 Статуту ВВТ СРСР).

Сторони договору перевезення вантажу Річковим Транспортом

1. Пароплавство.
2. Вантажовідправник.
3. Вантажоодержувач.

Вантажі приймаються до перевезення вантажною швидкістю або великою швидкістю. Швидкість перевезення зазначається у накладній вантажовідправником (див. ст. 76 Статуту ВВТ СРСР).

Перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні за участю внутрішнього водного транспорту та інших видів транспорту
(див. ст. 147-178 Статуту ВВТ СРСР)

Регламентує організацію і порядок перевезення Розділ УІІІ Стауту ВВТ СРСР та Правила, які не існують.

Пряме внутрішнє водне сполучення – перевезення, що здійснюються кількома пароплавствами внутрішнього водного транспорту.

Пряме водне сполучення – перевезення, що здійснюються за участю річкових і морських пароплавств.

Система змішаних прямих сполучень

1. Залізнично-водні.
2. Залізнично-водно-автомобільні.
3. Водно-автомобільні.

Перевізники-суб'єкти господарської діяльності

1. Порти.
2. Залізничні станції.
3. Транспортно-експедиційні контори.
4. АТП.

Основний договір укладається між вантажовідправником і портом.

Додатковий договір – вузлова угода на 2 роки між транспортними організаціями.

Особливості договору перевезення пасажирів Річковим Транспортом

Починаємо зі ст. 910 ЦКУ – “Договір перевезення пасажирів та багажу”.

Організацію перевезення пасажирів забезпечує пароплавство.

Форма договору – квиток.

Судна, які призначені для перевезення пасажирів поділяються:

1. В залежності від швидкості руху.
 - 1.1. Експресні.
 - 1.2. Швидкі.
 - 1.3. Поштові.
 - 1.4. Пасажирські.
 - 1.5. Екскурсійно-туристські.
2. В залежності від відстані.
 - 2.1. Транзитні.
 - 2.2. Місцеві.
 - 2.3. Приміські.
 - 2.4. Внутрішньоміські (працюють на переправі).

Правовий статус пасажирів

(див. ст. 110-112, 114 Статуту ВВТ СРСР)

Багаж – без обмеження кількості. Безкоштовно – не більше 36 кг. Багаж втрачений, якщо пройшло 20 діб після терміну доставки. Надається багажна квитанція. Дозволяється перевозити безкоштовно одну дитину віком не більше 5 років – без окремого місця.

Перевезення пошти (див. ст. 122 Статуту ВВТ СРСР)

Морські перевезення (див. ст. 128-202 КТМ)

Організація морських перевезень та умови перевезень здійснюються на підставі договору.

Види перевезень

1. Каботажні (між портами України).
2. Міжнародні (між портами України і іноземними портами).

Види договорів морських перевезень

1. Договір морського перевезення вантажу (див. ст. 133-183 КТМ).
2. Договір морського перевезення пасажирів (див. ст. 184-194 КТМ).
3. Договір морського круїзу (див. ст. 195-202 КТМ).

Особливості договору морського перевезення вантажу

Згідно ч. 2 ст. 908 ЦКУ “Перевезення вантажу, ... здійснюється за договором перевезення”. Ця норма передбачає, що підставою для здійснення перевезення вантажу, ... є укладення договору перевезення, що повинен бути засвідчений відповідним письмовим документом (див. ч. 3 ст. 909 ЦКУ).

Згідно ч. 1 ст. 909 ЦКУ “За договором перевезення вантажу...”. Порівнюємо цю статтю зі ст. 133 КТМ.

Сторони договору перевезення вантажу Морським Транспортном

1. Перевізник (фрагтівник).
2. Фрахтувальник.
3. Відправник.
4. Одержувач.

Форма договору – письмова.

Документи, що підтверджують наявність і зміст договору морського перевезення вантажу (див. ст. 134 КТМ):

1. Рейсовий чартер (укомплектоване екіпажем – тайм-чартер; не укомплектоване екіпажем – бербоут-чартер).
2. Коносамент.
3. Інші письмові докази (див. ч. 2 ст. 137 КТМ).

Реквізити рейсового чартеру

1. Найменування сторін (фрахтівник (перевізник) і фрахтувальник).
2. Найменування судна.
3. Інформація про вантаж.
4. Порт відправлення і порт призначення.

Види коносаментів

1. В залежності від підстави здійснення перевезення.
 - А) Чартерний (якщо прийому вантажу передують укладення між сторонами чартеру).
 - Б) Лінійний (лінійне судноплавство, на підставі договору морського перевезення вантажу).
2. В залежності від умов передачі.
 - А) Іменний (вантаж може отримувати лише та Фізична Особа або Юридична Особа на ім'я якої він виписаний).
 - Б) Ордерний (вантаж отримує третя сторона “за наказом відправника” або згідно “наказу одержувача”).
 - В) Пред’явницький (на пред’явника, тобто вантаж отримує особа, що має коносамент).
3. В залежності від умов прийняття вантажу до перевезення.
 - А) Бортові (на вантаж, який навантажено на судно).
 - Б) Небортові (на вантаж, який прийнято до перевезення, але не навантажено на борт судна).
4. В залежності від умов навантаження.
 - А) Із застереженням (щодо кількості, якості, міри, стану вантажу).
 - Б) “чисті” (без застереження).

Реквізити коносаменту

1. Найменування судна.
2. Найменування перевізника.
3. Місце приймання вантажу.
4. Найменування відправника.
5. Місце призначення вантажу.
6. Найменування одержувача вантажу.
7. Найменування вантажу.
8. Час і місце видачі коносаменту.

Функції коносаменту

1. Доказ наявності і змісту договору перевезення.
2. Слугує розпискою перевізника в прийомі вантажу.
3. Є цінним папером (коносамент може бути куплений, проданий, переданий на певних умовах).

Відмова сторін від договору до відходу судна (див. ст. 156 КТМ)

Відмова сторін від договору під час рейсу (див. ст. 157 КТМ)

Припинення договору без відмови сторін (див. ст. 158 КТМ)

**Відповідальність перевізника за договором перевезення вантажів
Морським Транспортном** (див. ст. 163-183 КТМ)

Особливості договору перевезення пасажирів морським транспортом

Правове регулювання діяльності здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в таких нормативно-правових актах:

1. Ст. 910 ЦКУ “Договір перевезення пасажирів та багажу”.
2. Ст. 184-187, 189 КТМ.

Форма договору – квиток. Багажна квитанція.

Правовий статус пасажирів (див. ст. 188, 190, 191 КТМ)

**Відповідальність перевізника за договором перевезення пасажирів
Морським Транспортном** (див. ст. 193-194 КТМ)

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб.
/Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 167-185; Булгакова І.В., Клепікова О.В. Транспортне право України: Академічний курс: підруч. Для студ. Юр. Спец. Вищ. закл. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”. 2008. - с. 210-341.

ТЕМА 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

Історична довідка

Величезний та чудернацький пристрій братів Райт, Уїлбурта та Орвіля, зроблений з дерева, металу й тканини, обладнаний двигуном потужністю в 12 кінських сил, за допомогою обертів гвинта піднявся у повітря 17.12.1903 р. у Північній Кароліні і пролетів близько 200 м. за 59 с. Це перший перельот і так розпочалася доба авіації.

Перший світовий рекорд польоту у повітрі належить бразильцю Альберто Сантос-Дюмону, котрий 12.11.1906 р. рухався зі швидкістю 41 км/год. У липні 1909 р. француз Луї Блоріо подолав повітрям протоку Ла-Манш за 37 хвилин. Наступного року голландець Війнмален здійснив перший міжнародний рейс: Париж – Брюсель і назад.

Переваги повітряного транспорту наступні:

- висока швидкість і малі терміни перевезень вантажів, пасажирів, багажу та пошти;
- велика дальність польотів без пересадок через спрямлення повітряних маршрутів.

Недолік повітряного транспорту:

- висока собівартість (в декілька разів більша, ніж на інших видах транспорту) перевезень.

Поняття та склад

Авіація як галузь – це усі види підприємств, установ та організацій, діяльність яких направлена на створення умов і використання повітряного простору людиною за допомогою повітряних суден.

Цивільна авіація – авіація, яка використовується для задоволення потреб економіки і громадян у повітряних перевезеннях і авіаційних роботах, а також для виконання польотів у приватних цілях. (див. п. 102) ст. 1 Повітряного Кодексу України (далі по тексту - ПКУ).

Авіація загального призначення – авіація, що не використовується для здійснення комерційних повітряних перевезень і виконання авіаційних робіт (див. п. 11) ст. 1 ПКУ).

Державна авіація – авіація, що використовує повітряні судна з метою виконання функцій із забезпечення національної безпеки і оборони держави та захисту населення, які покладаються на Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи внутрішніх справ, спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань цивільного захисту, органи охорони державного кордону України, митні органи (див. п. 30) ст. 1 ПКУ).

До складу Повітряного Транспорту входять (див. ст. 32 Закону України “Про транспорт”):

Авіаційне підприємство – авіатранспортне підприємство, яке пропонує або експлуатує повітряне сполучення (див. п. 3 1.2.).

Авіакомпанії – 41 – перевезення пасажирів (з них 25 – міжнародні).
13 – вантажні перевезення.

Чинний сертифікат експлуатанта в Україні мають ~ 100 авіакомпаній.

Аеропорт - комплекс споруд, призначених для приймання, відправлення повітряних суден та обслуговування повітряних перевезень, що має для цих цілей аеродром, інші наземні споруди та необхідне обладнання; (див. п. 17) ст. 1, 70-82 ПКУ). В Україні – 25.

Міжнародний аеропорт - визначений державою на її території аеропорт для приймання і відправлення повітряних суден, що виконують міжнародні повітряні перевезення, у якому здійснюються митні, імміграційні, санітарні, карантинні (стосовно тварин і рослин) та інші процедури, передбачені законодавством (див. п. 61) ст. 1 ПКУ). В Україні – 17.

Аеродром –поверхня земної або водної ділянки, на якій розміщені будівлі, споруди та обладнання, яка призначена повністю або частково для вильоту, прибуття та руху по цій поверхні повітряних суден (див. п. 12) ст. 1, 63-69 ПКУ).

Експлуатант – юридична або фізична особа, яка експлуатує чи пропонує послуги з експлуатації повітряних суден (див. п. 36) ст. 1 ПКУ).

Повітряне судно – апарат, що підтримується в атмосфері у результаті його взаємодії з повітрям, відмінної від взаємодії з повітрям, відбитим від земної поверхні (див. п. 79) ст. 1 ПКУ).

У світі ~ 1 млн літаків.

Класифікація повітряних суден (див. ст. 38 ПКУ)

1. Державні (застосовуються у військовій, митній та прикордонній службі, службі цивільного захисту, в органах внутрішніх справ).
2. Цивільні (судна, що не належать до державних повітряних суден).
 - 2.1. Експериментальні (прототип повітряного судна, модифіковане або нове повітряне судно, на якому проводяться випробування або дослідно-конструкторські, експериментальні та науково-дослідні роботи).

Реєстрація повітряних суден (див. ст. 39 ПКУ)

Цивільні повітряні судна в обов’язковому порядку мають бути зареєстровані у державному реєстрі тільки тієї країни, до якої належить дане судно.

Виключення повітряного судна з реєстру (див. ст. 41 ПКУ)

Повітряний простір України

Повітряний простір України - частина повітряної сфери, розташована над суходолом і водною територією України, у тому числі над її територіальними водами (територіальним морем), і обмежена вертикальною поверхнею, що проходить по лінії державного кордону України (див. п. 81) ст. 1 ПКУ).

Класифікація повітряного простору України (див. ст. 26 ПКУ)

1. Контрольований.
2. Поза межами контролювання.

Використання повітряного простору України – провадження діяльності, пов'язаної з польотами повітряних суден, з переміщенням (перебуванням) матеріальних об'єктів у повітряному просторі України, а також з вибуховими роботами, пусками ракет, усіма видами стрільб, у тому числі з метою здійснення впливу на гідрометеорологічні процеси в атмосфері, що становлять загрозу безпеці польотів повітряних суден та інших літальних апаратів (див. п. 26) ст. 1, 23-37 ПКУ).

Згідно ст. 38 Постанови КМУ “Про затвердження Положення про використання повітряного простору України” № 401 від 29.03.2002 р. до елементів структури повітряного простору України відносять:

1. Райони польотної інформації.
2. Диспетчерські райони (повітряні траси, місцеві повітряні лінії).
3. Диспетчерські зони.
4. Зони аеродромного руху.
5. Маршрути обслуговування повітряного руху.
6. Заборонені зони.
7. Зони обмеження польотів.
8. Небезпечні зони.
9. Повітряний простір зони з особливим режимом використання повітряного простору.
10. Тимчасово зареєстрований повітряний простір.
11. Зони виконання спеціальних польотів.
12. Зони виконання випробувальних польотів.
13. Повітряний коридор перетинання державного кордону.
14. Райони пошуку та рятування.
15. Райони спрощеної координації.

Повноваження суб'єктів управління Повітряним транспортом

Основою організаційної діяльності Повітряного транспорту є державне управління.

1. **ВРУ**.
2. **КМУ** (див. ст. 4-9 ПКУ).
3. **Мінінфраструктури** (див. ст. 4-9 ПКУ).

4. **Державіаслужба України** – Державна авіаційна служба України. Очолює Голова, який призначається на посаду за поданням Прем'єр-Міністра відповідно до пропозиції міністра інфраструктури та звільняє з посади Президент. Голова має двох заступників. Один з них – перший. Призначає заступників – Президент.
 5. **Державіаслужба** – Державна служба України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації. Очолює голова, якого призначає і звільняє Президент. Має двох перших заступників і заступників яких призначає і звільняє також Президент. Але Положення про Державіаслужбу втратило чинність з 09.06.2006 р.
 6. **Державне підприємство обслуговування повітряного простору України (Украерорух)** – Аеронавігаційні системи.
 7. **Авіапідприємство.**
 8. **Авіаційний персонал** (особи, які пройшли спеціальну фахову підготовку, мають відповідне свідоцтво і здійснюють льотну експлуатацію, технічне обслуговування повітряних суден, організацію повітряного руху, технічну експлуатацію наземних засобів зв'язку, навігації, спостереження (див. п. 9) ст. 1, 49-56 ПКУ).
 9. **Екіпаж повітряного судна** (див. ст. 57-62 ПКУ).
- Україна – член Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО) з 1972р.
Україна – член організації авіасполучень між країнами СНД з 1993 р.
Укладено більше 70 двосторонніх Угод про міжнародне повітряне сполучення.

Правові основи діяльності Повітряного транспорту

Повітряне транспортне право є однією з складових транспортного права – це правовий інститут транспортного права.

Правове регулювання діяльності Повітряного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в наступних нормативно-правових актах:

1. Закони України.

1.1. Закон України “Про транспорт”.

Розділ I “Загальні положення” - розглянули при вивченні Залізничного Транспорту.

Ст. 32 “Авіаційний транспорт і його склад” - вже розглянули раніше.

Ст. 33 “Землі Повітряного Транспорту”.

1.2. Закон України “ Про державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації” (№ 545-ІУ від 20.02.2003 р.).

Складається з 10 розділів та 174 ст.

Структура Закону

- Розділ I – Загальні положення (ст. 1-2).
- Розділ II – Терміни та їх визначення (ст. 3).
- Розділ III – Мета та основні завдання програми (ст. 4-6).
- Розділ IV – Органи, що забезпечують виконання програми (ст. 7-75).
- Розділ V – Контроль за безпеку (ст. 76-122).
- Розділ VI – Технічні засоби забезпечення безпеки (ст. 123-129).
- Розділ VII – Персонал авіаційної безпеки (ст. 130-135).
- Розділ VIII – Координація у разі виникнення кризових ситуацій (ст. 136-146).
- Розділ IX – Оцінка ефективності захищеності авіаційних суб'єктів від актів незаконного втручання (ст. 147-172).
- Розділ X – Фінансування витрат на забезпечення авіаційної безпеки (ст. 173-174).

2. Повітряний Кодекс України (19.05.2011 р.)

Складається з 19 розділів та 130 ст.

Структура ПКУ

- Розділ I – Загальні положення (ст. 1-3).
- Розділ II – Система державного регулювання в галузі авіації та використання повітряного простору України (ст. 4-9).
- Розділ III – Основні механізми управління безпекою в галузі авіації (ст. 10-22).
- Розділ IV – Використання повітряного простору України (ст. 23-37).
- Розділ V – Повітряні судна та льотна придатність (ст. 38-44).
- Розділ VI – Польоти повітряних суден (ст. 45-48).
- Розділ VII – Авіаційний персонал (ст. 49-56).
- Розділ VIII – Екіпаж повітряного судна (ст. 57-62).
- Розділ IX – Аеродроми і аеропорти (ст. 63-82).
- Розділ X – Охорона навколишнього природного середовища (ст. 83-84).
- Розділ XI – Захист цивільної авіації від актів незаконного втручання (ст. 85-91).
- Розділ XII – Повітряні перевезення (ст. 92-102).
- Розділ XIII – Права пасажира на компенсацію у разі відмови у перевезенні, скасування чи тривалої затримки авіарейсів (ст. 103-107).
- Розділ XIV – Авіаційні роботи (ст. 108-109).
- Розділ XV – Пошук і рятування (ст. 110-116).
- Розділ XVI – Авіаційне страхування (ст. 117-118).
- Розділ XVII – Розслідування авіаційних подій (ст. 119-125).
- Розділ XVIII – Відповідальність за порушення законодавства в галузі цивільної авіації (ст. 126-130).
- Розділ XIX – Прикінцеві та перехідні положення.

3. Укази Президента.

3.1. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України. (Державіаслужба України). № 398 від 06.04.2011 р.

3.2. “Про Державну службу України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації” (Державіаслужба). № 803/2004 від 15.07.2004 р. Положення про Державіаслужбу втратило чинність (Указ Президента № 510 від 09.06.2006 р.).

4. Постанови КМУ.

4.1. Про затвердження Положення про використання повітряного простору України. № 401 від 29.03.2002 р.

4.2. Про затвердження Тимчасових Правил контролю з метою забезпечення безпеки цивільної авіації. № 592 від 02.08.1995 р.

4.3. Про утворення Державної авіаційної пошуково-рятувальної служби (Укравіапошук). № 1172 від 08.09.2004 р. **В стадії ліквідації** згідно Постанови КМУ № 346 від 28.03.2011 р.

4.4. Про введення посад державних інспекторів з авіаційного нагляду у Державній авіаційній службі та умови сплати їх праці. № 1172 від 26.09.2007 р.

5. Накази Мінінфраструктури.

5.1. Про затвердження Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу. № 735 від 30.11.2012 р.

Структура наказу

Розділ I – Загальні положення.

Розділ II – Сфера використання..

Розділ III – Забезпечення якості перевезення пасажирів і багажу.

Розділ IV – Квиток.

Розділ V – Зупинка на маршруті або узгодження місця зупинки (Stopover).

Розділ VI – Тарифи та збори.

Розділ VII – Бронювання перевезення пасажирів, багажу.

Розділ VIII – Обслуговування пасажирів.

Розділ IX – Перевезення деяких категорій пасажирів.

Розділ X – Реєстрація пасажирів та оформлення багажу.

Розділ XI – Відмова в перевезенні пасажирів та багажу для забезпечення безпеки польотів.

Розділ XII – Багаж.

Розділ XIII – Перевезення деяких категорій багажу.

Розділ XIV – Розклад руху.

Розділ XV – Скасування та затримка рейсів.

Розділ XVI – Права пасажирів у разі відмови в перевезенні, скасування або затримки рейсів.

Розділ XVII – Компенсація за затримку в перевезенні багажу.

- Розділ ХУІІІ – Обов'язки перевізника щодо інформування пасажирів про їх права.
- Розділ ХІХ – Повернення коштів.
- Розділ ХХ – Поведінка на борту повітряного судна.
- Розділ ХХІ – Домовленості перевізників-отів.
- Розділ ХХІІ – Послідовні перевізники.
- Розділ ХХІІІ – Змішані перевезення.
- Розділ ХХІУ – Повітряні перевезення, що виконуються не перевізником за договором.
- Розділ ХХУ – Чартерні перевезення.
- Розділ ХХУІ – Адміністративні формальності.
- Розділ ХХУІІ – Відповідальність перевізника та розмір компенсації за заподіяну шкоду.
- Розділ ХХУІІІ – Претензії та позови.
- Розділ ХХІХ – Інформування пасажира.
- Розділ ХХХ – Забезпечення дотримання цих Правил.
- 5.2. Про затвердження Правил польотів повітряних суден та обслуговування повітряного руху в класифікованому просторі України. № 293 від 16.04.2003 р.
- 5.3. Про затвердження Інструкції про розслідування порушень порядку використання повітряного простору України. № 50/18 від 27.01.2003 р.
- 5.4. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом. № 139/821 від 26.11.2001 р.
- 5.5. Про затвердження Положення про державного інспектора з авіаційного нагляду у Державній авіаційній службі України. № 68 від 09.02.2010 р.
- 5.6. Про затвердження Інструкції з організації перевезень вантажів повітряним транспортом. № 822 від 02.11.2005 р.
- 6. Накази Державіаслужби (Державна служба України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації).**
- 6.1. Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів. № 186 від 14.03.2006 р.
- 7. Конвенція про цивільну авіацію – 07.12.1944 р. Україна приєдналася з 1992 р.**

Повітряні перевезення (див. ст. 92-102 ПКУ)

Авіаційний перевізник (авіаперевізник) - суб'єкт господарювання, що надає послуги з перевезення пасажирів, вантажу, пошти повітряним транспортом; (див. п. 8) ст. 1, ПКУ).

Повітряне перевезення - перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, яке здійснюється повітряним судном на підставі відповідного договору повітряного перевезення (див. п. 78) ст. 1, ПКУ).

Чартерне повітряне перевезення - нерегулярне повітряне перевезення, що здійснюється на підставі договору чартеру (фрахтування), за яким авіаперевізник надає фрахтівнику або фрахтівникам за плату визначену кількість місць або всю місткість повітряного судна на один або декілька рейсів для перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, що зазначені фрахтівником (див. п. 104) ст. 1, ПКУ).

Договір чартеру (фрахтування) повітряних суден – угода, за якою одна сторона (фрахтувальник) зобов'язується надати другій стороні (фрахтувальникові) за плату всю або частину місткості в одному чи кількох повітряних суднах на один або кілька рейсів для перевезення пасажирів, багажу.

Особливості договору перевезення вантажів Повітряним транспортом

Вантаж - будь-яке майно, що перевозиться на борту повітряного судна, крім пошти, бортових припасів і багажу, що перевозяться згідно з багажною квитанцією; (див. п. 24) ст. 1, ПКУ).

Перевізні документи

1. Авіавантажна накладна.
2. Документ, що замінює авіавантажну накладну (інформація в електронному вигляді).
3. Квитанція про одержання вантажу.

Транспортна накладна (авіаційна вантажна накладна) – оформлений вантажовідправником чи від його імені документ, у тому числі його електронний аналог (у разі застосування), який засвідчує укладення договору про перевезення і прийняття вантажу до перевезення на умовах, визначених у такому договорі (див. п. 101) ст. 1 ПКУ).

Авіавантажна накладна це також квитанція на отримання вантажу.

Єдиний міжнародний перевізний документ – документ, що підтверджує міжнародний характер авіаційного перевезення у разі його виконання за межі митної території України. Єдиним міжнародним перевізним документом є Генеральна декларація, належним чином оформлена експлуатантом відповідно до Доповнення 1 до Додатка 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію; (див. п. 40 ст. 1, ПКУ).

Змішане перевезення

Це перевезення вантажу не менше між двома видами транспорту, що здійснюється згідно з договором змішаного перевезення з місця, де вантаж передається під контроль оператора змішаного перевезення, до визначеного місця доставки.

1. На етапі на якому перевезення Повітряним Транспортom – Варшавська Конвенція – 12.10.1929 р. (з 09.1955 р.).
2. На етапі на якому перевезення Автомобільним Транспортom – Конвенція CMR – 05.07.1978 р. (з 01.08.1986 р.).
3. На етапі на якому перевезення Залізничним Транспортom – Конвенція COTIF – CIV – 09.05.1980 р. (з 05.06.2003 р.)
4. На етапі на якому перевезення Водним Транспортom – Правила HAQUL – VISBY.

Обов'язки та відповідальність авіаперевізника (див. п. 3-13 ст. 100 ПКУ)

Відповідальність перевізника (див. Розділ 20 Правил (6.1.)

Відповідальність вантажовідправника (див. п. 6.5. Правил (6.1.)

Особливості договору перевезення пасажирів Повітряним транспортom

Пасажир – фізична особа, яка перевозиться повітряним судном за згодою перевізника відповідно до договору перевезення, крім членів екіпажу та додаткових спеціалістів на борту повітряного судна, працівників експлуатанта повітряного судна, уповноваженого представника відповідного національного органу регулювання та осіб, які супроводжують вантаж (див. п. 75) ст. 1, ПКУ).

Квиток (пасажирський квиток та багажна квитанція) – виданий перевізником (його агентом) документ, у тому числі електронний, який містить умови договору перевезення, повідомлення, польотні та пасажирські купони (див. п. 50) ст. 1, ПКУ).

Пасажирський квиток (або пасажирська квитанція) – частина квитка, виданого перевізником (його агентом) згідно з яким здійснюється перевезення пасажирів (див. 5.1.).

Він складається з:

1. Польотного купона.
2. Усіх інших невикористаних польотних купонів.
3. Пасажирського купона (якщо відсутній, то Пасажирська квитанція).

Польотний купон – частина пасажирського квитка, або, в разі електронного квитка електронний купон, у якому визначено відповідні пункти відправлення та прибуття, між якими купон є дійсним для перевезення пасажирів і багажу (див. 5.1.).

Пасажирський купон – (або пасажирська квитанція) частина пасажирського паперового квитка, яка залишається у пасажирів після закінчення перевезення і до якої додається повідомлення стосовно умов перевезення пасажирів (див. 5.1.).

Складений квиток – кілька квитків, виданих перевізником, які разом становлять єдиний договір перевезення.

Багаж – предмети, майно та інша особиста власність пасажирів, що перевозяться на повітряному судні (див. п. 18) ст. 1, ПКУ).

Багажна квитанція – частина квитка, що засвідчує прийняття до перевезення зареєстрованого багажу (див. п. 19) ст. 1, ПКУ).

Багажна ідентифікаційна бирка – документ, виданий перевізником для ідентифікації зареєстрованого багажу.

Зареєстрований багаж – багаж пасажирів, прийнятий перевізником під свою відповідальність для перевезення та своєчасної доставки, на який перевізник оформив багажну квитанцію та видав багажну ідентифікаційну бирку (див. п. 43) ст. 1, ПКУ).

Ручна поклажа (незареєстрований багаж) – багаж пасажирів, який під час перевезення за згодою перевізника в салоні повітряного судна під контролем пасажирів і засвідчується спеціальною биркою.

Електронний квиток – електронний документ, що включає маршрут-квитанцію, видану авіаперевізником або від імені авіаперевізника, електронні купони та, у разі використання, документ для посадки; (див. п. 37) ст. 1, ПКУ).

Електронний купон – частина електронного квитка, яка використовується для перевезення на відповідному рейсі, або інший документ, який його замінює, що зберігається у базі даних автоматизованої системи бронювання перевізника (див. п. 38) ст. 1, ПКУ).

Відмова в перевезенні – відмова авіаперевізника в перевезенні пасажирів або його багажу рейсом, незважаючи на його присутність для посадки на борт, крім наявності для відмови у посадці таких підстав: охорона здоров'я, забезпечення безпеки, неналежне оформлення необхідної для перевезення документації (паспорт, віза, квиток тощо); (див. п. 29) ст. 1, ПКУ).

Правовий статус пасажирів

(див. п. 14-18 ст. 100, 103-107 ПКУ, Глава У-УІ, ХУ-ХУІ Правил (5.1.).

Відповідальність перевізника (Глава ХХУІ Правил (5.1.).

Відповідальність за правопорушення законодавства в галузі цивільної авіації (ст. 126-130 ПКУ)

Домашнє завдання – Транспортне право України. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф. Демського. – К. : Атіка. 2008. - с. 195-212; **Булгакова І.В., Клепікова О.В.** Транспортне право України: Академічний курс: підруч. Для студ. Юр. Спец. Вищ. закл. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”. 2008. – с. 416-518.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Історична довідка

Тривалий історичний період розвитку людства (до XVI сторіччя) переміщення людей у містах поселення відбувалося без використання транспортних засобів. Їх переміщення здійснювалися *пішки*. З розвитком економічних відносин між людьми, виробництва, обміну різними товарами, зростанням міських поселень гостро постає потреба людей у використанні транспортних засобів. Історично в розвитку міського пасажирського транспорту можна виділити наступні періоди: кінної, парової, електричної тяги, період автомобілізації і сучасний період впровадження в перевізний процес новітньої техніки і технології.

Період кінної тяги (почався в останній чверті XVII сторіччя, закінчився в середині XIX сторіччя) характеризується, перш за все, рухом *кінних візків* в міжміському сполученні. На початку XVIII сторіччя перевозили кінними пасажирів, багаж і пошту *диліжансами* (французьке слово: *dili-gence*-велика крита карета для перевезень пасажирів, багажу та пошти), які вперше з'явилися в Англії в XVI сторіччі, і *омнібусами* (латинське слово: *omnibus* – для всіх – багатомісна кінна карета для проведення регулярних міських перевезень і в міжміському сполученні), які вперше з'явилися в Парижі в 1662 р. Потім здійснилась заміна звичайних карет на більш зручні для пасажирів вагони з кінною тягою, які рухалися не по звичайному шляху, а по рейках. Така форма перевезень пасажирів отримала назву *конки*.

Парова тяга (з'явилась в перше в Нью-Йорку в 1837 р.) мала більшу економічність і провізну спроможність. Вона забезпечувала переміщення разом декількох вагонів. Але *паровики* забруднювали навколишнє середовище і були дуже пожежно небезпечні. В 1863 р. в Лондоні вперше залізничні колії з паровою тягою було покладено під землею в тунелях, які стали називатися *метрополітеном* (Metropolitan-Way – столична залізниця). Але через значне задимлення тунелів вони спочатку не користувалися великим попитом. Потім метрополітен було побудовано в 1872 році в Берліні. Всі вуличні міські залізниці стали називатися *трамваєм*.

Електрична тяга з'явилась після винаходу електродвигуна. Вперше в Берліні у 1879 році було використано для електричного трамвая невелику дільницю колії, на якій було укладено між двома ходовими коліями третю додаткову колію для передачі електроенергії. В Росії вперше електричний трамвай з'явився у 1892 р. в Києві. В Німеччині у 1882 р. було випробувано зразок безрейкового транспортного засобу з електродвигуном, схожим на сучасний тролейбус. Перший в нашій державі тролейбус з'явився в Москві в 1933 р. Завдяки наявності безперечних переваг міський електричний транспорт буде використовуватися і в перспективі.

Поняття та склад

Міський електричний транспорт – складова частина єдиної транспортної системи, призначена для перевезення громадян трамваями, тролейбусами, поїздами метрополітену на маршрутах (лініях) відповідно до вимог життєзабезпечення населених пунктів.

Метрополітен – рейковий вид міського пасажирського транспорту із власним колійним розвитком, який улаштовується в тунелях, на поверхні землі і естакадах. Він представляє собою самий потужний вид міського транспорту (може перевозити 40-50 тис. чол. за годину). Особливості метрополітену полягають у наступному:

- характеризується великими капіталовкладеннями;
- ефективний в містах з населенням більше 1 млн. чол. з максимальним пасажиропотоком понад 21 тис. чол. за годину;
- швидкість руху регулює і контролює дії машиніста автоматизована система;
- найбільш зручний, надійний і безпечний вид міського транспорту;
- вирішує проблему масових швидкісних перевезень пасажирів;
- забезпечує рух поїздів в періоди інтенсивних перевезень і з інтервалом 80 секунд і технічною швидкістю понад 40 км/год.

Метрополітени в нашій державі відіграють значну роль в міських перевезеннях, що відповідає загальносвітовій тенденції розвитку міського транспорту. Це пов'язано з тим, що сучасний ритм життя людей ставить високі вимоги до рівня мобільності населення. Транспорт у великих містах має забезпечити зручність і необхідну швидкість перевезення жителів до місця роботи, об'єктів сфери обслуговування, культурних та освітніх закладів.

В Україні функціонують три метрополітени:

- Київський має 43 станції, протяжність лінії понад 55 км;
- Харківський має 28 станцій, протяжність ліній понад 35 км;
- Дніпропетровський має 6 станцій, протяжність ліній 7,9 км.

У м. Донецьк будується перша лінія метрополітену протяжністю в 10 км із 6 станціями. В середньому за рік українські метрополітени перевозять 873 млн. пасажирів, що становить близько 14 % населення, яке користується міським транспортом. Слід зауважити, що у більшості країн Західної Європи цей показник становить 50% і більше.

Трамвай наземний рейковий вид міського транспорту. Він займає друге місце по провізній спроможності після метрополітену. Особливості трамвая полягають у наступному:

- перевозить 12-15 тис. чол. за годину;
- представляє собою суцільнометалевий вагон, колеса якого приводяться у рух електродвигуном постійного струму;
- електрична енергія надходить від контактної мережі від підвішеного проводу з напругою 500-700 в. через контактну дугу (пантограф) і рейки;
- управління трамваем здійснюється контролером, за допомогою якого змінюється сила струму в електричній мережі;

- економічний по експлуатаційним витратам і екологічно чистий вид транспорту;

- низька маневреність в порівнянні з іншими видами міського транспорту;

- є джерелом шуму;

- швидкісний трамвай став перспективним видом транспорту у містах з населенням до 1 млн. чол.

Тролейбус (англійські слова: trolley – контактний провід, роликовий струмоприймач, bus - автобус) – безрейковий вид транспорту з подачею електроенергії від підвісної контактної мережі. Тролейбусу характерні особливості:

- максимальний обсяг перевезень складає 8-9 тис. чол. за годину;

- конструкційна швидкість 70 км/год;

- конструкція поєднує переваги автобуса і трамвая;

- електричний струм підводиться по двох підвісних проводах, по яким ковзають два струмоприймача;

- економічні в експлуатації, прості, надійні і екологічно чисті;

- спорудження контактної мережі вимагає значних капітальних витрат;

- захарашуються вулиці улаштуваннями контактної мережі;

- обмежена маневреність;

- доцільно використовувати в містах з населенням понад 250 тис. чол. на лініях з пасажиропотоком не менше 2 – 2,5 тис. чол. за годину;

- може використовуватися на різних лініях як основний, так і допоміжний (той, що підвозить до місць перетину різних видів транспорту) вид транспорту;

- рухомий склад може мати різну місткість: середню, велику і особливо велику за рахунок з'єднання транспортних одиниць.

Замовники транспортних послуг (замовники) – місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та/або уповноважені ними юридичні особи, які замовляють транспортні послуги.

До складу Міського електричного Транспорту входять

(див. ст. 34 Закону України “Про транспорт”)

Згідно ст. 15 ЗУ “Про міський електричний транспорт” (далі ЗУ “МЕТ”) до складу міського електричного транспорту входять підприємства, що надають транспортні послуги, об'єкти міського електричного транспорту, системи електропостачання та зв'язку, будівлі та службові приміщення.

Об'єкти міського електричного транспорту - рухомий склад, контактні мережі, тягові підстанції, колії трамвайні та метрополітену, а також споруди, призначені для забезпечення надання транспортних послуг.

Рухомий склад – трамвайні вагони, тролейбуси, вагони метрополітену (див. п. 3. Рухомий склад 3.1.).

Повноваження суб'єктів управління Міським електричним транспортом (див. ст. 7-10 ЗУ “Про МЕТ”)

Загальне державне регулювання діяльності у сфері міського електричного транспорту та його розвитку здійснює:

1. КМУ.
2. Центральний орган виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства (див. ст. 9 ЗУ “Про МЕТ”).
3. Центральний орган виконавчої влади у галузі транспорту (Мінінфраструктури (див. ст. 9 ЗУ “Про МЕТ”).
4. Рада міністрів Автономної Республіки Крим.
5. Місцеві органи виконавчої влади (див. ст. 8 ЗУ “Про МЕТ”).
6. Органи місцевого самоврядування (див. ст. 8 ЗУ “Про МЕТ”).
7. Державна технічна інспекція міського електричного транспорту (крім метрополітену, див. ст. 10 ЗУ “Про МЕТ”).
 - 7.1. Головна державна технічна інспекція міського електричного транспорту.
 - 7.2. Регіональні підрозділи технічної інспекції міського електричного транспорту.
8. Укртрансінспекція (див. ст. 9-10 ЗУ “Про МЕТ”).

Правові основи діяльності міського електричного транспорту

Міське електричне транспортне право є однією з складових транспортного права – це правовий інститут транспортного права.

Правове регулювання діяльності міського електричного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в наступних нормативно-правових актах:

1. Закони України.

1.1. Закон України “Про транспорт”.

Розділ I “Загальні положення” - розглянули при вивченні Залізничного Транспорту.

Ст. 34 “Міський електротранспорт і його склад” - вже розглянули раніше.

Ст. 35 “Землі міського електротранспорту”.

1.2. Закон України “Про міський електричний транспорт” (від 29.06.2004 р.).

Складається з 6 розділів та 20 ст.

Структура Закону

Розділ I – Загальні положення (ст. 1-3).

Розділ II – Перевезення міським електротранспортом (ст. 4-6).

Розділ III – Державне регулювання діяльності у сфері міського електротранспорту (ст. 7-10).

Розділ IV – Відносини місцевих органів виконавчої влади та інших замовників з перевізниками щодо організації надання транспортних послуг (ст. 11-14).

Розділ У – Забезпечення діяльності перевізників (ст. 15-20).

Розділ УІ – Прикінцеві Положення.

2. Постанова КМУ. Про затвердження Правил надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом. № 1735, від 23.12.2004 р.

3. Наказ Мінінфраструктури. Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги міського електричного транспорту (метрополітену). № 191 від 05.03.2007 р.

4. Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України. Про затвердження Правил користування трамваєм і тролейбусом у містах України. № 329, від 09.10.2006 р.

5. Накази Держ. Ком. по ЖКГ.

5.1. Про затвердження Правил експлуатації трамвая і тролейбуса. № 103, від 10.12.1996 р.

5.2. Про затвердження Положення про робочий час і час відпочинку водіїв трамвая і тролейбуса. № 217, від 06.12.2004 р.

Особливості договору перевезення пасажирів міським електричним транспортом (див. ст. 11-13 ЗУ “Про МЕТ”).

Транспортні послуги надаються на договірних засадах між перевізником та замовником. Відносини замовників з перевізниками регулюються згідно із законодавством, а також договором про організацію надання транспортних послуг.

У договорі про організацію надання транспортних послуг визначаються обсяги і якість транспортних послуг за маршрутами (лініями) згідно з розкладом руху, вартість перевезення пасажирів, обов'язки та права сторін, порядок та строки проведення розрахунків, інші умови надання транспортних послуг. Типовий договір про організацію надання транспортних послуг затверджується Кабінетом Міністрів України.

Підставою для укладення договору про організацію надання транспортних послуг є замовлення на пасажирські перевезення міським електричним транспортом, у якому повинні враховуватися державні соціальні нормативи на транспортні послуги, а також спроможність перевізника забезпечити їх необхідний обсяг.

Договір про організацію надання транспортних послуг укладається на основі типового договору не пізніше ніж за квартал до початку його дії на строк не менше року.

Основною формою транспортного обслуговування населення є перевезення трамваями і тролейбусами за маршрутами, а метрополітенном, швидкісним трамваєм - за лініями відповідно до затверджених в установленому порядку транспортних схем міст (регіонів).

Маршрут (лінія) – напрямок руху трамвая, тролейбуса (поїзда метрополітену, швидкісного трамвая) за встановленим розкладом між визначеними та відповідно обладнаними пунктами на зупинках.

Види маршрутів (ліній):

1. Міські.
2. Приміські (позаміські).
3. Міжміські.

Затвердження маршрутів (ліній) здійснюється замовником на підставі генерального плану населеного пункту та схеми планування відповідного регіону з урахуванням попиту на міські, приміські (позаміські) та міжміські пасажирські перевезення.

Маршрути (лінії) обладнуються диспетчерськими станціями, засобами управління рухом, павільйонами (станціями) для пасажирів, а також необхідним санітарно-гігієнічним облаштуванням.

Розклад руху на встановлених маршрутах (лініях) затверджується перевізником за погодженням із замовником транспортних послуг.

Перелік маршрутів (ліній) та зміни до них доводяться до відома населення через місцеві засоби масової інформації.

На напрямках із значними пасажиропотоками, а також на курортах, у зонах відпочинку, щільної житлової забудови та підвищеного рівня забруднення довкілля перевага надається створенню маршрутів (ліній) міського електричного транспорту.

Оплата транспортних послуг проводиться безпосередньо пасажирами та замовником. Право на користування транспортними послугами надає придбаний разовий квиток, закомпостований абонементний талон, проїзний квиток тривалого користування, картка або посвідчення, що дає право на пільговий проїзд згідно із законодавством.

Фінансування перевезення пільгової категорії громадян здійснюється згідно із законодавством.

Перевізник не вправі відмовлятися від пільгових перевезень, крім випадків, передбачених законами.

Пільговий проїзд у міському електричному транспорті не дає права на безоплатне перевезення багажу.

Правовий статус замовника транспортних послуг

(див. ст. 12 ЗУ “Про МЕТ”)

1. Замовник транспортних послуг зобов'язаний:

- представляти і захищати інтереси споживачів таких послуг;
- визначати обсяги транспортної роботи, маршрути та показники регулярності руху, встановлювати тарифи на проїзд та порядок справляння плати;
- укладати договір з перевізником про організацію надання транспортних послуг та контролювати його виконання;
- забезпечувати координацію роботи об'єктів міського електричного транспорту та інших видів транспорту;

створювати необхідні умови для забезпечення перевезень (відповідний стан доріг, облаштування пунктів на зупинках тощо);
здійснювати повну та своєчасну оплату фактично виконаних перевізником обсягів транспортних послуг згідно з договором про організацію їх надання; виконувати інші вимоги, встановлені законодавством.

2. Замовник має право:

контролювати якість надання транспортних послуг та додержання графіків руху на маршрутах (лініях);
проводити обстеження пасажиропотоків на маршрутах (лініях);
вносити пропозиції щодо змін умов договору про організацію надання транспортних послуг.

3. За невиконання обов'язків, передбачених договором про організацію надання транспортних послуг, замовник несе відповідальність згідно із законом та договором.

Правовий статус перевізника (див. ст. 13 ЗУ “Про МЕТ”)

1. Перевізник зобов'язаний:

- забезпечувати належний рівень транспортного обслуговування пасажирів та їх безпеки, якість надання транспортних послуг;
- утримувати рухомий склад та інші об'єкти міського електричного транспорту у належному стані, створювати умови для проведення їх державного технічного огляду;
- забезпечувати необхідний рівень професійної кваліфікації працівників та додержання ними вимог законодавства;
- здійснювати справляння плати за проїзд;
- інформувати пасажирів про організацію транспортного обслуговування та правила користування міським електричним транспортом;
- створювати належні умови праці та відпочинку персоналу, забезпечувати контроль за роботою і станом здоров'я водіїв;
- виконувати умови договору про організацію надання транспортних послуг, інші вимоги, встановлені законодавством;
- надавати замовникові інформацію про результати роботи рухомого складу.

2. Перевізник має право:

- вносити пропозиції щодо створення нових та внесення змін до існуючих маршрутів (ліній), а також уточнення обсягів транспортної роботи і розкладу руху;
- проводити контроль за додержанням пасажирами Правил користування міським електричним транспортом, у тому числі щодо оплати проїзду та наявності документів, які дають право на пільговий проїзд;
- зупиняти пасажирські перевезення на маршрутах (лініях) або тимчасово змінювати розклад руху у разі виникнення загрози його безпеці, змін у пасажирських потоках, а також з інших причин, не залежних від перевізника, і негайно інформувати про це замовника;
- вимагати відшкодування втрат за тимчасове закриття або перешкодження рухові, крім випадків, передбачених статтею 19 ЗУ “Про МЕТ”.

3. Перевізник несе відповідальність за:

- виконання зобов'язань щодо перевезення пасажирів згідно із законодавством та договором про організацію надання транспортних послуг;
- відшкодування збитків, заподіяних здоров'ю і майну пасажирів, а також довкіллю, згідно із законодавством;
- надання інформації про фактичні обсяги транспортних послуг.

Правовий статус пасажирів (див. ст. 6 ЗУ “Про МЕТ”, п. 5, 6. 4.)

Права та обов'язки пасажирів, порядок проїзду і його оплати визначаються Правилами користування міським електричним транспортом, які затверджуються у межах відповідних повноважень центральним органом виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства і центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту і які повинні гарантувати асажирам право на одержання:

- якісних і безпечних транспортних послуг відповідно до цього Закону;
- своєчасної та достовірної інформації стосовно транспортних послуг;
- компенсації згідно із законодавством заподіяної під час користування міським електричним транспортом шкоди.

п. 5 – обов'язки та права пасажирів;

п. 6 – контроль оплати проїзду пасажирами та їх відповідальність.

ТЕМА 10.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРУБОПРОВІДНОГО ТРАНСПОРТУ

На сьогоднішня **Трубопровідний Транспорт** – самий молодий вид транспорту України. (З'явився у середині ХХ століття).

В силу зручного географічного розташування і наявності розвинутої мережі газу та нафтопроводів Україна стає своєрідним енергетичним мостом між країнами експортерами та країнами споживачами.

За потужністю українська газотранспортна система посідає друге місце на континенті після російської.

Газотранспортна система – 36700 км.

Компресорних станцій – 80.

Підземних сховищ газу – 20.

Нафтопровідна система -4600 км.

Нафтоперекачувальних станцій -40.

Нафтопереробних заводів – 6.

Систему Трубопровідного транспорту України становлять:
(див. ст. 2 Закону України “Про трубопровідний транспорт”)

1. Магістральний трубопровідний транспорт (див. ч. 1 ст. 1 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
2. Промисловий трубопровідний транспорт (див. ч. 2 ст. 1 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
3. Організаційна структура підприємств, установ, організацій трубопровідного транспорту (див. ст. 14 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).

Повноваження суб'єктів управління трубопровідним транспортом

1. Суб'єкти правового регулювання відносин у галузі трубопровідного транспорту (див. ст. 5 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
2. Органи, що здійснюють державне управління у сфері трубопровідного транспорту (див. ст. 8 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
- 3 Відносини підприємств, установ, організацій трубопровідного транспорту з місцевими органами державної виконавчої влади, представницькими органами та органами місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (див. ст. 9 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
4. Права та обов'язки підприємств, установ, організацій трубопровідного транспорту (див. ст. 16 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
- 4.1. НАК “Нафтогаз України”.

Це найбільша компанія України – провідне підприємство ПЕК України. НАК “Нафтогаз України” – вертикально інтегрована нафтогазова компанія, що здійснює повний цикл операцій з розвідки та розробки родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам. Понад 97% нафти і газу в Україні видобувається підприємствами компанії. НАК “Нафтогаз України” здійснює переробку газу, нафти та конденсату на 5 газопереробних заводах, що входять до складу компанії, виробляючи на них скраплений газ, моторні палива та інші типи нафтопродуктів. Компанія має фірмову мережу автозаправних станцій.

4.2. Укртрансгаз (дочірня компанія НАК “Нафтогаз України”).

Створена відповідно до Постанови КМУ від 24.07.1998 р. “Про розмежування функцій з видобування, транспортування, зберігання і реалізації природного газу” на базі підприємств та структурних підрозділів АТ “Укргазпром”. Форма власності – загальнодержавна. Компанія зареєстрована Старокиївською державною адміністрацією м. Києва 1 вересня 1998 р. Підприємство здійснює весь обсяг транспортування та зберігання природного газу на території України (за винятком АРК), подачу його споживачам, транзитні поставки російського газу до країн Європи, експлуатаційне обслуговування і будівництво об’єктів газотранспортної системи. У складі дочірньої компанії – 18 основних виробничих і обслуговуючих підрозділів, в тому числі 6 підприємств-операторів газопроводів високого тиску, інститут “НДПАСУтрансгаз”. Основними видами діяльності Компанії є:

- * транспортування природного газу магістральними газопроводами;
- * зберігання природного газу в підземних сховищах;
- * постачання природного газу споживачам;
- * експлуатація, реконструкція і сервісне обслуговування магістральних газопроводів і об’єктів на них;
- * капітальне будівництво газопроводів та інших об’єктів;
- * виробництво стисненого природного газу і заправка ним автотранспорту на АГНКС;
- * науково-дослідні, конструкторські і проектні роботи в галузі транспортування і зберігання газу.

4.3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (далі - НКРЕ) - це державний колегіальний орган, підпорядкований Президенту України і підзвітний Верховній Раді України. НКРЕ у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами та дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами. Голова, члени НКРЕ призначаються на посади та звільняються з посад Президентом України. Основними завданнями НКРЕ є:

- державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на суміжних ринках, у сферах електроенергетики, теплопостачання в частині діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях, теплоелектростанціях, атомних електростанціях і когенераційних установках та установках із використанням нетрадиційних або поновлюваних джерел енергії (далі - сфера теплопостачання), на ринках природного газу, нафтового (попутного) газу, газу (метану) вугільних родовищ та газу сланцевих товщ (далі - природний газ), нафти та нафтопродуктів;
- забезпечення проведення цінової і тарифної політики у сфері енергетики та нафтогазовому комплексі;
- сприяння розвитку конкуренції у сфері виробництва і постачання електричної енергії, на ринку природного газу, а також створенню конкурентного середовища у сфері теплопостачання;
- сприяння ефективному функціонуванню товарних ринків на основі збалансування інтересів держави, суб'єктів природних монополій та споживачів товарів (послуг), що виробляються (надаються) суб'єктами природних монополій;
- захист прав споживачів товарів (послуг) на ринку, що перебуває у стані природної монополії, та на суміжних ринках у сферах електроенергетики, теплопостачання та нафтогазовому комплексі.

Правові основи діяльності трубопровідного транспорту

Трубопровідний транспорт є однією з складових транспортного права – це правовий інститут транспортного права.

Правове регулювання діяльності трубопровідного транспорту здійснюється за допомогою правових норм, що містяться в наступних нормативно-правових актах:

1. Закони України.

1.1. Закон України “Про транспорт”.

Розділ I “Загальні положення” - розглянули при вивченні Залізничного Транспорту.

Ст. 37 “Трубопровідний транспорт”.

1.2. Закон України “Про трубопровідний транспорт” (15.05.96 р.) – складається з 21 статті.

1.3. Закон України “Про нафту і газ” (12.07.2001 р.) – складається з XI Розділів та 52 статей.

2. Указ Президента “Про реформування нафтогазового комплексу України”. № 151 від 25.02.1998 р. (створено НАК “Нафтогаз України”).

3. Постанови КМУ.

- 3.1. Про утворення НАК “Нафтогаз України”. № 747 від 25.05.1998 р. До цього: Укргаз – ліквідовано у 1993 р. , потім Укргазпром. З 2005 р. склад спостережної ради НАК “Нафтогаз України” втратив чинність.
- 3.2. Про затвердження Правил охорони магістральних трубопроводів. № 1747 від 16.11.2002 р. (до ст. 19 Закону України “Про трубопровідний транспорт”).
- 3.3. Про заходи щодо прискорення створення Євро-Азіатського нафтогазотранспортного коридору. № 56 від 17.01.2000 р.

4. Постанови НКРЕ.

- 4.1. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами. № 9 від 13.01.2010 р.
- 4.2. Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з транспортування нафтопродуктів магістральними трубопроводами. № 858 від 30.09.2005 р.

5. Договір про енергетичну хартію (16.04.1998 р.). Підписан 50 державами.

Домашнє завдання – **Транспортне право України**. Навч. посіб. /Демський Е.Ф., Іжевський В.К. та ін : За заг. ред. В.К. Іжевського, Е.Ф Демського. – К.: Атіка. 2008. - с. 212-220.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про транспорт

Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні та соціальні основи діяльності транспорту.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Транспорт у системі суспільного виробництва

Транспорт є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях.

Розвиток і вдосконалення транспорту здійснюється відповідно до державних цільових програм з урахуванням його пріоритету та на основі досягнень науково-технічного прогресу і забезпечується державою.

Стаття 2. Законодавство про транспорт

Відносини, пов'язані з діяльністю транспорту, регулюються цим Законом, кодексами (статутами) окремих видів транспорту, іншими актами законодавства України.

Нормативні акти, які визначають умови перевезень, порядок використання засобів транспорту, шляхів сполучення, організації безпеки руху, охорони громадського порядку, пожежної безпеки, санітарні та екологічні вимоги, що діють на транспорті, є обов'язковими для власників транспорту і громадян, які користуються послугами транспорту та шляхами сполучення.

Дія цього Закону не поширюється на транспорт, що здійснює технологічні перевезення тільки на території підприємств.

Стаття 3. Мета і завдання державного управління в галузі транспорту

Державне управління в галузі транспорту має забезпечувати:

- своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях та потреб оборони України;
- захист прав громадян під час їх транспортного обслуговування;
- безпечне функціонування транспорту;
- додержання необхідних темпів і пропорцій розвитку національної транспортної системи;
- захист економічних інтересів України та законних інтересів підприємств і організацій транспорту та споживачів транспортних послуг;
- створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту;
- обмеження монополізму та розвиток конкуренції;
- координацію роботи різних видів транспорту;
- ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту;
- охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту.

Державне управління діяльністю транспорту здійснюється шляхом проведення та реалізації економічної (податкової, фінансово-кредитної, тарифної, інвестиційної) та соціальної політики, включаючи надання дотацій на пасажирські перевезення.

Місце і роль транспорту у суспільному виробництві визначає необхідність його пріоритетного розвитку, державної підтримки в задоволенні його потреб у транспортних засобах, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах.

Стаття 4. Органи, що здійснюють державне управління в галузі транспорту

Державне управління в галузі транспорту здійснюють центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, місцеві Ради народних депутатів та інші спеціально уповноважені на те органи відповідно до їх компетенції.

Стаття 5. Відносини підприємств транспорту загального користування з органами влади і самоврядування

Відносини підприємств транспорту загального користування з центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування будуються на основі податків, податкових пільг, встановлених нормативів та інших економічних засобів відповідно до чинного законодавства України.

Втручання у господарську діяльність підприємств транспорту, відволікання їх експлуатаційного персоналу на інші роботи місцевими органами влади і самоврядування не допускається, крім випадків, передбачених законодавством України.

Органи управління транспортом сприяють органам влади і самоврядування у виконанні ними своїх повноважень щодо соціального та економічного розвитку транспорту, спільно з ними здійснюють програми захисту навколишнього природного середовища, розробляють і проводять узгоджені заходи для забезпечення безперебійної роботи транспорту у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та під час ліквідації їх наслідків, координують роботу, пов'язану із запобіганням аваріям і правопорушенням на транспорті, а також організують взаємодію різних видів транспорту з метою більш ефективного їх використання, підвищення якості обслуговування.

Органи влади і самоврядування у межах своїх повноважень подають допомогу підприємствам і організаціям транспорту у поліпшенні використання транспортних засобів відправниками (одержувачами) вантажів і розвитку (в тому числі на пайових засадах) будівельної індустрії, об'єднують кошти підприємств, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, кооперативів (за їх згодою), а також бюджетні та позабюджетні кошти для вдосконалення транспортної мережі, будівництва вокзалів, шляхопроводів та інших об'єктів транспорту; організують взаємодію різних видів транспорту з метою більш ефективного їх використання, підвищення якості обслуговування.

Будівництво вокзалів, станцій, портів, пристаней, аеропортів, пішохідних мостів, тунелів, пасажирських платформ, метрополітенів, придбання пасажирського рухомого складу, утримання і упорядкування шляхів сполучення та інших об'єктів, пов'язаних із обслуговуванням пасажирів і перевезенням вантажів, здійснюються з використанням коштів державного і місцевих бюджетів та підприємств транспорту у порядку, встановленому законодавством України, а також з залученням добровільних внесків підприємств і організацій усіх форм власності та громадян.

Стаття 6. Основи господарської діяльності підприємств транспорту

Перевезення пасажирів, вантажів, багажу та пошти, надання інших транспортних послуг, експлуатація і ремонт шляхів сполучення здійснюються залізницями, пароплавствами, суб'єктами господарювання у морських портах, автомобільними, авіаційними, дорожніми підприємствами та організаціями, якщо це передбачено їх статутами.

Підприємства транспорту здійснюють перевезення та надання послуг на основі державних контрактів, державних замовлень і договорів на перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти з урахуванням економічної ефективності провізних та переробних можливостей транспорту.

Транспортне експедирування здійснюється відповідно до законодавства.

Економічні відносини підприємств транспорту, що виникають у процесі перевезення, ґрунтуються на принципах взаємної вигоди, рівної та повної відповідальності.

Стаття 7. Тарифи і платежі на транспорті

Тарифи на транспортні послуги встановлюються відповідно до законодавства України.

Рівень тарифів на транспорті визначається відповідно до нормативних витрат на одиницю транспортної роботи, рівня рентабельності та оплати податків. Розрахунки із споживачами послуг транспорту загального користування проводяться на основі чинних тарифів у порядку, визначеному кодексами (статутами) окремих видів транспорту та іншими актами законодавства України. Відшкодування збитків від безплатних перевезень пільгових категорій громадян регулюється нормативними актами Кабінету Міністрів України.

Збір за користування шляхами сполучення України транспортними засобами іноземних власників і плата за транзитні перевезення здійснюються в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту

Ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту запроваджується з метою:

забезпечення безпеки і надійності роботи транспорту;

обмеження монополізму та розвитку конкуренції;

створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту.

Ліцензії на провадження видів діяльності в галузі транспорту видаються відповідно до законодавства.

Разом з ліцензією на кожен автомобільний транспортний засіб видається ліцензійна картка встановленого зразка, яка підтверджує право на надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів, багажу, автомобільним транспортним засобом на підставі отриманої ліцензії.

Стаття 9. Майно підприємств транспорту

Транспортні засоби, споруди, фінансові ресурси, устаткування транспорту, шляхи сполучення, закріплені за підприємствами, об'єднаннями, установами та організаціями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, є загальнодержавною власністю і належать до єдиної транспортної системи.

У загальнодержавній власності можуть також перебувати транспортні засоби, споруди, устаткування транспорту, закріплені за підприємствами, об'єднаннями, установами та організаціями інших міністерств і відомств (відомчий транспорт).

Транспортні засоби, споруди, фінансові ресурси, устаткування транспорту та дорожнього господарства, закріплені за підприємствами, установами та організаціями місцевих Рад народних депутатів, належать до комунальної власності.

Транспортні засоби, споруди, устаткування транспорту можуть перебувати у власності підприємств, об'єднань, установ, організацій і громадян.

Стаття 10. Вимоги до транспортних засобів

Транспортні засоби повинні відповідати вимогам безпеки, охорони праці та екології, державним стандартам, мати відповідний сертифікат.

Стаття 11. Землі транспорту

Землями транспорту визнаються землі, надані в користування підприємствам і організаціям транспорту згідно із Земельним кодексом України, для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту, вдосконалення і розвитку об'єктів транспорту.

Розміри земельних ділянок, що надаються для зазначених цілей, визначаються відповідно до затверджених у встановленому порядку норм або проектно-технічної документації.

Розміщення споруд та інших об'єктів транспорту на землях, наданих в користування підприємствам транспорту, здійснюється за погодженням з місцевими органами влади і самоврядування з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами.

Підприємства транспорту зобов'язані раціонально використовувати надані їм земельні ділянки, не порушувати інтереси інших землекористувачів (у тому числі орендарів), не допускати заболочення, погіршення якості земель і забруднення їх промисловими та іншими відходами, неочищеними стоками,

вживати заходів для захисту ґрунтів від ерозії, здійснювати укріплення ярів, крутих схилів, пісків, а також додержувати інших вимог щодо охорони земель. Відповідальність за утримання в належному стані земель, наданих у користування підприємствам і організаціям транспорту, і використання їх за цільовим призначенням покладається на керівників (власників) цих підприємств, установ і організацій.

З метою забезпечення належної експлуатації споруд та інших об'єктів транспорту, а також охорони земель від негативного впливу зазначених об'єктів на землях, наданих у користування підприємствам транспорту, можуть встановлюватися охоронні зони з особливими умовами землекористування.

Стаття 12. Обов'язки та права підприємств транспорту

Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати:

потреби громадян, підприємств і організацій у перевезеннях;

обслуговування пасажирів під час довготривалих перевезень доброякісною питною водою, харчуванням, можливість задоволення інших біологічних потреб;

якісне і своєчасне перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти;

виконання державних завдань (контрактів) щодо забезпечення потреб оборони і безпеки України;

безпеку перевезень;

безпечні умови перевезень;

запобігання аваріям і нещасним випадкам, усунення причин виробничого травматизму;

охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту;

права на пільги громадян щодо користування транспортом.

Підприємства транспорту мають право:

визначати термін і графік перевезень;

призначати регулярні та додаткові рейси і маршрути перевезень;

пропонувати рівень комфорту на вибір самих пасажирів;

вимагати від пасажирів, відправників і одержувачів вантажів виконання вимог цього Закону, кодексів (статутів) окремих видів транспорту та інших нормативних актів України, що регулюють діяльність транспорту.

Стаття 13. Відповідальність підприємств транспорту

Відповідальність підприємств транспорту за невиконання або неналежне виконання зобов'язань щодо перевезення пасажирів, багажу, а також відповідальність перед пасажиром за несвоєчасне подання транспорту визначається кодексами (статутами) окремих видів транспорту та іншими законодавчими актами України.

Підприємство транспорту, діяльність якого пов'язана з підвищеною небезпекою, несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну внаслідок загибелі або ушкодження здоров'я пасажирів під час користування транспортом, у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Підприємства транспорту відповідають за втрату, нестачу, псування і пошкодження прийнятих для перевезення вантажу, багажу, пошти у розмірі фактичної шкоди, якщо вони не доведуть, що втрата, нестача, псування або пошкодження сталися не з їх вини.

Підприємства транспорту несуть відповідальність за шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, згідно з чинним законодавством України.

Стаття 14. Охорона вантажів і об'єктів транспорту

Підприємства транспорту забезпечують збереження вантажів та багажу з часу їх прийняття для перевезення і до моменту видачі їх одержувачам, якщо інше не передбачено договором.

Охорона вантажів і об'єктів транспорту, а також проведення протипожежної профілактичної роботи та контроль за виконанням встановлених вимог пожежної безпеки, ліквідація пожеж на транспорті здійснюються працівниками підприємств транспорту у встановленому порядку.

Перелік вантажів, що підлягають спеціальній охороні та супроводу, затверджуються Кабінетом Міністрів України. Порядок охорони та супроводу таких вантажів устанавлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Перелік військових вантажів, порядок охорони і супроводу їх караулами встановлюються Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Перелік вантажів, які повинні супроводжуватися особовим складом відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті на всьому шляху прямування залізницями України, затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Охорона та супровід небезпечних і цінних вантажів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, забезпечуються відправниками або одержувачами вантажів протягом усього шляху руху.

Порядок охорони та супроводу вантажів, що швидко псуються, визначається відправниками (одержувачами) вантажів самостійно і погоджується з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Охорона громадського порядку, забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили, захист власності від злочинних посягань, державний пожежний нагляд на транспорті забезпечуються органами Міністерства внутрішніх справ України при сприянні підприємств транспорту.

Стаття 15. Організація роботи транспорту у надзвичайних умовах

Підприємства і організації транспорту вживають невідкладних заходів для ліквідації наслідків стихійного лиха (повінь, пожежа, замети тощо), аварій та катастроф, які призвели до порушення роботи транспорту.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування, органи внутрішніх справ на транспорті та інші підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, Цивільної оборони України, Збройних Сил України подають негайну допомогу у ліквідації наслідків стихійного лиха, аварій та катастроф на транспорті та припинення протизаконного втручання у діяльність транспорту, яке загрожує безпеці життя або здоров'ю людей, безпеці експлуатації транспортних засобів і збереженню вантажів.

Збитки, заподіяні транспорту внаслідок навмисного блокування транспортних комунікацій та інших незаконних дій, спрямованих на порушення безперешкодної та безперервної роботи транспортних засобів, відшкодовуються транспортним підприємствам, установам і організаціям винними особами у встановленому законом порядку.

Стаття 16. Безпека на транспорті

Підприємства транспорту зобов'язані забезпечувати безпеку життя і здоров'я громадян, безпеку експлуатації транспортних засобів, охорону навколишнього природного середовища.

Працівники, які безпосередньо забезпечують безпеку руху транспортних засобів, повинні мати відповідну професійну підготовку і за станом здоров'я бути здатними якісно виконувати свої обов'язки. Ці працівники, а також працівники, які зазнають впливу шкідливих і небезпечних умов праці, повинні проходити у встановленому порядку медичні обстеження.

Частини території підприємств, вокзалів, станцій, портів, пристаней, аеродромів і шляхів сполучення, де здійснюється рух транспортних засобів, проводяться маневрові та вантажно-розвантажувальні роботи, є зонами підвищеної небезпеки. Перебування громадян у цих зонах забороняється. Правила перебування в зоні підвищеної небезпеки і виконання в ній робіт встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, з урахуванням пропозицій заінтересованих організацій та за погодженням з місцевими органами влади і самоврядування.

Не допускається розміщення об'єктів, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, навантажуванням, транспортуванням і розвантажуванням вибухових, легкозаймистих, радіоактивних і отруйних речовин поблизу місць загального користування, споруд, жилих масивів, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. Мінімальна відстань від таких об'єктів визначається відповідними будівельними нормами та правилами, погодженими з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, відповідними законодавчими актами.

Переобладнання всіх комунікацій, пов'язане з реконструкцією і ремонтом споруд транспорту, розташованих у смузі відведення шляхів сполучення, здійснюється власниками комунікацій за їх рахунок.

Відповідальність за дотримання встановлених нормативів при будівництві та експлуатації газопроводів, нафтопроводів та інших комунікацій, що перетинають залізничні колії та автомобільні дороги або межують з цими коліями і дорогами, несуть власники таких комунікацій.

Підприємства, установи та організації - відправники небезпечних вантажів зобов'язані подати перевізнику достовірну інформацію про вантаж з метою забезпечення безпеки його перевезення та інформацію про заходи на випадок аварій під час перевезення небезпечних вантажів. Підприємства, установи та організації - відправники, перевізники та одержувачі небезпечних вантажів мають виконувати вимоги законодавства щодо забезпечення безпеки їх перевезення та мати засоби і мобільні підрозділи для запобігання виникненню аварійних ситуацій під час перевезення таких вантажів або ліквідації наслідків аварії.

Питання безпеки руху транспортних засобів на території України, пов'язані з діяльністю транспорту інших держав, регулюються на основі норм, прийнятих в Україні, та міжнародних договорів України.

Перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти повітряним, а в окремих випадках й іншими видами транспорту, підлягають обов'язковому контролю на відповідність їх вимогам безпеки у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури, відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 16¹. Державний нагляд (контроль) за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів (у тому числі небезпечних), юридичних та фізичних осіб

Державний нагляд (контроль) за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів і вантажів (у тому числі небезпечних), юридичних та фізичних осіб проводиться шляхом планових, позапланових, рейдових перевірок (перевірка на дорозі).

Планові та позапланові перевірки за додержанням суб'єктами господарювання, фізичними особами (на автомобільному транспорті - також фізичними особами - суб'єктами господарювання) та юридичними особами вимог законодавства про транспорт проводяться на підставі переліку питань, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Для проведення заходу державного нагляду (контролю) оформлюється посвідчення (направлення).

Посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на наземному транспорті, і

центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, мають право:

- безперешкодного доступу до всіх транспортних засобів і об'єктів суб'єктів господарювання, юридичних і фізичних осіб (на автомобільному транспорті - також фізичних осіб - суб'єктів господарювання) з метою перевірки додержання вимог законодавства та міжнародних договорів України з питань безпеки на транспорті;
- перевіряти в робочий час суб'єктів господарювання, юридичних та фізичних осіб з питань, віднесених до їх компетенції;
- пред'являти суб'єктам господарювання, фізичним та юридичним особам вимоги щодо здійснення передбачених законодавством заходів з питань безпеки на транспорті;
- одержувати від суб'єктів господарювання, юридичних і фізичних осіб письмові чи усні пояснення, висновки експертних обстежень, аудиту, матеріали та інформацію з відповідних питань;
- складати акти перевірок суб'єктів господарювання, юридичних і фізичних осіб;
- видавати в установленому порядку обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень і недоліків, пов'язаних з порушенням правил безпеки на транспорті;
- забороняти експлуатацію транспортних засобів (крім автомобільного транспорту), виконання робіт та надання послуг;
- направляти в установленому законодавством порядку матеріали про порушення вимог нормативно-правових актів щодо забезпечення безпеки руху до відповідних органів для вирішення питання щодо притягнення винних осіб до адміністративної або кримінальної відповідальності;
- залучати до перевірок представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, науково-дослідних, дослідно-конструкторських та проектних установ, експертних організацій тощо (за згодою);
- здійснювати інші повноваження, визначені законами та покладені на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, або на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, Президентом України.

Стаття 16². Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті:

- веде облік та здійснює аналіз причин катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті;
- розробляє профілактичні заходи щодо запобігання виникненню катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті та контролює їх виконання;

веде облік пожеж на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті;
здійснює нагляд за дотриманням вимог щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища автомобільним, залізничним транспортом;
здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства, норм і стандартів на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті;
готує пропозиції щодо призначення органів з оцінки відповідності для проведення робіт з підтвердження відповідності у сфері автомобільного, міського електричного, залізничного транспорту, бере участь у розробленні проектів технічних регламентів та інших нормативно-правових актів з питань технічного регулювання у цій сфері, організовує підготовку та підвищення кваліфікації фахівців з підтвердження відповідності;
проводить технічне розслідування дорожньо-транспортних пригод, катастроф, аварій, подій на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті;
здійснює інші повноваження, визначені законами та покладені на нього Президентом України.

Стаття 16³. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті:
веде облік і здійснює аналіз причин катастроф, аварій, пригод на морському та річковому транспорті;
розробляє профілактичні заходи щодо запобігання виникненню катастроф, аварій, пригод на морському та річковому транспорті та контролює їх виконання;
веде облік пожеж на морському та річковому транспорті;
здійснює контроль за укладенням договорів обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів морським та річковим транспортом;
здійснює нагляд за дотриманням вимог щодо запобігання забрудненню навколишнього природного середовища морським та річковим транспортом;
здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства і стандартів на морському та річковому транспорті;
готує пропозиції щодо призначення органів з оцінки відповідності на проведення робіт з підтвердження відповідності у сфері морського та річкового транспорту, бере участь у розробленні проектів технічних регламентів та інших нормативно-правових актів з питань технічного регулювання у цій сфері, організовує підготовку та підвищення кваліфікації фахівців з підтвердження відповідності;

веде журнал обліку суден (крім риболовних суден), зареєстрованих у Державному судновому реєстрі України та Судновій книзі України, розміщує зазначені дані на своєму офіційному веб-сайті;

здійснює державний контроль і нагляд за дотриманням законодавства про судноплавство на суднах, у морських і річкових портах, територіальних та внутрішніх водах, на внутрішніх водних шляхах України;

здійснює контроль за забезпеченням безпеки перевезення вантажів, пасажирів та багажу на морських і річкових суднах;

здійснює контроль і нагляд за дотриманням правил користування засобами морського та річкового транспорту, охорони порядку і безпеки руху на морському та річковому транспорті, утримання та експлуатації баз (споруд) для стоянки маломірних суден, а також за дотриманням правил щодо забезпечення безпеки експлуатації суден на внутрішніх водних шляхах і щодо забезпечення збереження вантажів на морському та річковому транспорті;

здійснює контроль навігаційно-гідрографічного забезпечення судноплавства в територіальному морі, внутрішніх морських водах і на внутрішніх водних шляхах України;

реєструє судна в Державному судновому реєстрі України з видачею свідоцтва про право плавання під Державним Прапором України (судновий патент) та реєструє судна в Судновій книзі України з видачею судового білета і видає свідоцтва про виключення відповідних суден з Державного судового реєстру України та Суднової книги України (крім риболовних суден) у порядку, визначеному законодавством;

здійснює контроль за виконанням міжнародних договорів України з безпеки судноплавства та запобігання забрудненню навколишнього природного середовища із суден, що плавають під Державним Прапором України, незалежно від форми власності (крім риболовних суден);

здійснює контроль держави порту за відповідністю суден, що заходять у порти України, територіальне море та внутрішні води, незалежно від їх прапора, стандартам безпеки мореплавства та запобігання забрудненню навколишнього природного середовища із суден;

перевіряє готовність аварійно-рятувальних служб, служб загальної безпеки відомчої пожежної охорони на морському та річковому транспорті до проведення робіт із запобігання і ліквідації наслідків аварій, пожеж, актів тероризму, піратства, катастроф та інших пригод;

здійснює контроль за проведенням підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та проведення дипломування плавскладу морських, річкових і маломірних суден, працівників берегових підприємств морського і річкового транспорту, робота яких пов'язана із забезпеченням безпеки судноплавства та запобіганням забрудненню навколишнього природного середовища із суден;

здійснює видачу посвідчення судноводія малого/маломірного судна, торговельного судна, яке допущено до плавання судноплавними річковими внутрішніми водними шляхами України, посвідчення державного морського лоцмана, посвідчення державного річкового лоцмана, посвідчення лоцмана - оператора служби регулювання руху суден;

погоджує правила плавання маломірними суднами на водних об'єктах;
організовує навчання та перевірку знань посадових осіб, до функціональних обов'язків яких належать організація роботи із забезпечення безпеки судноплавства на морському та річковому транспорті і державний нагляд;
здійснює реєстрацію баз для стоянки маломірних (малих) суден з розміщенням інформації на своєму офіційному веб-сайті;
здійснює нагляд за функціонуванням служби регулювання руху суден та лоцманського проведення;
здійснює державний нагляд за дотриманням правил реєстрації операцій із шкідливими речовинами на суднах, морських установках;
здійснює видачу синопсиса судна;
здійснює контроль за функціонуванням систем радіонавігації та спостереження морської рухомої служби, у тому числі Глобальної морської системи зв'язку у разі лиха та для забезпечення безпеки;
здійснює контроль за проведенням аварійно-рятувальних робіт, пошуку і рятування на морі в зоні відповідальності України;
здійснює контроль і нагляд за забезпеченням функціонування системи дальньої ідентифікації та контролю за місцезнаходженням суден під Державним Прапором України;
здійснює загальне керівництво та контроль за дипломуванням спеціалістів морського флоту;
реєструє лінії закордонного плавання та розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному веб-сайті;
видає відповідно до законодавства судові документи;
виконує функції експертної організації з питань безпеки судноплавства, запобігання забрудненню навколишнього природного середовища із суден, надає експертні висновки із зазначених питань щодо проектів правил, норм, стандартів, планів і проектів будівництва, реконструкції і модернізації об'єктів морського та річкового транспорту, у тому числі судноплавних шляхів, портів, гідротехнічних споруд водотранспортного комплексу різного функціонального призначення, що використовуються з метою забезпечення безпеки судноплавства, судноплавних шлюзів, мостів, підводних та надводних переходів, баз для стоянок суден, берегових об'єктів зв'язку, навігації, спостереження тощо;
видає дозволи суднам на захід до річкових портів України під прапорами держав, з якими не укладені міжнародні договори України про судноплавство на внутрішніх водних шляхах України;
здійснює інші повноваження, визначені законами та покладені на нього Президентом України.

Стаття 17. Трудові відносини, соціальний захист і дисципліна працівників транспорту

Трудові відносини, соціальний захист і дисципліна працівників транспорту регулюються Кодексом законів про працю України, іншими законодавчими актами України, статутами (положеннями) про дисципліну працівників окремих видів транспорту, що затверджуються Кабінетом Міністрів України за погодженням з відповідними профспілками.

Стаття 18. Страйки на транспорті

Припинення роботи (страйк) на підприємствах транспорту може бути у разі невиконання адміністрацією підприємства умов тарифних угод, крім випадків, пов'язаних з перевезенням пасажирів, обслуговуванням безперервно діючих виробництв, а також, коли страйк становить загрозу життю і здоров'ю людини.

Стаття 19. Страхування працівників, які здійснюють експлуатацію

транспортних засобів, а також пасажирів, багажу і вантажів на транспорті
Умова і порядок страхування працівників, які здійснюють експлуатацію транспортних засобів, пасажирів, багажу і вантажів на транспорті визначаються чинним законодавством України.

Стаття 20. Звітно-обліковий час на транспорті

На підприємствах транспорту, що безпосередньо беруть участь у перевезеннях, встановлюється єдиний звітно-обліковий час - київський.

Розділ II

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Стаття 21. Єдина транспортна система України

Єдину транспортну систему України становлять:
транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен);
промисловий залізничний транспорт;
відомчий транспорт; трубопровідний транспорт;
шляхи сполучення загального користування. Єдина транспортна система повинна відповідати вимогам суспільного виробництва та національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру для надання всього комплексу транспортних послуг, у тому числі для складування і технологічної підготовки вантажів до транспортування, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки України.

Стаття 22. Залізничний транспорт і його склад

До складу залізничного транспорту входять підприємства залізничного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, рухомий склад залізничного транспорту, залізничні шляхи сполучення, а також промислові, будівельні, торговельні й постачальницькі підприємства, навчальні заклади, технічні школи, дитячі дошкільні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації, підприємства промислового залізничного транспорту та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують його діяльність і розвиток.

Стаття 23. Землі залізничного транспорту

До земель залізничного транспорту належать землі, надані в користування підприємствам і організаціям залізничного транспорту відповідно до чинного законодавства України. До складу цих земель входять землі, які є смугою відведення залізниць, а саме землі, надані під залізничне полотно та його облаштування, станції з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації, захисні і укріплюючі насадження, службові, культурно-побутові приміщення та інші споруди, необхідні для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Уздовж земель залізничного транспорту можуть встановлюватися охоронні зони.

Землі залізничного транспорту повинні утримуватися в належному санітарному стані і використовуватися для вирощування деревини, у тому числі ділової, та кормів для тваринництва.

Стаття 24. Морський транспорт і його склад

До складу морського транспорту входять підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту.

Стаття 25. Землі морського транспорту

До земель морського транспорту належать землі, надані в користування під: морські порти з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;

гідротехнічні споруди і засоби навігаційної обстановки, судноремонтні заводи, майстерні, бази, склади, радіоцентри, службові та культурно-побутові приміщення та інші споруди, що обслуговують морський транспорт.

До земель морського транспорту не належать території, насипані або намиті в акваторії за кошти портів.

Спорудження на підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів, а також спорудження радіосистем у зоні радіонавігаційних об'єктів погоджується з адміністрацією портів.

Стаття 26. Технічний нагляд за суднами

Технічний нагляд за суднами та їх класифікація незалежно від форм власності судна і його власника здійснюються класифікаційним товариством, обраним за пропозицією судовласника та за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Стаття 27. Річковий транспорт і його склад

До складу річкового транспорту входять підприємства річкового транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, порти і пристані, судна, суднобудівно-судноремонтні заводи, ремонтно-експлуатаційні бази, підприємства шляхового господарства, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні та постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, культури, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи і організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Стаття 28. Землі річкового транспорту

До земель річкового транспорту належать землі, надані в користування під: порти, спеціалізовані причали, пристані і затони з усіма технічними спорудами та устаткуваннями, що обслуговують річковий транспорт; пасажирські вокзали, павільйони і причали; судноплавні канали, судноплавні, енергетичні та гідротехнічні споруди, службово-технічні будівлі; берегоукріплювальні споруди й насадження; спеціальні насадження для вирощування деревини, в тому числі ділової; вузли зв'язку, радіоцентри і радіостанції; будівлі, берегові навігаційні знаки та інші споруди для обслуговування водних шляхів, судноремонтні заводи, ремонтно-експлуатаційні бази, майстерні, судноверфі, відстійно-ремонтні пункти, склади, матеріально-технічні бази, інженерні мережі, службові та культурно-побутові приміщення, інші об'єкти, що забезпечують роботу річкового транспорту. Для робіт, пов'язаних із судноплаванням і сплавом на внутрішніх водних шляхах, поза населеними пунктами виділяється у встановленому порядку берегова смуга. Землі берегової смуги не вилучаються у землекористувачів і використовуються відповідно до чинного законодавства України.

Стаття 29. Технічний, класифікаційний і судноплавний нагляд за річковими суднами

Технічний та класифікаційний нагляд за річковими суднами здійснюється класифікаційним товариством у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Державний нагляд за безпекою судноплавання річкових суден здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Стаття 30. Автомобільний транспорт і його склад

До складу автомобільного транспорту входять підприємства автомобільного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, авторемонтні і шиноремонтні підприємства, рухомий склад автомобільного транспорту, транспортно-експедиційні підприємства, а також автовокзали і автостанції, навчальні заклади, ремонтно-будівельні організації та соціально-побутові заклади, інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

Стаття 31. Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства

До земель автомобільного транспорту належать землі, надані в користування під споруди і устаткування енергетичного, гаражного й паливно-роздавального господарства, автовокзали, автостанції, лінійні виробничі споруди, службово-технічні будівлі, станції технічного обслуговування, автозаправні станції, автотранспортні, транспортно-експедиційні підприємства, авторемонтні заводи, бази, вантажні двори, майданчики контейнерні та для перечеплення, службові та культурно-побутові приміщення й інші об'єкти, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

До земель дорожнього господарства належать землі, надані в користування під проїзну частину, узбіччя, земляне полотно, декоративне озеленення, резерви, кювети, мости, тунелі, транспортні розв'язки, водопропускні споруди, підпірні стінки, смуги відведення і розташовані в їх межах інші дорожні споруди та обладнання.

До складу земель дорожнього господарства входять також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

паралельні об'їзні дороги, паромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди; майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами;

придорожні лісосмуги для захисту доріг і вирощування деревини, в тому числі ділової.

Землі, що знаходяться під автомобільними дорогами загального користування і їх спорудами, надаються дорожнім організаціям у користування відповідно до чинного законодавства.

Стаття 32. Авіаційний транспорт і його склад

До складу авіаційного транспорту входять підприємства повітряного транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, аерофотозйомки, сільськогосподарські роботи, а також аеропорти, аеродроми, аероклуби, транспортні засоби, системи управління повітряним рухом, навчальні заклади, ремонтні заводи цивільної авіації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

Стаття 33. Землі авіаційного транспорту

До земель авіаційного транспорту належать землі, надані в користування під: аеропорти, аеродроми, відокремлені споруди (об'єкти управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисні та інші споруди), службово-технічні території з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

вертольотні станції, включаючи вертольотодроми, службово-технічні території з усіма будівлями та спорудами; ремонтні заводи цивільної авіації, аеродроми, вертольотодроми, гідроаеродроми та інші майданчики для експлуатації повітряних суден; службові об'єкти, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

Стаття 34. Міський електротранспорт і його склад

До складу міського електротранспорту входять підприємства міського електротранспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, рухомий склад, трамвайні і тролейбусні лінії, ремонтно-експлуатаційні депо, службові приміщення, фунікулери, канатні дороги, ескалатори, заводи по ремонту рухомого складу і виготовленню запасних частин, споруди енергетичного господарства та зв'язку, промислові, ремонтно-будівельні, торговельні та постачальницькі організації, навчальні заклади, науково-дослідні та проектно-конструкторські установи, заклади охорони здоров'я, відпочинку, фізичної культури і спорту та інші культурно-побутові заклади і підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу міського електротранспорту.

Стаття 35. Землі міського електротранспорту

До земель міського електротранспорту належать землі, надані в користування під відокремлені трамвайні колії та їх облаштування, колії і станції фунікулерів, канатних доріг, ескалаторів, трамвайно-тролейбусних депо, вагоноремонтні заводи, споруди енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службові і культурно-побутові приміщення та інші споруди, необхідні для забезпечення роботи міського електротранспорту.

Стаття 36. Відомчий транспорт

До складу відомчого транспорту входять транспортні засоби підприємств, установ та організацій.

Підприємства та організації, які мають відомчий транспорт, повинні забезпечувати його розвиток і утримання на рівні, що відповідає вимогам безпеки при наданні транспортних послуг.

Відносини підприємств, які мають відомчий транспорт, з підприємствами, установами, організаціями та громадянами, яким вони надають транспортні послуги, та підприємствами транспорту загального користування регулюються кодексами (статутами) окремих видів транспорту.

Стаття 37. Трубопровідний транспорт

Відносини в галузі трубопровідного транспорту регулюються Законом України "Про трубопровідний транспорт" та іншими нормативно-правовими актами України.

Стаття 38. Використання лісових смуг і земель транспортними підприємствами

Поряд з прямим призначенням лісових смуг, що обслуговуються підприємствами транспорту, в лісопосадках може вирощуватися ділова деревина (хвойні дерева, береза, липа тощо).

Підприємства дорожнього господарства повинні проводити на магістральних дорогах з інтенсивним рухом заміну плодкових дерев у лісосмугах на породи дерев промислового призначення для запобігання випадкам отруєння плодами дерев, насиченими шкідливими речовинами вихлопних газів автомобільного транспорту.

Керівники підприємств транспорту несуть відповідальність за забруднення земель, прилеглих до транспортних магістралей, бур'янами.

Стаття 39. Взаємодія підприємств різних видів транспорту

Відносини підприємств різних видів транспорту під час перевезень пасажирів, вантажів, багажу, пошти визначаються кодексами (статутами) окремих видів транспорту, а також укладеними на їх основі договорами (вузловими угодами).

Розроблення та укладання вузлових угод здійснюється в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 40. Координація діяльності всіх видів транспорту

Координація діяльності всіх видів транспорту здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, дорожнього господарства, туризму та інфраструктури.

Координація діяльності всіх видів транспорту в межах регіонів здійснюється комісіями з координації роботи транспорту, що утворюються органами місцевої влади і самоврядування і діють відповідно до положення, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ III

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 41. Контроль за додержанням законодавства на транспорті

Контроль за додержанням законодавства на транспорті здійснюють відповідні органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень.

Стаття 42. Міжнародне співробітництво та міжнародні договори України

Якщо міжнародним договором, укладеним Україною, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у законодавстві України про транспорт, то застосовуються правила відповідного міжнародного договору.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, формує та реалізує державну політику з питань транспорту та забезпечує міжнародне співробітництво.

Центральні органи виконавчої влади, що забезпечують реалізацію державної політики у відповідних галузях транспорту та інфраструктури, в межах, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, беруть участь у реалізації державної політики у міжнародному співробітництві у сфері безпеки на автомобільному, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті, ведення дорожнього господарства, цивільної авіації та забезпечують виконання зобов'язань, що випливають із членства в міжнародних організаціях.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ

10 листопада 1994 року

№ 232/94-ВР

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про залізничний транспорт

Цей Закон визначає основні правові, економічні та організаційні засади діяльності залізничного транспорту загального користування, його роль в економіці і соціальній сфері України, регламентує його відносини з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, іншими видами транспорту, пасажирями, відправниками та одержувачами вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти з урахуванням специфіки функціонування цього виду транспорту як єдиного виробничо-технологічного комплексу.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних понять

У цьому Законі основні поняття вживаються в такому значенні:

залізничний транспорт - виробничо-технологічний комплекс організацій і підприємств залізничного транспорту загального користування, призначений для забезпечення потреб суспільного виробництва і населення країни в перевезеннях у внутрішньому і міжнародному сполученнях та надання інших транспортних послуг усім споживачам без обмежень за ознаками форми власності та видів діяльності тощо;

залізниця - статутне територіально-галузеве об'єднання, до складу якого входять підприємства, установи та організації залізничного транспорту і яке, при централізованому управлінні, здійснює перевезення пасажирів та вантажів у визначеному регіоні транспортної мережі;

пряме залізничне сполучення - перевезення вантажів і пасажирів у межах двох і більше залізниць України;

пряме змішане сполучення - перевезення, що здійснюється залізницями разом з іншими видами транспорту за єдиним транспортним документом, складеним на весь шлях;

міжнародне залізничне сполучення - перевезення пасажирів, вантажів, багажу, вантажобагажу та пошти між Україною та іноземними державами;

непряме міжнародне сполучення - перевезення між Україною та іноземними державами з переоформленням транспортного документа в процесі транспортування;

вантаж - матеріальні цінності, які перевозяться залізничним транспортом у спеціально призначеному для цього вантажному рухомому складі;

багаж - речі та інші матеріальні цінності, що відправляються пасажиром за окрему плату за наявності проїзних документів у багажному вагоні, який прямує в тому ж напрямку, що і пасажир;

вантажобагаж - вантаж, що перевозиться в пасажирських і поштово-багажних поїздах;

транспортні засоби - залізничний рухомий склад (вагони всіх видів, локомотиви, моторейковий транспорт) і контейнери;
промисловий залізничний транспорт - транспортно-технологічний комплекс, який забезпечує системне переміщення вантажів у процесі виробництва (між виробництвами, виробничими циклами, окремими операціями або підприємствами в цілому) та взаємодію із залізничним транспортом загального користування і не належить до нього;
під'їзні колії - залізничні колії, які призначені для транспортного обслуговування одного або кількох підприємств, організацій та установ у взаємодії із залізничним транспортом загального користування.

Стаття 2. Залізничний транспорт у народногосподарському комплексі та соціальній сфері держави

Залізничний транспорт є однією з важливих базових галузей економіки України, забезпечує її внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки і потреби населення у перевезеннях. Діяльність залізничного транспорту як частини єдиної транспортної системи країни сприяє нормальному функціонуванню всіх галузей суспільного виробництва, соціальному і економічному розвитку та зміцненню обороноздатності держави, міжнародному співробітництву України.

Залізниці у взаємодії з іншими видами транспорту повинні своєчасно і якісно здійснювати перевезення пасажирів і вантажів, забезпечувати безпеку руху, розвивати сферу транспортного обслуговування народного господарства та населення.

Стаття 3. Законодавство про залізничний транспорт

Законодавство про залізничний транспорт загального користування складається з Закону України "Про транспорт", цього Закону, Статуту залізниць України, який затверджується Кабінетом Міністрів України, та інших актів законодавства України.

Нормативні документи, що визначають порядок і умови перевезень, користування засобами залізничного транспорту загального користування, безпеки руху, охорони праці, забезпечення громадського порядку, перетину залізничних колій іншими видами транспорту і комунікаціями, пожежної безпеки, санітарні норми та правила на залізничному транспорті України є обов'язковими для всіх юридичних і фізичних осіб на території України.

Стаття 4. Управління залізничним транспортом

З метою забезпечення державних і суспільних інтересів, свободи підприємництва і формування ринку транспортних послуг, безпеки перевезень, захисту навколишнього природного середовища Кабінет Міністрів України визначає умови і порядок організації діяльності залізничного транспорту загального користування, сприяє його пріоритетному розвитку, надає підтримку в задоволенні потреб залізниць у рухомому складі, матеріально-технічних і паливно-енергетичних ресурсах.

Залізниця є основною організаційною ланкою на залізничному транспорті. Створення, реорганізація, ліквідація та визначення територіальних меж залізниць, призначення і звільнення їх керівників здійснюються рішеннями Кабінету Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту.

Повноваження, права та обов'язки залізниць визначаються цим Законом, їх статутами. Затвердження статутів залізниць здійснюється центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту за погодженням з центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики та Антимонопольним комітетом України.

Створення, реорганізація та ліквідація підприємств, установ і організацій, які входять до складу залізниць, затвердження їх статутів (положень), а також укладання контрактів (трудових договорів) з їх керівниками здійснюються у порядку, встановленому чинним законодавством України, а також статутами залізниць.

Управління залізницями та іншими підприємствами залізничного транспорту, що належать до загальнодержавної власності, здійснюється органом управління залізничним транспортом - Державною адміністрацією залізничного транспорту України (далі - Укрзалізниця), підпорядкованим центральному органу виконавчої влади в галузі транспорту.

Управління процесом перевезень у внутрішньому і міжнародному сполученнях, а також регулювання виробничо-господарської діяльності у сфері організації і забезпечення цього процесу залізницями, підприємствами, установами та організаціями проводяться централізовано і належать виключно до компетенції Укрзалізниці, яка здійснює функції господарюючого суб'єкта.

Стаття 5. Майно залізничного транспорту

Майно, закріплене за залізницями, підприємствами, установами та організаціями залізничного транспорту загального користування, є загальнодержавною власністю.

Управління майном підприємств залізничного транспорту загального користування здійснюється Укрзалізницею в межах повноважень, визначених чинним законодавством України.

Рішення про закріплення транспортних засобів та їх безоплатну передачу однією залізницею або підприємством залізничного транспорту загального користування іншим залізницям та підприємствам без зміни форми власності приймаються Укрзалізницею.

Передача в оренду, обмін та надання безкоштовно в тимчасове користування, а також виведення з експлуатації рухомого складу і контейнерів, що перебувають у загальнодержавній власності, здійснюються залізницями та підприємствами залізничного транспорту загального користування за погодженням з Укрзалізницею.

Приватизація цілісних майнових комплексів, підприємств і структурних підрозділів, не пов'язаних з діяльністю залізниць, окремих інвентарних об'єктів та об'єктів незавершеного будівництва, що належать залізницям та

підприємствам залізничного транспорту загального користування, здійснюється за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту та Укрзалізницею відповідно до чинного законодавства України з питань приватизації.

Стаття 6. Землі залізничного транспорту та охоронні зони

Землі, що надаються в користування для потреб залізничного транспорту, визначаються відповідно до Земельного кодексу України та Закону України "Про транспорт".

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Для забезпечення у межах смуги відведення нормальної експлуатації залізничних колій, ліній електропостачання та зв'язку, інших пристроїв та об'єктів залізничного транспорту загального користування, а також у місцях, де є небезпека зсувів, обвалів, розмивів, селей, снігозанесень та інших небезпечних впливів, встановлюються охоронні зони.

Охоронні зони - ділянки землі, прилеглі до земель залізничного транспорту загального користування і необхідні для забезпечення збереження, міцності та стійкості споруд, пристроїв та інших об'єктів залізничного транспорту.

Порядок встановлення охоронних зон, їх розміри і режим користування визначаються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 7. Відносини залізниць з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування

Відносини залізниць з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування базуються на податковій і договірній основах відповідно до чинного законодавства України.

До компетенції цих органів належать: контроль за роботою залізничного приміського пасажирського транспорту і вокзалів, погодження тарифів у приміських сполученнях, погодження питання щодо пунктів зупинок, закриття залізничних станцій для обслуговування пасажирів, автомобільних переїздів через залізничні колії.

На місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування покладається організація виконання робіт з благоустрою привокзальних площ, спорудження та впорядкування під'їздів до залізничних станцій, забезпечення їх телефонним зв'язком та транспортним сполученням з населеними пунктами за місцем розташування станцій, запобігання правопорушенням на залізницях. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування взаємодіють із залізницями з метою поліпшення використання транспортних засобів власниками вантажів, злагоженої роботи з іншими видами транспорту,

розвитку (в тому числі на пайових засадах) транспортної і соціальної інфраструктури щодо обслуговування пасажирів та економіки регіонів.

Органи управління залізничним транспортом разом з відповідними місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування вирішують питання експлуатації малодіяльних збиткових залізничних дільниць, станцій, а також залізничних під'їзних колій, що перебувають на балансі залізниці.

У разі неприйняття органами місцевого самоврядування (протягом 6 місяців після звернення залізниці) рішень про компенсацію збитків з місцевих бюджетів або за рахунок підприємств, що обслуговуються цими дільницями, станціями та під'їзними коліями, Укрзалізниця за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту має право прийняти рішення про закриття малодіяльних збиткових залізничних дільниць, станцій та залізничних під'їзних колій.

Розділ II

ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 8. Основи організації перевезень на залізничному транспорті

Перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошти залізничним транспортом загального користування організується на договірних засадах. Для забезпечення виконання договірних зобов'язань здійснюється перспективне та поточне планування перевезень.

Умови та порядок організації перевезень, у тому числі в прямому змішаному сполученні за участю залізниць та інших видів транспорту, нормативи якості вантажних перевезень (терміни доставки, безпека перевезень, схоронність вантажів) та обслуговування пасажирів, відправників і одержувачів вантажів визначаються Статутом залізниць України, Правилами перевезень вантажів та Правилами перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України.

Господарська діяльність щодо надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів залізничним транспортом провадиться на підставі ліцензії, яка видається в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 9. Тарифи на залізничні перевезення

Встановлення тарифів на перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу залізничним транспортом (за винятком приміських пасажирських перевезень) у межах України здійснюється на підставі бюджетної, цінової та тарифної політики у порядку, що визначає Кабінет Міністрів України.

Тарифи на перевезення пасажирів і багажу у приміському сполученні встановлюються відповідними залізницями за погодженням з місцевими органами виконавчої влади. При рівні тарифів, що не забезпечують рентабельності цих перевезень, збитки залізниць компенсуються із місцевих бюджетів.

Тарифи на перевезення вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу залізничним транспортом у міжнародному сполученні встановлюються відповідно до міжнародних договорів та чинного законодавства України.

Розрахунки за роботи і послуги, пов'язані з перевезенням вантажів, пасажирів, багажу, вантажобагажу, пошти, щодо яких не здійснюється державне регулювання тарифів, провадяться за вільними тарифами, які визначаються за домовленістю сторін у порядку, що не суперечить законодавству про захист економічної конкуренції.

Для захисту інтересів окремих категорій громадян на пасажирських перевезеннях, у тому числі приміських, можуть передбачатися пільгові тарифи. Збитки залізничного транспорту загального користування від їх використання відшкодовуються залізницям за рахунок державного або місцевих бюджетів залежно від того, яким органом прийнято рішення щодо введення відповідних пільг.

Стаття 10. Основи виробничо-фінансової та інвестиційної діяльності на залізничному транспорті

Підприємства та організації залізничного транспорту загального користування здійснюють свою діяльність на основі поєднання принципів державного регулювання та ринкових відносин.

Економічні взаємовідносини між залізницями, включаючи розподіл доходів (прибутку) від перевезень, розрахунки, пов'язані з незабезпеченням схоронності вантажу та пошкодженням технічних засобів, розрахунки із заводами за ремонт рухомого складу та випуск запасних частин, іншими підприємствами, установами та організаціями залізничного транспорту загального користування, пов'язаними з організацією та забезпеченням процесу перевезень, регулюються виходячи з єдиної технології роботи в порядку, який визначає Укрзалізниця, а також на підставі угод між цими підприємствами, установами та організаціями, що укладаються відповідно до зазначеного порядку.

Доходи залізниць за перевезення вантажів і пасажирів у прямому сполученні формуються з урахуванням їх конкретного внеску в процес перевезень. Організація розрахунків за ці перевезення та використання рухомого складу здійснюється через єдину систему розрахунків шляхом відкриття єдиного поточного рахунку Укрзалізниці із спеціальним режимом використання.

Плани діяльності і перспективи розвитку підприємств, установ та організацій, що входять до складу залізниць, погоджуються із залізницями, а плани діяльності та перспективи розвитку залізниць, інших підприємств, установ та організацій - з Укрзалізницею.

Будівництво і реконструкція магістральних залізничних ліній, об'єктів мобілізаційного призначення, придбання залізничного рухомого складу для перевезень пасажирів у поїздах далекого слідування та місцевого сполучення здійснюються у встановленому порядку за рахунок коштів Державного бюджету України в межах лімітів державних капітальних вкладень.

Будівництво і реконструкція (у тому числі електрифікація) залізничних ліній, вокзалів, пішохідних мостів і тунелів, пасажирських платформ та інших

об'єктів залізничного транспорту, пов'язаних з обслуговуванням населення регіону, придбання електропоїздів та дизель-поїздів для приміського сполучення здійснюються за рахунок коштів залізниць із залученням коштів місцевих бюджетів, а також інших не заборонених законодавством коштів.

Будівництво і реконструкція залізничних станцій та інших об'єктів залізничного транспорту, пов'язаних з будівництвом або реконструкцією промислових підприємств, здійснюються за рахунок коштів підприємств або коштів, передбачених у Державному бюджеті України на зазначені цілі.

Для вирішення загальногалузових проблем розвитку залізничного транспорту при Укрзалізниці створюється цільовий фонд інвестиційних ресурсів.

Розрахунки відправників і одержувачів вантажу, вантажобагажу і пошти з підприємствами залізничного транспорту загального користування за перевезення, додаткові збори за вантажні операції і користування рухомим складом, а також за штрафи, пеню, неустойки здійснюються в порядку, передбаченому Статутом залізниць України, іншими актами законодавства України та міжнародними договорами.

Підприємства залізничного транспорту загального користування мають право на заставу майна переданих їм для перевезень вантажів для забезпечення гарантії належної провізної оплати та інших платежів за перевезення в порядку, що визначає Кабінет Міністрів України.

Галузовий контроль фінансово-економічної діяльності залізниць, інших підприємств, установ та організацій залізничного транспорту загального користування здійснюється Укрзалізницею, яка подає у відповідні органи їх зведену бухгалтерську звітність.

Кабінет Міністрів України щорічно встановлює Укрзалізниці державне замовлення щодо перевезень пасажирів і вантажів, введення нових потужностей, модернізації технічних засобів, порядку і розмірів виділення необхідних для цих потреб коштів з Державного бюджету України.

Розділ III

БЕЗПЕКА РУХУ, ОХОРОНА ВАНТАЖІВ ТА ОБ'ЄКТІВ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ, ОРГАНІЗАЦІЯ ЙОГО РОБОТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ОБСТАВИН

Стаття 11. Безпека на залізничному транспорті

Залізниці та підприємства залізничного транспорту загального користування забезпечують безпеку життя і здоров'я громадян, які користуються його послугами, а також безпеку руху поїздів, охорону навколишнього природного середовища згідно з чинним законодавством України.

Безпека руху поїздів - комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безаварійної роботи та утримання в постійній справності залізничних споруд, колій, рухомого складу, обладнання, механізмів і пристроїв.

Розміщення об'єктів, пов'язаних з виробництвом, зберіганням, навантаженням, транспортуванням і розвантаженням вибухових, легкозаймистих, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних та сильнодіючих хімічних речовин, визначається відповідними будівельними та санітарними нормами і правилами стосовно об'єктів, розташованих на землях залізничного транспорту загального користування. Місця перетину залізничних колій трубопроводами, лініями зв'язку і електропередач, іншими комунікаціями повинні погоджуватися з Укрзалізницею.

Рухомий склад, обладнання та інші технічні засоби, які постачаються залізничному транспорту, повинні відповідати вимогам безпеки руху, схоронності вантажів, охорони праці, екологічної безпеки і мати відповідний сертифікат.

Державний нагляд за безпекою руху поїздів на залізничному транспорті України здійснюють центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту, Укрзалізниця та їх органи на місцях у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 12. Охорона вантажів та об'єктів на залізничному транспорті

Залізниці та підприємства залізничного транспорту загального користування забезпечують збереження вантажів, багажу та вантажобагажу на шляху слідування та на залізничних станціях згідно з чинним законодавством України. Охорона вантажів і об'єктів залізничного транспорту, нагляд за дотриманням вимог пожежної безпеки, ліквідація пожеж на залізничному транспорті загального користування, розгляд справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень здійснюються відомчою воєнізованою охороною Укрзалізниці, працівники якої під час виконання службових обов'язків мають права, які передбачені Положенням про відомчу воєнізовану охорону Укрзалізниці та чинним законодавством України, застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби (наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини) у випадках і порядку, передбачених чинним законодавством України, а також гарантії правового та соціального захисту.

Положення про відомчу воєнізовану охорону Укрзалізниці затверджує Кабінет Міністрів України.

Охорона захисних лісонасаджень здійснюється відомчою лісовою охороною дистанцій захисних лісонасаджень, положення про яку затверджує Укрзалізниця.

Стаття 13. Організація роботи залізничного транспорту в умовах надзвичайних обставин

Організація роботи залізниць та підприємств залізничного транспорту загального користування в умовах надзвичайних обставин здійснюється згідно з чинним законодавством України.

Укрзалізниця має право запроваджувати, за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту, тимчасові обмеження щодо перевезень в окремі райони під час стихійного лиха, виникнення інших надзвичайних обставин, скупчення нерозвантажених транспортних засобів у пунктах призначення.

Стаття 14. Мобілізаційна підготовка залізничного транспорту

Мобілізаційна підготовка залізничного транспорту загального користування є важливим державним завданням щодо зміцнення безпеки держави і здійснюється в мирний час з метою завчасної підготовки для забезпечення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань, невідкладних потреб суспільного виробництва та населення у перевезеннях в особливий період.

Фінансування заходів щодо мобілізаційної підготовки залізничного транспорту загального користування здійснюється в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Управління мобілізаційною підготовкою та цивільною обороною на залізничному транспорті загального користування здійснюється Укрзалізницею.

Відповідальність за належний стан мобілізаційної підготовки і цивільної оборони на підприємствах, в установах та організаціях залізничного транспорту загального користування несуть їх керівники.

Розділ IV

ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ І ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІВНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 15. Трудові відносини працівників залізничного транспорту

Трудові відносини працівників залізничного транспорту загального користування регулюються на підставі Кодексу законів про працю України, Положення "Про дисципліну працівників залізничного транспорту України", іншими актами законодавства України про працю.

Особливості умов праці, соціально-побутового і житлового забезпечення, режиму робочого часу та часу відпочинку окремих категорій працівників залізничного транспорту загального користування, робота яких безпосередньо пов'язана з рухом поїздів, встановлюються Укрзалізницею згідно з чинним законодавством України за погодженням з галузевими профспілками.

Працівники залізничного транспорту загального користування, які здійснюють обслуговування пасажирів, працевлаштовуються на підприємства пасажирського залізничного транспорту загального користування за контрактною формою трудового договору. Перелік категорій працівників залізничного транспорту, які працевлаштовуються за контрактною формою трудового договору, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Створення робочих місць для працевлаштування інвалідів проводиться підприємствами та організаціями залізничного транспорту загального користування в розмірі чотирьох відсотків від числа працівників, зайнятих у підсобно-допоміжних роботах.

Стаття 16. Соціальний захист працівників залізничного транспорту

Соціальний захист працівників залізничного транспорту загального користування здійснюється у встановленому порядку згідно з чинним законодавством України.

Працівники залізничного транспорту загального користування та члени їх сімей (утриманці) користуються правом на безплатний проїзд залізничним транспортом. Порядок та умови надання цих та інших пільг встановлюються Кабінетом Міністрів України, колективними договорами та угодами.

За працівниками підприємств, установ та організацій залізничного транспорту загального користування, які були переведені на іншу роботу в цій галузі або в інші галузі внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання або якщо вони вийшли на пенсію по інвалідності чи за віком, зберігаються право на безплатний проїзд залізничним транспортом та інші пільги, які встановлені законодавчими актами України для працівників залізничного транспорту, колективними договорами та угодами.

Працівникам залізничного транспорту загального користування, які відповідно до чинного законодавства України потребують поліпшення житлових умов, на індивідуальне і кооперативне будівництво або придбання житла підприємствами та організаціями залізничного транспорту загального користування може надаватися безвідсотковий кредит на термін до 20 років за рахунок відповідних власних коштів підприємств залізничного транспорту загального користування.

Залізничники та члени їх сімей користуються у встановленому порядку безплатним медичним обслуговуванням у відомчих установах охорони здоров'я. Це право зберігається за ними і після виходу на пенсію.

Пенсійне забезпечення працівників залізничного транспорту загального користування здійснюється згідно з чинним законодавством України.

Укрзалізниця має право за рахунок власних коштів створювати недержавний пенсійний фонд та виплачувати залізничникам галузеву пенсію на підставі чинного законодавства України.

Стаття 17. Дисципліна, вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) на підприємствах залізничного транспорту

Дисципліна працівників залізничного транспорту загального користування регулюється чинним законодавством України та Положенням "Про дисципліну працівників залізничного транспорту України".

Колективні трудові спори з питань впровадження на підприємствах залізничного транспорту загального користування нових чи зміни існуючих соціально-економічних умов праці і побуту, укладання та виконання колективних договорів та інших угод між власником або уповноваженим органом управління підприємством та трудовим колективом (колективом підрозділу) або профспілкою вирішуються в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Розділ V
ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ
ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ВИДАМИ
ТРАНСПОРТУ

Стаття 18. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків
України

Укрзалізниця, залізниці та інші підприємства, установи та організації залізничного транспорту загального користування можуть виступати як суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності і здійснювати її на підставі чинного законодавства України та міжнародних договорів України.

Для забезпечення зовнішньоекономічних зв'язків України залізниці здійснюють міжнародні перевезення у прямому залізничному, прямому змішаному та непрямому міжнародному сполученнях.

Перевезення вантажів і пасажирів у прямому і непрямому міжнародному і прямому змішаному сполученнях регулюються чинним законодавством України і міжнародними договорами України.

Залізниці при міжнародних перевезеннях мають право на відшкодування витрат, пов'язаних з додатковими послугами, що не передбачені міжнародними договорами, за рахунок вантажовідправника і вантажоодержувача на основі договорів.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які поставляють продукцію на експорт з перевезеннями її залізницями України, можуть відраховувати частину валютних коштів залізницям у рахунок провізної плати та на відшкодування витрат на додаткові послуги.

Обов'язковому продажу іноземної валюти та оподаткуванню коштів в іноземній валюті, одержаних залізницями за міжнародні перевезення, підлягають кошти, що залишилися у залізниць після відрахувань іноземним залізницям, які беруть участь у цих перевезеннях.

Стаття 19. Розвиток інфраструктури залізниць щодо транспортного
забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України

Залізниці повинні здійснювати розвиток інфраструктури транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України, підвищувати пропускну і переробну спроможність прикордонних передаточних пунктів, приводити парк рухомого складу і контейнерів, що виходять на іноземну мережу залізниць, у відповідність з міжнародними стандартами і вимогами.

Стаття 20. Міжнародне співробітництво у галузі залізничного транспорту
Здійснення співробітництва з організаціями залізничного транспорту іноземних держав, правовий захист з питань залізничного транспорту України та представництво інтересів України у відповідних міжнародних організаціях залізничного транспорту загального користування покладаються на Укрзалізницю.

Стаття 21. Взаємовідносини підприємств залізничного транспорту з власниками залізничних під'їзних колій

Відносини підприємств залізничного транспорту з власниками залізничних під'їзних колій, порядок і умови експлуатації цих колій, обігу рухомого складу, що не належить до залізничного транспорту загального користування, визначаються Статутом залізниць України та укладеними на його основі договорами.

Власники залізничних під'їзних колій, споруди та устаткування, вантажно-розвантажувальних комплексів, які не належать до залізничного транспорту загального користування за своїми пропускними і вантажопереробними можливостями, повинні забезпечувати необхідні обсяги перевезень, навантаження і розвантаження транспортних засобів, їх зберігання та ефективне використання.

Власники залізничних під'їзних колій здійснюють їх утримання на рівні, що забезпечує безпеку виконання робіт, ефективне використання рухомого складу, збереження вагонного парку та вантажу, який перевозиться.

Розвиток існуючих і будівництво нових станцій залізниць у зв'язку з будівництвом або реконструкцією під'їзних колій проводяться власниками цих колій за свій рахунок.

Розділ VI

ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

Стаття 22. Права та обов'язки залізниць, підприємств, установ та організацій залізничного транспорту

Залізниці, підприємства, установи та організації залізничного транспорту загального користування мають право:

- а) встановлювати межі зон підвищеної небезпеки;
- б) у разі несвоєчасної оплати за перевезення стягувати з вантажовідправників (вантажодержувачів) пеню у розмірі і порядку, встановлених Статутом залізниць України;
- в) вимагати від вантажовідправників та вантажодержувачів безумовного додержання вимог і норм щодо використання засобів механізації навантажувально-розвантажувальних робіт, тари, спеціалізованих контейнерів, які виключають пошкодження рухомого складу, споруд та пристроїв колійного господарства і забезпечують схоронність вантажів.

Права залізниць, підприємств, установ та організацій залізничного транспорту загального користування (перевізників) на прийнятті до перевезень вантажі захищаються нарівні з правами власників вантажу. Перевізники мають право вимагати повернення вантажу, що перебуває в чужому незаконному володінні, а також на відшкодування збитків, заподіяних розкраданням, знищенням чи його псуванням (для можливості повернення власнику вантажу).

У разі псування, знищення, розкрадання вантажу, власник якого невідомий, шкода компенсується перевізнику в порядку, встановленому Статутом залізниць України.

Перевізники зобов'язані забезпечувати: своєчасне якісне перевезення пасажирів, вантажів, багажу, вантажобагажу та пошти; розвиток інфраструктури залізничного транспорту загального користування, транспортних послуг; схоронність вантажів, що перевозяться; охорону навколишнього природного середовища від шкідливого впливу залізничного транспорту загального користування.

Відшкодування збитків користувачам послуг залізничного транспорту загального користування у разі порушення договірних обов'язків здійснюється в порядку, що встановлюється Статутом залізниць України і контролюється центральним органом виконавчої влади в галузі транспорту.

Перевізники не мають права відмовляти пасажирові та відправникові вантажу у перевезенні, крім випадків, передбачених Статутом залізниць України.

Стаття 22¹. Обов'язки пасажира і перевізника під час перевезення пасажира у міжнародному залізничному сполученні

Під час перевезення у міжнародному залізничному сполученні пасажир зобов'язаний мати належним чином оформлені документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та пред'явити їх перевізникові на його вимогу.

Перевізник при перевезенні пасажира у міжнародному залізничному сполученні, крім обов'язків, передбачених статтею 22 цього Закону, зобов'язаний до початку такого перевезення перевірити наявність у пасажира паспортного документа, що посвідчує особу пред'явника, або документа, що його замінює, та відмовити у перевезенні пасажиру, який на його вимогу не пред'явив необхідні документи.

Відмова перевізника від договору міжнародного залізничного перевезення пасажира, який на його вимогу не пред'явив документи, зазначені в частині другій цієї статті, не тягне за собою обов'язок перевізника відшкодувати пасажиру заподіяну у зв'язку з цим шкоду.

За невиконання обов'язку перевірити перед початком перевезення пасажира у міжнародному залізничному сполученні наявність у нього документів, зазначених у частині другій цієї статті, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажира через державний кордон України без необхідних документів, перевізник несе відповідальність, передбачену законом.

Стаття 23. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань під час перевезень

У разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань за договором про організацію перевезень вантажів перевізники несуть відповідальність за неповну і несвоєчасну подачу вагонів і контейнерів для виконання плану

перевезень, а вантажовідправники - за невикористання наданих транспортних засобів у порядку та розмірах, що визначаються Статутом залізниць України. Перевізники також несуть відповідальність за зберігання вантажу, багажу, вантажобагажу з моменту його прийняття і до видачі одержувачу, а також за дотримання терміну їх доставки в межах, визначених Статутом залізниць України.

За незбереження (втрату, нестачу, псування і пошкодження) прийнятого до перевезень вантажу, багажу, вантажобагажу перевізники несуть відповідальність у розмірі фактично заподіяної шкоди, якщо не доведуть, що втрата, нестача, псування, пошкодження виникли з не залежних від них причин.

Стаття 24. Відповідальність за пошкодження транспортних засобів

Відправники, одержувачі вантажів та власники під'їзних колій несуть матеріальну відповідальність згідно з чинним законодавством України за пошкодження контейнерів і рухомого складу перевізників, а перевізники - за втрату і пошкодження транспортних засобів, що їм не належать, у розмірі фактично заподіяної шкоди.

Стаття 25. Відшкодування збитків, заподіяних залізничному транспорту

Збитки, що виникли у разі порушення безперебійної роботи та безпеки руху на залізничному транспорті загального користування внаслідок блокування його комунікацій та інших навмисних незаконних дій, збитки за пошкодження та знищення лісонасаджень, інженерних споруд, земляного полотна та колій відшкодовуються винними юридичними та фізичними особами в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Стаття 26. Акти, претензії та позови

Обставини, які можуть служити підставою для майнової відповідальності перевізників, відправників і одержувачів вантажу, багажу, вантажобагажу, пасажирів засвідчуються актами.

Вимоги вантажовідправників, вантажоодержувачів, пасажирів до перевізників щодо порушених прав і законних інтересів розглядаються в претензійному чи позовному порядку.

Порядок і терміни складання актів, пред'явлення і розгляду претензій та позовів визначаються Статутом залізниць України відповідно до чинного законодавства України.

Розділ VII
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 27. Мова службового діловодства та спілкування на залізничному транспорті

Службове діловодство, облікова, звітна, комерційна і технічна документація, телеграфний зв'язок, правова і науково-технічна інформація, а також інформація і реклама на залізничних станціях, вокзалах, у поїздах та інших місцях обслуговування пасажирів, службове спілкування на підприємствах, в установах та організаціях залізничного транспорту, пов'язаних з рухом поїздів, перевезенням пасажирів і вантажів, здійснюються відповідно до чинного законодавства України про мови та міжнародних угод.

Президент України

Л. КУЧМА

м. Київ
4 липня 1996 року
N 273/96-ВР

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про автомобільний транспорт

Цей Закон визначає засади організації та діяльності автомобільного транспорту.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Глава 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі наведені терміни вживаються в такому значенні:

автомобільний транспорт - галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами;

автомобіль - колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт;

автомобільний транспортний засіб - колісний транспортний засіб (автобус, вантажний та легковий автомобіль, причіп, напівпричіп), який використовується для перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій (далі - транспортний засіб);

автомобіль вантажний - автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення вантажів;

автомобіль легковий - автомобіль, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння не більше ніж дев'ять з місцем водія включно;

автобус - транспортний засіб, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння більше ніж дев'ять з місцем водія включно;

автостанція - споруда або комплекс будівель, споруд, стоянок та під'їздів для прийняття, відправлення, управління рухом автобусів та обслуговування пасажирів;

автопавільйон - споруда на зупинці для короткочасного перебування пасажирів;

автобусний маршрут - шлях проходження автобуса між початковим та кінцевим пунктами з визначеними місцями на дорозі для посадки (висадки) пасажирів;

автобусний маршрут міський - автобусний маршрут, який не виходить за межі території населеного пункту;

автобусний маршрут приміський - автобусний маршрут, який з'єднує населені пункти і протяжність якого не перевищує 50 км;

автобусний маршрут міжміський - автобусний маршрут, який з'єднує населені пункти і протяжність якого перевищує 50 км;

автобусний маршрут міжнародний - автобусний маршрут, який перетинає державний кордон України;

автобусний маршрут загального користування - автобусний маршрут, на якому здійснюють регулярні пасажирські перевезення;

автобусний маршрут спеціальних перевезень - автобусний маршрут, на якому здійснюють регулярні спеціальні пасажирські перевезення;

автобусний маршрут нерегулярних перевезень - автобусний маршрут, на якому здійснюють нерегулярні пасажирські перевезення;

автомобільний перевізник - фізична або юридична особа, яка здійснює на комерційній основі чи за власний кошт перевезення пасажирів чи (та) вантажів транспортними засобами;

автомобільний самозайнятий перевізник - це фізична особа - суб'єкт господарювання, яка здійснює на комерційній основі чи за власний кошт перевезення пасажирів на таксі без застосування праці найманих водіїв;

вантажні перевезення - перевезення вантажів вантажними автомобілями;

вантажна автомобільна станція - комплекс будівель, споруд, призначених для виконання вантажних, господарських робіт з вантажами та надання транспортно-експедиційних послуг перевізникам;

вантажний термінал (автопорт) - комплекс будівель, споруд, обладнаних навантажувальними засобами, призначених для виконання вантажних, господарських робіт з вантажами, технічного обслуговування автомобільних транспортних засобів, надання транспортно-експедиційних та інших послуг перевізникам;

великоваговий транспортний засіб - транспортний засіб з вантажем або без вантажу, хоча б один з вагових параметрів якого перевищує встановлені на території України допустиму максимальну масу чи осьове навантаження;

великогабаритний транспортний засіб - транспортний засіб з вантажем або без вантажу, хоча б один з габаритних параметрів якого перевищує встановлені на території України допустимі параметри;

внутрішні перевезення - перевезення пасажирів і вантажів між населеними пунктами, розташованими на території однієї держави;

внутрішні перевезення - перевезення пасажирів та/чи вантажів територією України без перетину державного кордону України;

водій - особа, яка керує транспортним засобом і має відповідне посвідчення встановленого зразка;

графік руху - відомості про час і послідовність виконання рейсу;

Договірні Сторони - держави, суб'єкти міжнародних правовідносин, що беруть участь у процесі міжнародних автомобільних перевезень, визначені законодавством;

дозвіл на здійснення міжнародних перевезень автомобільним транспортом - документ, що видається уповноваженими органами Договірних Сторін міжнародним автомобільним перевізникам для в'їзду, транзитного проїзду через територію Договірних Сторін, а також здійснення інших видів перевезень, передбачених законодавством;

дозвіл органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування - документ, який надає право на здійснення перевезень пасажирів на автобусному маршруті загального користування;

дозвіл узгодження умов та режимів перевезень - додатковий дозвіл, що видається уповноваженими органами на проїзд великовагового та (або) великогабаритного транспортного засобу;

документи на вантаж - документи, визначені відповідно до Митного кодексу України, законів України "Про транспортно-експедиторську діяльність", "Про транзит вантажів", інших актів законодавства, в тому числі міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які необхідні для здійснення перевезення вантажу автомобільним транспортом;

досвід роботи - строк діяльності суб'єкта господарювання - автомобільного перевізника, який обчислюється з початку провадження господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів чи/та вантажів відповідно до закону. У разі припинення автомобільного перевізника - юридичної особи шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) досвід його роботи набуває новостворена юридична особа (новостворені юридичні особи). У разі створення юридичної особи, власником або одним з власників якої є автомобільний перевізник, який є фізичною особою - підприємцем, підприємницька діяльність якої припинена, досвід роботи цієї фізичної особи - підприємця набуває новостворена юридична особа (досвідом роботи такої новоствореної юридичної особи вважається досвід роботи того власника, який має найбільший строк діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів чи/та вантажів);

замовник транспортних послуг - юридична або фізична особа, яка замовляє транспортні послуги з перевезення пасажирів чи/та вантажів;

зупинка - спеціально обладнаний пункт для очікування автобуса та посадки і висадки пасажирів;

колісний транспортний засіб - транспортний засіб, призначений для руху безрейковими дорогами, який використовується для перевезення людей і (або) вантажів, а також перевезення і приводу під час руху чи на місці встановленого на ньому обладнання чи механізмів для виконання спеціальних робочих функцій, допущений до участі в дорожньому русі;

ліцензійна картка транспортного засобу - документ, який містить реєстраційні дані ліцензії та транспортного засобу;

міжнародні перевезення пасажирів і вантажів - перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом з перетином державного кордону;

міжнародні човникові (маятникові) перевезення - перевезення, що передбачають прямі та зворотні поїздки груп пасажирів з певного місця відправлення до певного місця призначення;

напівпричіп - причіп, вісь (осі) якого розміщено позаду центра мас транспортного засобу (за умови рівномірного завантаження) і який обладнано зчіпним пристроєм, що забезпечує передачу горизонтальних і вертикальних зусиль на інший транспортний засіб, що виконує функції тягача;

небезпечний вантаж - речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності і тара з-під них, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух,

пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань, залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину, віднесено до одного з класів небезпечних речовин;

нерегулярні пасажирські перевезення - перевезення пасажирів автобусом, замовленим юридичною або фізичною особою з укладанням письмового договору на кожну послугу, в якому визначають маршрут руху, дату та час перевезень, інші умови перевезень та форму оплати послуги, або перевезення за власний кошт;

оборотний рейс - рух автобуса від початкової до кінцевої зупинки маршруту і у зворотному напрямку до початкової зупинки;

параметри комфортності автобуса - конструктивні параметри автобуса, які визначають для пасажирів комфортність поїздки;

пасажирські перевезення - перевезення пасажирів легковими автомобілями або автобусами;

паспорт маршруту - документ, що містить схему маршруту, розклад руху, таблицю вартості проїзду, графіки режимів праці та відпочинку водіїв тощо;

паспорт стоянки таксі - документ, який містить інформацію про засоби облаштування стоянки, інформаційне забезпечення пасажирів, власника стоянки, схеми руху та правила надання послуг;

перевезення пасажирів у звичайному режимі руху - перевезення пасажирів автобусами на маршруті загального користування з дотриманням усіх зупинок, передбачених розкладом руху;

перевезення пасажирів в експресному режимі руху - перевезення пасажирів автобусами на маршруті загального користування, на якому є звичайний режим руху, з дотриманням зупинок, кількість яких за розкладом руху не перевищує 25 % кількості зупинок при звичайному режимі руху;

перевезення пасажирів у режимі маршрутної таксі - перевезення пасажирів на міському чи приміському автобусному маршруті загального користування за розкладом руху, в якому визначається час відправлення автобусів з початкового та кінцевого пунктів маршруту з висадкою і посадкою пасажирів чи громадян на їхню вимогу на шляху прямування автобуса в місцях, де це не заборонено правилами дорожнього руху;

перевезення пасажирів легковим автомобілем на замовлення - перевезення пасажирів легковим автомобілем загального призначення, замовленим юридичною або фізичною особою з укладанням письмового договору на кожну послугу чи на обумовлений термін обслуговування, у якому визначають умови обслуговування, вартість послуги, термін її виконання та інші положення за домовленістю сторін;

послуга з перевезення пасажирів чи вантажів - перевезення пасажирів чи вантажів транспортними засобами на договірних умовах із замовником послуги за плату;

причіп - транспортний засіб без власного джерела енергії, пристосований для буксирування автомобілем;

регулярні пасажирські перевезення - перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування за умовами, визначеними паспортом маршруту, затвердженим в установленому порядку органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування або уповноваженими органами Договірних Сторін у разі міжнародних перевезень;

регулярні спеціальні пасажирські перевезення - перевезення певних категорій пасажирів (працівників підприємств, школярів, студентів, туристів, екскурсантів та інших) на автобусному маршруті за умовами, визначеними паспортом маршруту, затвердженим в установленому порядку замовником транспортних послуг або уповноваженими органами Договірних Сторін у разі міжнародних перевезень;

рейдова перевірка (перевірка на дорозі) - перевірка транспортних засобів суб'єкта господарювання на маршруті руху в будь-який час з урахуванням інфраструктури (автовокзали, автостанції, автобусні зупинки, місця посадки та висадки пасажирів, стоянки таксі і транспортних засобів, місця навантаження та розвантаження вантажних автомобілів, контрольно-вагові комплекси та інші об'єкти, що використовуються суб'єктами господарювання для забезпечення діяльності автомобільного транспорту);

рейс - рух транспортного засобу від початкового до кінцевого пункту маршруту;

розклад руху - сукупність графіків руху автобусів за маршрутом;

сервісна книжка - документ установленого зразка для обліку проходження обов'язкового технічного контролю транспортних засобів автомобільних самозайнятих перевізників;

стоянка таксі - місце для зупинки таксі та посадки пасажирів, визначене відповідними дорожніми знаками;

таксі - легковий автомобіль, обладнаний розпізнавальним ліхтарем оранжевого кольору, який встановлюється на даху автомобіля, діючим таксометром, сигнальним ліхтарем із зеленим та червоним світлом, розташованим у верхньому правому кутку лобового скла, і який має нанесені композиції з квадратів, розташованих у шаховому порядку на дверцятах автомобіля з лівого та правого боків, призначений для надання послуг з перевезення пасажирів та їхнього багажу в індивідуальному порядку;

таксометр - прилад, призначений для інформування пасажирів про вартість поїздки та реєстрації параметрів роботи автомобіля-таксі, визначених законодавством;

транспортно-експедиторські послуги - послуги, пов'язані з підготовкою та відправленням вантажів, організацією та забезпеченням перевезень, контролем за проходженням і одержанням вантажів, проведенням взаєморозрахунків;

транспортний засіб загального призначення - транспортний засіб, не обладнаний спеціальним устаткуванням і призначений для перевезення пасажирів або вантажів (автобус, легковий автомобіль, вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу);

транспортний засіб спеціалізованого призначення - транспортний засіб, який призначений для перевезення певних категорій пасажирів чи вантажів (автобус для перевезення дітей, інвалідів, пасажирів певних професій, самоскид, цистерна, сідельний тягач, фургон, спеціалізований санітарний автомобіль екстреної медичної допомоги, автомобіль інкасації, ритуальний автомобіль тощо) та має спеціальне обладнання (таксі, броньований, обладнаний спеціальними світловими і звуковими сигнальними пристроями тощо);
транспортний засіб спеціального призначення - транспортний засіб, призначений для виконання спеціальних робочих функцій (для аварійного ремонту, автокран, пожежний, автобетономішалка, вишка розвідувальна чи бурова на автомобілі, для транспортування сміття та інших відходів, технічна допомога, автомобіль прибиральний, автомобіль-майстерня, радіологічна майстерня, автомобіль для пересувних телевізійних і звукових станцій тощо);
треті країни - будь-які інші країни стосовно країни нерезидента та резидента; уповноважені органи Договірних Сторін - державні органи Договірних Сторін, визначені законодавством для виконання його положень у галузі міжнародних автомобільних перевезень.

Стаття 2. Законодавство про автомобільний транспорт

Законодавство про автомобільний транспорт складається із цього Закону, законів України "Про транспорт", "Про дорожній рух", чинних міжнародних договорів та інших нормативно-правових актів у сфері автомобільних перевезень.

Завданнями законодавства з питань перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом є:

визначення основних правових та організаційних основ державного регулювання у сфері перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;

установлення вимог до перевізників, водіїв та транспортних засобів щодо забезпечення безпеки перевезень та екологічної безпеки;

визначення системи державного контролю, прав, обов'язків та відповідальності державних органів виконавчої влади та перевізників за порушення міжнародних договорів та законодавства України.

Стаття 3. Сфера дії цього Закону

Цей Закон регулює відносини між автомобільними перевізниками, замовниками транспортних послуг, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пасажирями, власниками транспортних засобів, а також їх відносини з юридичними та фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності, які забезпечують діяльність автомобільного транспорту та безпеку перевезень.

Стаття 4. Використання земель автомобільним транспортом

Автомобільний транспорт використовує землі транспорту та інші землі відповідно до земельного законодавства.

Глава 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 5. Завдання та функції державного регулювання та контролю діяльності автомобільного транспорту

Основним завданням державного регулювання та контролю у сфері автомобільного транспорту є створення умов безпечного, якісного й ефективного перевезення пасажирів та вантажів, надання додаткових транспортних послуг.

Державне регулювання та контроль у сфері автомобільного транспорту спрямовані на:

забезпечення балансу інтересів держави, органів місцевого самоврядування, користувачів транспортних послуг та підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб - суб'єктів господарювання на автомобільному транспорті незалежно від форм власності;

забезпечення якісного та безпечного функціонування автомобільного транспорту;

розвиток та удосконалення нормативної бази діяльності автомобільного транспорту;

визначення загальних засад стратегічного розвитку, системи управління, реформування та регулювання автомобільного транспорту;

визначення пріоритетних напрямів розвитку та шляхів оптимізації діяльності автомобільного транспорту;

захист прав споживачів під час їх транспортного обслуговування;

захист національного ринку транспортних послуг та суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність у сфері автомобільного транспорту;

створення рівних умов для роботи всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність у сфері автомобільного транспорту, обмеження монополізму та розвиток конкуренції;

забезпечення зайнятості населення, підготовки спеціалістів і робочих кадрів, охорони праці;

раціональне використання енергетичних та матеріальних ресурсів;

охорону довкілля від шкідливого впливу автомобільного транспорту, проведення науково-технічної роботи, досліджень та розвиток системи статистики.

Державне регулювання та контроль у сфері автомобільного транспорту реалізується шляхом проведення центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування економічної, тарифної, науково-технічної та соціальної політики, ліцензування, стандартизації та сертифікації на автомобільному транспорті, задоволення потреб автомобільного транспорту в паливно-енергетичних і матеріально-технічних ресурсах і транспортних засобах.

Стаття 6. Система органів державного регулювання та контролю

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері автомобільного транспорту, законодавчі основи її реалізації.

Загальне державне регулювання діяльності автомобільного транспорту здійснює Кабінет Міністрів України відповідно до своїх повноважень.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері автомобільного транспорту, забезпечує:

формування та реалізацію державної політики у сфері автомобільного транспорту;

нормативно-правове регулювання;

визначення пріоритетних напрямів розвитку автомобільного транспорту.

Реалізація державної політики у сфері автомобільного транспорту здійснюється через центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, прийняті в межах його компетенції, обов'язкові до виконання на території України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, забезпечує:

реалізацію державної політики з питань безпеки на автомобільному транспорті загального користування;

участь у здійсненні стандартизації та сертифікації в установленому порядку;

внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері безпеки на автомобільному транспорті.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, здійснює:

державний нагляд і контроль за дотриманням автомобільними перевізниками вимог законодавства, норм та стандартів на автомобільному транспорті;

державний контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;

проведення в установленому порядку технічного розслідування катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті;

погодження паспортів міжміських та приміських автобусних маршрутів регулярних спеціальних перевезень, що виходять за межі території області (міжобласних маршрутів);

внесення змін до розкладу руху міжобласних автобусних маршрутів;

видачу свідоцтва про відповідність транспортного засобу вимогам Угоди про міжнародні перевезення швидкокопсувних харчових продуктів та про спеціальні транспортні засоби, які призначені для цих перевезень;

видачу свідоцтва про встановлення класу автобуса за параметрами комфортності та розміщення на своєму офіційному веб-сайті відповідної інформації;

видачу свідоцтва про атестацію автостанцій, ведення переліку атестованих автостанцій та розміщення зазначеного переліку на своєму офіційному веб-сайті;

ведення реєстру сертифікатів затвердження типу і виданих виробниками сертифікатів відповідності колісних транспортних засобів та обладнання; диспетчерський контроль за роботою автомобільних перевізників, що здійснюють перевезення пасажирів на міжобласних маршрутах загального користування;

габаритно-ваговий контроль транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування;

ведення в порядку, передбаченому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, переліку суб'єктів господарювання, що здійснюють установлення та технічне обслуговування контрольних пристроїв (тахографів) в автомобільних транспортних засобах, та розміщення на своєму офіційному веб-сайті відповідної інформації;

контроль за дотриманням умов перевезень, визначених дозволом на перевезення на міжобласних автобусних маршрутах;

контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у пунктах видачі дозволів автомобільним перевізникам України;

ведення обліку та аналіз причин катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті, а також пожеж на транспортних засобах; розроблення заходів щодо запобігання виникненню катастроф, аварій, дорожньо-транспортних пригод на автомобільному транспорті та контроль за їх виконанням;

інші повноваження, визначені законами та покладені на нього Президентом України.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим та обласні державні адміністрації формують у приміському та міжміському сполученні мережу автобусних маршрутів загального користування, що не виходять за межі території Автономної Республіки Крим чи області, та здійснюють в межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства у сфері автомобільного транспорту на відповідній території.

Органи місцевого самоврядування формують мережу міських автобусних маршрутів загального користування і здійснюють у межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства у сфері автомобільного транспорту на відповідній території.

На території України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, у сфері міжнародних автомобільних перевезень здійснює:

контроль наявності, видачу дозвільних документів на виконання перевезень та контроль відповідності виду перевезення, що фактично виконується;

контроль за виконанням автомобільними перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;

контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію;

контроль за дотриманням перевізниками вимог Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення;

контроль та нагляд за дотриманням вимог нормативно-правових актів щодо забезпечення безпеки на автомобільному транспорті та правил перевезення небезпечних вантажів;

контроль внесення перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України;

перевірку транспортно-експедиційної документації на здійснення перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;

габаритно-ваговий контроль транспортних засобів.

У пунктах пропуску через державний кордон України центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, у сфері міжнародних автомобільних перевезень здійснює:

контроль наявності дозвільних документів на виконання перевезень;

габаритно-ваговий контроль транспортних засобів;

контроль за дотриманням перевізниками правил перевезення небезпечних вантажів;

контроль внесення (нарахування) перевізниками-нерезидентами платежів за проїзд автомобільними дорогами України;

контроль сплати перевізниками штрафів чи виконання приписів органів контролю;

ведення обліку автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Державному контролю підлягають усі транспортні засоби українських та іноземних перевізників, що здійснюють автомобільні перевезення пасажирів і вантажів на території України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, здійснює у пунктах пропуску через державний кордон України документальний контроль за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень.

Державний контроль автомобільних перевізників на території України здійснюється шляхом проведення планових, позапланових і рейдових перевірок (перевірок на дорозі).

Планові перевірки проводяться не частіше одного разу на рік. Орган державного контролю не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку проведення планової перевірки письмово повідомляє про це автомобільного перевізника, якого буде перевіряти.

Позапланові перевірки проводяться лише на підставі заяви (повідомлення в письмовій формі) про порушення автомобільним перевізником вимог законодавства про автомобільний транспорт уповноваженими особами органів, яким надано право здійснення державного контролю, з метою перевірки

наведених фактів та виконання припису про порушення зазначеного законодавства.

Рейдові перевірки дотримання вимог законодавства про автомобільний транспорт під час виконання перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом здійснюються шляхом зупинки транспортного засобу або без такої зупинки посадовими особами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, та його територіальних органів, які мають право зупиняти транспортний засіб у форменому одязі за допомогою сигнального диска (жезла) відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

У разі проведення позапланових і рейдових перевірок автомобільний перевізник, що буде перевірятися, про час проведення перевірки не інформується.

Стаття 7. Організація пасажирських перевезень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування

Забезпечення організації пасажирських перевезень покладається:

на міжнародних автобусних маршрутах загального користування - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;

на міжміських і приміських автобусних маршрутах загального користування, що виходять за межі території області (міжобласні маршрути), - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;

на приміських і міжміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі території Автономної Республіки Крим чи області (внутрішньообласні маршрути), - на Раду міністрів Автономної Республіки Крим або обласні державні адміністрації;

на приміських автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі району, - на районні державні адміністрації;

на автобусному маршруті загального користування прямого сполучення місто Київ - міжнародний аеропорт "Бориспіль" - на Київську міську державну адміністрацію;

на міських автобусних маршрутах загального користування - на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту.

Стаття 8. Стандартизація і оцінка відповідності на автомобільному транспорті

стандартизація на автомобільному транспорті забезпечує:

реалізацію єдиної науково-технічної політики з питань створення, експлуатації, ремонту, технічного обслуговування та утилізації транспортних засобів;

підвищення надійності, комфортності та безпечності транспортних засобів, якості робіт та послуг відповідно до розвитку науки і техніки, потреб населення і народного господарства;

захист інтересів споживачів і держави у питаннях безпеки перевезень для життя, здоров'я людей та майна осіб, охорони довкілля;
економію всіх видів ресурсів, поліпшення техніко-економічних показників діяльності;

безпеку об'єктів з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій.

Сертифікацію транспортних засобів, робіт, послуг на автомобільному транспорті здійснюють з метою:

запобігання використанню транспортних засобів, надання робіт, послуг, небезпечних для життя, здоров'я людей та довкілля;

сприяння споживачам у свідомому виборі транспортних засобів, робіт, послуг;

створення умов для участі суб'єктів господарювання в міжнародному економічному, науково-технічному співробітництві.

Стаття 9. Особливості ліцензування на автомобільному транспорті

Ліцензування на автомобільному транспорті спрямоване на визначення початкових і поточних умов надання послуг з перевезень пасажирів і небезпечних вантажів, а також найважливіших параметрів обслуговування споживачів.

Завданням ліцензування на автомобільному транспорті є:

сприяння становленню сучасного ринку послуг, розвитку автомобільного транспорту та стимулювання впровадження нових видів послуг;

підвищення ефективності використання транспортних засобів;

створення конкурентного середовища;

захист прав споживачів та ринку послуг від небезпечних перевезень;

забезпечення соціальних стандартів транспортного обслуговування;

забезпечення використання сертифікованих і дозволених для використання транспортних засобів;

забезпечення доступності послуг та підвищення якості транспортного обслуговування;

забезпечення допуску автомобільних перевізників до перевезення пасажирів транспортними засобами на комерційній основі шляхом їх попередньої перевірки на відповідність вимогам ліцензійних умов.

Підтвердження відповідності перевізника вимогам ліцензійних умов здійснюється органом ліцензування шляхом перевірки перевізника за місцем його розташування або надання перевізником органу ліцензування сертифіката відповідності послуг з перевезення пасажирів автобусами ліцензійним умовам.

Ліцензія видається на господарську діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів на такі види робіт:

надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів автобусами;

надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів на таксі;

надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;

надання послуг з внутрішніх перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами;

надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів автобусами;
надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів на таксі;
надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;
надання послуг з міжнародних перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами.
Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову в її видачі у строк не пізніше 30 календарних днів з дати надходження заяви про видачу ліцензії та документів, що додаються до заяви.
Ліцензія на надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів чи небезпечних вантажів надає право автомобільному перевізнику надавати послуги з внутрішніх перевезень пасажирів чи небезпечних вантажів.
Ліцензійна картка на таксі надається за умови підтвердження в установленому порядку відповідності його облаштування вимогам визначення "таксі", викладеним у статті 1 цього Закону.
На причепах та напівпричепах, призначених для використання з вантажними автомобілями - тягачами, окремі ліцензійні картки не оформляються.

Стаття 10. Тарифна політика на автомобільному транспорті

Тарифна політика на автомобільному транспорті має задовольняти підприємницький інтерес, забезпечувати розвиток автомобільного транспорту, стимулювати впровадження новітніх технологій перевезень, застосування сучасних типів транспортних засобів, а також сприяти вирішенню таких завдань:

- збільшення можливостей суб'єктів господарювання щодо забезпечення потреб споживачів у послугах, залучення інвестицій у розвиток автомобільного транспорту та досягнення сталих економічних умов роботи;
- стимулювання конкуренції та появи нових суб'єктів господарювання, які належать до автомобільного транспорту;
- забезпечення балансу між платоспроможним попитом на послуги та обсягом витрат на їх надання;
- забезпечення стабільності, прозорості та прогнозованості тарифів.

Реалізація єдиної тарифної політики передбачає затверджену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, методику розрахунку тарифів за видами перевезень.

Стаття 11. Надання соціально значущих послуг автомобільного транспорту

Надання соціально значущих послуг автомобільного транспорту здійснюється відповідно до законодавства з питань поставки продукції для державних потреб.
Соціально значущими послугами автомобільного транспорту є послуги з перевезення пасажирів автобусними маршрутами загального користування за визначеними уповноваженими органами тарифами та на пільгових умовах відповідно до законодавства.

Стаття 12. Страхування на автомобільному транспорті

Страхування на автомобільному транспорті здійснюється відповідно до законодавства.

При придбанні квитка пасажиру надається інформація щодо здійсненого виду обов'язкового страхування та про страховика.

Стаття 13. Забезпечення діяльності автомобільного транспорту

Організаційне, науково-технічне та методичне забезпечення, державне регулювання та контроль на автомобільному транспорті фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України та з інших джерел, не заборонених законодавством України.

Глава 3. РОЗВИТОК АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 14. Засади розвитку автомобільного транспорту

Розвиток автомобільного транспорту за погодженням з іншими центральними органами виконавчої влади відбувається відповідно до програми розвитку і вдосконалення транспорту, яку готує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, і затверджує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до програм розвитку та вдосконалення транспорту Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні та Київська і Севастопольська міські ради затверджують регіональні програми розвитку автомобільного транспорту, які визначають розвиток мережі автобусних маршрутів загального користування на відповідній території та її інфраструктури, оновлення та поповнення парку автобусів, будівництво автомобільних доріг, перелік сільських населених пунктів, що будуть забезпечені автобусним сполученням з районними центрами, кошти на покриття збитків автомобільних перевізників, які обслуговують збиткові маршрути загального користування, а також заходи з безпеки перевезень.

Сільські, селищні, міські ради розробляють і затверджують програми розвитку та вдосконалення автомобільного транспорту на відповідній території або надають пропозиції щодо визначення цих програм в інших регіональних програмах з питань розвитку автомобільного транспорту.

Формування, затвердження та ведення реєстру міжнародних та міжміських і приміських автобусних маршрутів загального користування здійснюються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Формування та ведення реєстру міжміських і приміських автобусних маршрутів загального користування, які не виходять за межі території області (внутрішньообласних маршрутів), покладається на Верховну Раду Автономної Республіки Крим чи обласні держадміністрації, які затверджують мережу і паспорти міжміських та приміських автобусних маршрутів, які не виходять за межі території області (внутрішньообласних маршрутів).

Формування та ведення реєстру міських автобусних маршрутів загального користування покладається на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту, який затверджує мережу і паспорти міських автобусних маршрутів.

Формування та ведення реєстру стоянок таксі покладається на виконавчий орган сільської, селищної, міської ради відповідного населеного пункту, який затверджує мережу і паспорти міських стоянок.

Стаття 15. Підтримка розвитку автомобільного транспорту та інвестиційна політика

Розвиток автомобільного транспорту забезпечується підтримкою органів державної влади шляхом створення умов для:

надання соціально значущих послуг такого транспорту;

придбання транспортних засобів та засобів їх технічного обслуговування і ремонту;

стимулювання розвитку ринку відповідних послуг.

Інвестиційну політику на автомобільному транспорті, спрямовану на виконання положень загальнодержавних програм розвитку автомобільного транспорту, реалізують органи виконавчої влади на конкурсних засадах у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Інвестиційні проекти на автомобільному транспорті реалізують суб'єкти господарювання шляхом використання своїх внутрішніх ресурсів, зовнішніх інвестиційних ресурсів, а також позичкових та залучених коштів.

Глава 4. ПЕРСОНАЛ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Стаття 16. Статус персоналу автомобільного транспорту

До персоналу автомобільного транспорту належать працівники, які безпосередньо надають послуги з перевезення пасажирів чи вантажів, виконують роботи з ремонту та технічного обслуговування транспортних засобів, надають допоміжні послуги, пов'язані з перевезеннями.

Трудові відносини персоналу автомобільного транспорту регулюються трудовим законодавством, у тому числі положенням про дисципліну та правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Стаття 17. Вимоги до персоналу автомобільного транспорту

Персонал автомобільного транспорту повинен відповідати визначеним законодавством вимогам, зокрема:

мати необхідний рівень професійної кваліфікації;

забезпечувати якісне та безпечне надання послуг автомобільного транспорту з перевезення пасажирів чи вантажів;

ввічливо та уважно реагувати на звернення і скарги споживачів послуг автомобільного транспорту.

Підготовку, перепідготовку, атестацію та підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів здійснюють у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, та Міністерства внутрішніх справ України.

Стаття 18. Особливості організації праці та контролю за роботою водіїв транспортних засобів

З метою організації безпечної праці та ефективного контролю за роботою водіїв транспортних засобів автомобільні перевізники зобов'язані:

організувати роботу водіїв транспортних засобів, режими їх праці та відпочинку відповідно до вимог законодавства України;

здійснювати заходи, спрямовані на забезпечення безпеки дорожнього руху;

забезпечувати виконання вимог законодавства з питань охорони праці;

здійснювати організацію та контроль за своєчасним проходженням водіями медичного огляду, забезпечувати їх санітарно-побутовими приміщеннями й обладнанням;

Контроль за роботою водіїв транспортних засобів має забезпечувати належне виконання покладених на них обов'язків і включає організацію перевірок режимів їх праці та відпочинку, а також виконання водіями транспортних засобів вимог цього Закону та законодавства про працю.

Положення щодо режимів праці та відпочинку водіїв транспортних засобів визначається законодавством.

Глава 5. ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ

Стаття 19. Класифікація та реєстрація транспортних засобів

Транспортні засоби за своїм призначенням поділяються на:

транспортні засоби загального призначення;

транспортні засоби спеціалізованого призначення;

транспортні засоби спеціального призначення.

При державній реєстрації автобусів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх належності до транспортного засобу загального призначення чи до транспортного засобу спеціалізованого призначення.

При державній реєстрації вантажних автомобілів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх призначення згідно з документами виробника (вантажний автомобіль, причіп, напівпричіп з бортовою платформою відкритого або закритого типу, самоскид, цистерна, сідельний тягач, фургон, для аварійного ремонту, автокран, пожежний, автомобіль-мішалка, вишка розвідувальна чи бурова на автомобілі, для транспортування сміття та інших відходів, технічна допомога, автомобіль прибиральний, автомобіль-майстерня, радіологічна майстерня, автомобіль для пересувних телевізійних і звукових станцій тощо).

При державній реєстрації легкових автомобілів у реєстраційних документах роблять відмітку щодо їх призначення згідно з документами виробника (легковий, таксі, спеціалізований санітарний автомобіль екстреної медичної допомоги, автомобіль інкасації, броньований, обладнаний спеціальними світловими і звуковими сигнальними пристроями тощо).

Зареєстровані легкові автомобілі, які обладнуються устаткуванням для роботи як таксі і мають ліцензійну картку, державній перереєстрації не підлягають.

Порядок державної реєстрації транспортних засобів визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 20. Вимоги до транспортних засобів і частин до них

Конструкція та технічний стан транспортних засобів, а також їх частини мають відповідати вимогам, порядок визначення яких установлює Кабінет Міністрів України, та забезпечувати:

безпеку людей, які користуються транспортними засобами чи беруть участь у дорожньому русі;

відповідність нормам стосовно викидів забруднювальних речовин, парникових газів, електромагнітних завад, рівню шуму та інших чинників негативного впливу на людину та довкілля;

запобігання пошкодженню транспортними засобами доріг та їх облаштування; ефективне використання енергетичних ресурсів, частин і експлуатаційних матеріалів;

захист від незаконного використання транспортних засобів та запобігання пошкодженню вантажів;

збереження властивостей безпеки від моменту виготовлення транспортного засобу до його утилізації;

відповідність іншим вимогам законодавства.

Транспортні засоби та частини до них повинні відповідати вимогам нормативної і конструкторської документації та мати маркування для їх ідентифікації.

Технічні вимоги до обладнання, що встановлюється на таксі, визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

До перевезень пасажирів автобусами у нічний час (з двадцять другої до шостої години), крім тих, що використовуються на маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень, допускаються автобуси, обладнані контрольними приладами (тахографами) реєстрації режимів праці та відпочинку водіїв.

До міжнародних перевезень пасажирів та вантажів допускаються транспортні засоби, на які є документи, що підтверджують їх відповідність вимогам щодо безпеки руху та екологічної безпеки країн, на територію яких передбачено в'їзд, ліцензійна картка на транспортні засоби для перевезення пасажирів і транспортні засоби для перевезення небезпечних вантажів (тільки для транспортних засобів перевізників-резидентів), а також національні реєстраційні документи, документи стосовно страхування, номерні та розпізнавальні знаки.

Причепи та напівпричепи, які використовуються для міжнародних перевезень вантажів, можуть мати реєстраційні документи, номерні та розпізнавальні знаки іншої держави, у якій вони зареєстровані.

Конструкція та технічний стан транспортних засобів, які використовуються при виконанні міжнародних перевезень, мають відповідати вимогам законодавства України та іноземної держави, дозвіл на проїзд територією якої одержав власник транспортного засобу.

У транспортному засобі, призначеному для міжнародних перевезень небезпечних вантажів, крім документів, що підтверджують їх відповідність вимогам, визначеним цією статтею, мають бути документи про допущення до перевезень таких вантажів, які видаються в порядку, встановленому уповноваженим органом.

У транспортному засобі, призначеному для міжнародних перевезень швидкопсувних вантажів, крім документів, що підтверджують їх відповідність вимогам, визначеним цією статтею, мають бути документи про допущення до перевезень таких вантажів, які видаються в порядку, встановленому уповноваженим органом.

На території України повинні виконуватися вимоги встановлення та використання на транспортних засобах, які призначаються для міжнародних перевезень, контрольних приладів (тахографів) реєстрації режимів праці та відпочинку водіїв, передбачені законодавством країн, на території яких виконуються перевезення.

Стаття 21. Зберігання транспортних засобів

Власники (користувачі) автобусів, що використовуються для перевезення пасажирів на комерційній основі, повинні забезпечувати їх зберігання у спеціально пристосованих для цього приміщеннях, гаражах, на майданчиках, стоянках, забезпечених засобами охорони.

Власникам (користувачам) транспортних засобів забороняється зберігання їх у житлових зонах поза спеціально відведеними для цього майданчиками.

Органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень за погодженням з відповідним підрозділом Міністерства внутрішніх справ України приймають рішення про організацію місць зберігання транспортних засобів на відповідній території та здійснюють контроль за їх діяльністю відповідно до законодавства.

Стаття 22. Вимоги до технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів

Технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів та їх складових виконують з метою підтримання їх у належному стані та забезпечення встановлених виробником технічних характеристик під час використання, зберігання або утримання протягом періоду експлуатації.

Виконавцями технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів є суб'єкти господарювання, які відповідають таким вимогам:

мають власні або орендовані засоби технічного обслуговування і ремонту, що відповідають установленим законодавством вимогам;

роботи з технічного обслуговування і ремонту здійснює персонал необхідного рівня професійної кваліфікації відповідно до видів цих робіт;

мають виробничі споруди, засоби технічного обслуговування і ремонту, що відповідають встановленим законодавством вимогам.

Вимоги до виконавця технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів та надаваних ним послуг (виконуваних робіт) встановлюються технічним регламентом з підтвердження відповідності, затвердженим у встановленому законодавством порядку.

Технічне регулювання у сфері технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Технологічні норми проектування виробничих споруд і підприємств автомобільного транспорту затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Положення про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів та правила надання послуг з їх технічного обслуговування і ремонту затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Правила експлуатації колісних транспортних засобів, їх складових частин (пневматичних шин, акумуляторних батарей, систем живлення двигунів газовим паливом, установлених під час технічної експлуатації, тощо) затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Стаття 23. Контроль технічного стану транспортних засобів

Контроль технічного стану транспортних засобів включає:

обов'язковий технічний контроль транспортних засобів;

перевірку технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками.

Перевірку технічного стану транспортних засобів під час обов'язкового технічного контролю транспортних засобів здійснюють суб'єкти господарювання, визначені відповідно до Закону України "Про дорожній рух" в порядку, який встановлює Кабінет Міністрів України.

У період між обов'язковими технічними контролюми відповідність технічного стану транспортних засобів вимогам законодавства забезпечує перевізник.

Порядок проведення обов'язкового технічного контролю транспортних засобів визначає Кабінет Міністрів України.

Перевірка технічного стану транспортних засобів автомобільними перевізниками здійснюється в порядку, який визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Стаття 24. Вимоги до автомобільного палива, мастильних матеріалів та до їх реалізації

Автомобільне паливо та мастильні матеріали мають відповідати встановленим законодавством вимогам та технічним вимогам виробників транспортних засобів. Реалізацію автомобільного палива та мастильних матеріалів споживачу здійснюють за умови їх відповідності на місці реалізації встановленим вимогам, що підтверджує сертифікат відповідності. Реалізацію здійснюють лише у відведених для цього в установленому порядку місцях.

Відносини між продавцем і покупцем автомобільного палива та мастильних матеріалів визначає законодавство.

Стаття 25. Особливості договору про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу

Договір про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу укладають відповідно до вимог цивільного законодавства між замовником і виконавцем (договір, наряд-замовлення, накладна, квитанція тощо).

Істотними умовами договору про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу є:

найменування та місце розташування сторін за цим договором;

перелік робіт з технічного обслуговування чи ремонту та термін їх виконання;

вартість робіт та порядок розрахунків;

перелік складових частин (матеріалів), використаних виконавцем, а також наданих замовником виконавцю для виконання робіт із технічного обслуговування або ремонту транспортного засобу;

перелік документів, який надається замовнику для підтвердження виконання технічного обслуговування чи ремонту, та гарантійні зобов'язання виконавця щодо проведених робіт.

Виконавець за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу під час його укладання чи виконання не може нав'язувати замовнику за цим договором додаткові оплачувані послуги.

Стаття 26. Обов'язки та відповідальність виконавця за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів

Виконавець за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортних засобів зобов'язаний:

надавати можливість замовнику (уповноваженій ним особі) особисто візуально контролювати виконання робіт за договором за умов дотримання вимог безпеки з охорони праці, передбачених законодавством;

безплатно усувати недоліки, виявлені під час приймання виконаної згідно з договором роботи;

безплатно виконувати роботу чи відшкодувати замовнику витрати, пов'язані з усуненням недоліків, спричинених неналежним виконанням договору;

гарантувати відповідність технічного стану транспортного засобу встановленим вимогам у межах проведеного ним технічного обслуговування і ремонту цього транспортного засобу;

підтверджувати документально види та обсяги виконаних робіт та надавати замовнику відповідні документи із зазначенням дати виконання;
виконувати гарантійні зобов'язання, надані ним замовнику.

Виконавець за договором про надання послуг з технічного обслуговування і ремонту транспортного засобу несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання цього договору згідно з цим договором, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 27. Права замовника за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу

Замовник за договором про технічне обслуговування і ремонт транспортного засобу має право:

одержувати достовірну інформацію про предмет договору та його виконавця;
особисто (або доручити уповноваженій ним особі) візуально контролювати виконання робіт за договором за умов додержання вимог безпеки з охорони праці, передбачених законодавством;

на відшкодування збитків, завданих у результаті невиконання або неналежного виконання виконавцем договору, а також на безплатне усунення ним недоліків у період гарантійного терміну;

отримувати від виконавця документальне підтвердження виду та обсягу виконаного технічного обслуговування чи ремонту транспортного засобу.

Стаття 28. Вимоги до автостанцій та зупинок таксі

На автостанціях забезпечується:

прийом та відправлення автобусів і пасажирів;

організація продажу квитків населенню;

диспетчерське управління і регулювання руху автобусів;

контроль екіпіровки та санітарного стану автобусів, дорожньої документації водіїв та дотримання визначеного режиму роботи підприємств, установ і організацій, розташованих на їх території;

організація побутового обслуговування пасажирів і водіїв.

У разі скорочення обсягів пасажирських перевезень задіяні для цього приміщення автостанцій тимчасово, до відновлення зазначених обсягів перевезень, відповідно до законодавства можуть використовуватися для надання пасажирам додаткових послуг.

Перепрофілювання автостанцій може здійснюватися їх власниками лише при закритті усіх автобусних маршрутів загального користування, що пролягають через них, та за згодою органу місцевого самоврядування населеного пункту.

Розміщення зупинок та стоянок таксі повинно забезпечувати:

зручний і безпечний прохід до них;

пропускну здатність дороги;

відсутність перешкод для інших учасників дорожнього руху;

зручну пересадку на інші види транспорту;

безпеку дорожнього руху.

Розміщення майданчиків для розвороту і відстою автобусів у початкових і кінцевих пунктах маршрутів повинно відповідати вимогам безпеки дорожнього руху.

Глава 6. АВТОМОБІЛЬНИЙ ПЕРЕВІЗНИК

Стаття 29. Засади діяльності автомобільного перевізника та автомобільного самозайнятого перевізника, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах

Автомобільним перевізником та автомобільним самозайнятим перевізником, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, є суб'єкти господарювання, які відповідно до законодавства та одержаної ліцензії надають послуги за договором перевезення пасажирів транспортним засобом, що використовується ними на законних підставах.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надати перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до закону.

Стаття 30. Основні права та обов'язки автомобільного перевізника та автомобільного самозайнятого перевізника, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах

Автомобільний перевізник та автомобільний самозайнятий перевізник, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, мають право:

- відмінити рейси своїх транспортних засобів за обставин, які він не міг передбачити і яким не міг запобігти, повернувши пасажиром (або замовнику послуг) кошти, сплачені ними за перевезення;
- обмежувати або припинити перевезення в разі стихійного лиха, епідемії, епізоотії або іншої надзвичайної ситуації;
- відмінити рух транспортних засобів у разі виникнення загрози життю пасажирів чи безпеці вантажів;
- вказувати в багажній квитанції стан багажу, що має зовнішні пошкодження, або відмовлятися від його перевезення в разі заперечення пасажиром щодо такого зазначення.

Автомобільний перевізник, який здійснює перевезення пасажирів на договірних умовах, зобов'язаний:

- забезпечувати дотримання персоналом вимог законодавства про автомобільний транспорт;
- забезпечувати перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення перевірку наявності у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та відмовляти у міжнародному перевезенні пасажиром, які не пред'явили необхідні документи;
- забезпечувати контроль технічного та санітарного стану автобусів чи таксі перед початком роботи;

забезпечувати проведення щозмінного передрейсового та післярейсового медичного огляду водіїв транспортних засобів;
забезпечувати водіїв необхідною документацією;
утримувати транспортні засоби в належному технічному та санітарному стані, забезпечувати їх своєчасне подання для посадки пасажирів та відправлення;
забезпечувати проїзд пасажирів до зупинки чи місця призначення за маршрутом без додаткових витрат у разі припинення поїздки через технічну несправність транспортного засобу.

Автомобільний самозайнятий перевізник, який здійснює перевезення пасажирів на договірних умовах, зобов'язаний:

утримувати транспортні засоби в належному технічному та санітарному стані, забезпечувати їх своєчасне подання для посадки пасажирів та відправлення;
забезпечувати проїзд пасажирів до зупинки чи місця призначення за маршрутом без додаткових витрат у разі припинення поїздки через технічну несправність транспортного засобу;

забезпечувати перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення перевірку наявності у пасажира документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та відмовляти у міжнародному перевезенні пасажирів, які на його вимогу не пред'явили необхідні документи;

проходити обов'язковий технічний контроль транспортного засобу в установленому порядку з обов'язковою відміткою в сервісній книжці;

щорічно проходити медичний огляд з отриманням довідки встановленого зразка.

Стаття 31. Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування міських, приміських та міжміських, які не виходять за межі території області (внутрішньообласні маршрути), із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначаються договором про організацію перевезень пасажирів на автобусному маршруті загального користування, у якому встановлюються: перелік маршрутів загального користування, які буде обслуговувати автомобільний перевізник, умови організації перевезень, показники якості транспортного обслуговування населення, термін роботи автомобільного перевізника, зобов'язання органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо облаштування маршруту, підтримки проїзної частини автомобільної дороги та під'їзних шляхів у належному стані (тільки для міських автобусних маршрутів), розмір компенсації витрат автомобільного перевізника внаслідок перевезення пільгових пасажирів та регулювання тарифів, механізм їх виплати.

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування приміських та міжміських, які виходять за межі території області (міжобласні маршрути), із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування визначаються дозволом органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на обслуговування автобусних маршрутів, у якому встановлюються: перелік маршрутів загального користування (рейсів), які буде обслуговувати автомобільний перевізник, умови організації перевезень, показники якості транспортного обслуговування населення, термін роботи автомобільного перевізника.

Форму дозволу, порядок його видачі та анулювання визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

У договір можуть бути включені інші питання за згодою сторін.

Стаття 32. Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із власниками автостанцій

Відносини автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, із власниками автостанцій визначаються договором.

Предметом договору автомобільного перевізника, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, з власниками автостанцій є надання послуг та виконання робіт, пов'язаних з відправленням і прибуттям пасажирів.

Власники автостанцій зобов'язані укласти договір з автомобільним перевізником, що здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, тільки за наявності в нього договору із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування про організацію перевезення на автобусних маршрутах загального користування чи дозволу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на обслуговування маршрутів загального користування, що пролягають через цю автостанцію.

Відправлення чи прибуття автобусів приміських, міжміських та міжнародних автобусних маршрутів загального користування здійснюється тільки з автостанцій, а в разі їх відсутності - із зупинок, передбачених розкладом руху.

Стаття 33. Засади діяльності автомобільного перевізника, що здійснює перевезення вантажів на договірних умовах

Автомобільним перевізником, що здійснює перевезення вантажів на договірних умовах, є суб'єкт господарювання, який відповідно до законодавства надає послугу згідно з договором про перевезення вантажу транспортним засобом, що використовується на законних підставах.

Для виконання перевезень небезпечних вантажів автомобільний перевізник повинен одержати відповідну ліцензію.

Стаття 34. Вимоги до автомобільного перевізника

Автомобільний перевізник повинен:

виконувати вимоги цього Закону та інших законодавчих і нормативно-правових актів України у сфері перевезення пасажирів та/чи вантажів;

утримувати транспортні засоби в належному технічному і санітарному стані та забезпечувати їх зберігання відповідно до вимог статті 21 цього Закону;

забезпечувати контроль технічного і санітарного стану транспортних засобів перед виїздом на маршрут;

забезпечувати проведення медичного контролю стану здоров'я водіїв;

організувати проведення періодичного навчання водіїв методам надання домедичної допомоги потерпілим від дорожньо-транспортних пригод;

забезпечувати умови праці та відпочинку водіїв згідно з вимогами законодавства;

забезпечувати проведення стажування та інструктажу водіїв у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту;

забезпечувати безпеку дорожнього руху;

забезпечувати водіїв відповідною документацією на перевезення пасажирів.

Автомобільні перевізники з кількістю транспортних засобів десять і більше зобов'язані організовувати підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів автомобільного транспорту, діяльність яких пов'язана з наданням послуг автомобільного транспорту, у термін один раз на п'ять років, а з питань безпеки перевезень, охорони праці та пожежної безпеки - у термін один раз на три роки в порядку, який визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Розділ II. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Глава 7. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Стаття 35. Послуги пасажирського автомобільного транспорту

Послуги пасажирського автомобільного транспорту поділяють на послуги з перевезення пасажирів автобусами, на таксі та легковими автомобілями на замовлення.

Послуги з перевезення пасажирів автобусами можуть надаватися за видами режимів організації перевезень: регулярні, регулярні спеціальні, нерегулярні.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі регулярних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобусних маршрутах загального користування на договірних умовах із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі регулярних спеціальних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобусних маршрутах спеціальних перевезень на договірних умовах із замовниками транспортних послуг.

Перевезення пасажирів автобусами в режимі нерегулярних пасажирських перевезень здійснюють автомобільні перевізники на автобусних маршрутах нерегулярних перевезень на договірних умовах із замовниками транспортних послуг.

Автобусні маршрути за видами сполучень поділяються на: міські, приміські, міжміські, міжнародні.

Автобусні маршрути за видами перевезень поділяються на: загального користування, спеціальних перевезень, нерегулярних перевезень.

На приміських та міських маршрутах дозволяється перевозити стоячих пасажирів автобусами, які за своєю конструкцією мають місця для стоячих пасажирів, у кількості, передбаченій технічною характеристикою транспортного засобу та визначеній у реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

На міжнародних та міжміських маршрутах дозволяється перевозити пасажирів з обов'язковим наданням їм місць для сидіння.

На автобусні маршрути протяжністю понад 500 км у рейс повинні направлятися два водії.

Перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування може здійснюватися у режимах: звичайному, експресному, маршрутного таксі.

Вимоги щодо використання автобусів за видами сполучень, режимами руху та протяжністю маршрутів, за параметрами пасажиромісткості, комфортності, технічних та екологічних показників установлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Послуги з перевезення на таксі надаються громадянам у порядку черги на стоянках таксі та на шляху прямування, а також на замовлення (звичайне, термінове, нічне) усне, письмове чи за телефоном.

Послуги з перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення можуть надаватися тільки за попередньою домовленістю із замовником послуг і не можуть надаватися на стоянках таксі та на шляху прямування автомобіля громадянам, з якими не було попередньої домовленості про послугу.

Суб'єкти господарювання, які використовують легкові автомобілі на замовлення, мають право включати витрати на ці послуги до собівартості продукції тільки за умови, що у перевізника є відповідна ліцензія і з ним укладений письмовий договір на обслуговування.

Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 36. Послуги автостанцій

Автостанції надають пасажиром послуги, пов'язані з їх проїздом автобусними маршрутами загального користування, а автомобільним перевізникам, які здійснюють перевезення пасажирів на договірних умовах, - послуги, пов'язані з відправленням та прибуттям автобусів згідно з розкладом руху.

До обов'язкових послуг, що повинні надаватися автостанціями пасажирам, належать:

продаж квитків;

користування приміщеннями для чекання поїздки, облаштованими місцями для сидіння;

можливість користування громадськими вбиральнями;

інформування щодо розкладу руху автобусів та вартості поїздки.

До обов'язкових послуг, що повинні надаватися автостанціями автомобільному перевізнику, належать:

продаж квитків;

організація прибуття та відправлення автобуса з облаштованих платформ;

інформування водія щодо умов дорожнього руху на маршруті.

За надання обов'язкових послуг автостанцій з осіб, які придбавають проїзні квитки, стягують автостанційний збір, що входить до вартості квитка.

Послуги автостанцій, крім послуг кімнати матері і дитини, пасажирам надаються за плату.

Власники автостанцій несуть відповідальність за якість та безпеку послуг, що надаються автостанціями пасажирам та автомобільним перевізникам, технічний та санітарно-гігієнічний стан будівель, споруд, обладнання та території автостанції.

Стаття 37. Пільгові перевезення пасажирів автомобільним транспортом

Пільгові перевезення пасажирів, які відповідно до законодавства користуються такими правами, забезпечують автомобільні перевізники, які здійснюють перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування.

Автомобільному перевізнику, який здійснює перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, забороняється відмовлятися від пільгового перевезення, крім випадків, передбачених законом.

Безпідставна відмова від пільгового перевезення тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Види та обсяги пільгових перевезень установлюються замовленням, у якому визначається порядок компенсації автомобільним перевізникам, які здійснюють перевезення пасажирів на маршрутах загального користування, збитків від цих перевезень.

Стаття 38. Вимоги до перевезення організованих груп дітей автобусами

До перевезення організованих груп дітей (далі - груп дітей) відноситься одночасне перевезення групи з десяти і більше дітей, для яких замовником послуги призначається керівник, відповідальний за супроводження їх під час поїздки, а на групу з 30 і більше дітей призначається також медичний працівник.

Перевезення груп дітей можна здійснювати в режимах як регулярних, так і нерегулярних пасажирських перевезень.

Регулярні та нерегулярні перевезення груп дітей здійснюють за умови узгодження маршруту та розкладу руху із замовником та відповідними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України.

Максимальна кількість дітей та супроводжуючих осіб при перевезенні автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння в ньому, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу та визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб.

Групи дітей повинні перевозити досвідчені водії транспортних засобів, які мають стаж керування автобусом не менше ніж п'ять років.

Порядок організації перевезення груп дітей визначається Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 39. Документи, на підставі яких виконуються пасажирські перевезення

Автомобільні перевізники, водії, пасажирів повинні мати і пред'являти особам, які уповноважені здійснювати контроль на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху, документи, на підставі яких виконуються пасажирські перевезення.

Документи для регулярних пасажирських перевезень:

для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи їх дозвіл, паспорт маршруту, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, квитково-касовий лист, схема маршруту, розклад руху, таблиця вартості проїзду (крім міських перевезень), інші документи, передбачені законодавством України;

для пасажирів - квиток на проїзд в автобусі та на перевезення багажу (для пільгового проїзду - посвідчення особи встановленого зразка).

Документи для регулярних спеціальних пасажирських перевезень:

для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником транспортних послуг, паспорт маршруту, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, схема маршруту, розклад руху, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для нерегулярних пасажирських перевезень:

для автомобільного перевізника - ліцензія, документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія автобуса - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, ліцензійна картка, договір із замовником транспортних послуг, документ, що засвідчує оплату транспортних послуг, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для юридичної особи, що здійснює перевезення пасажирів на таксі:

для автомобільного перевізника - ліцензія, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія таксі - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для фізичної особи, що здійснює перевезення пасажирів на таксі:

для автомобільного перевізника - ліцензія, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія таксі - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для юридичної особи, що здійснює перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення:

для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія легкового автомобіля - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, копія договору із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для автомобільного самозайнятого перевізника:

ліцензія, ліцензійна картка, посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, сервісна книжка, медична довідка.

Документи для фізичної особи, що здійснює перевезення пасажирів легковими автомобілями на замовлення:

для автомобільного перевізника - ліцензія, договір із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія легкового автомобіля - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, ліцензійна картка, копія договору із замовником послуги, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи на перевезення пасажирів автобусами для власних потреб:

для автомобільного перевізника - документ, що засвідчує використання автобуса на законних підставах, список пасажирів, яких перевозять, завірений підписом перевізника та печаткою, інші документи, передбачені законодавством України;

для водія - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на автобус, список пасажирів, яких перевозять, завірений підписом перевізника та печаткою, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для водія юридичної особи на перевезення пасажирів легковими автомобілями для власних потреб - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, інші документи, передбачені законодавством України.

Документи для фізичної особи на перевезення пасажирів легковими автомобілями для власних потреб - посвідчення водія відповідної категорії, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, інші документи, передбачені законодавством України.

Стаття 40. Основні права та обов'язки водія автобуса, таксі, легкового автомобіля на замовлення, легкового автомобіля при перевезенні пасажирів

Водій автобуса при перевезенні пасажирів автомобільним транспортом має право:

вимагати від пасажирів виконання їх обов'язків;

не допускати до поїздки пасажира, який не має квитка, порушує громадський порядок у салоні автобуса, забруднює його, пасажирів або їх речі;

під час посадки в автобус пасажирів на приміському, міжміському або міжнародному маршруті перевіряти наявність квитків на проїзд та перевезення багажу;

не видавати багаж, якщо пасажир не пред'явив квитка.

Водій автобуса зобов'язаний:

виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту загального користування і технічної експлуатації автобуса;

мати з собою і пред'являти для перевірки уповноваженим посадовим особам документи, передбачені законодавством;

дотримуватися визначеного маршруту та розкладу руху автобуса;

приймати, розміщати та видавати багаж пасажирам на зупинках, передбачених розкладом руху;

стежити за виконанням пасажирами своїх обов'язків та безпечним розміщенням ними багажу і ручної поклажі в автобусі;

оголошувати назви зупинок і час стоянки на них;

здійснювати висадку пасажирів у відведеному для цього місці в разі заправлення автобуса паливом під час виконання перевезень;

вживати необхідних заходів для безпеки пасажирів у разі виникнення перешкод для руху на маршруті (туман, ожеледь тощо), які не дають змоги продовжити поїздки, а також у разі вимушеної зупинки автомобільного транспортного засобу на залізничному переїзді;

зупиняти автобус за сигналом контролера, виконувати його вказівки та сприяти у здійсненні контролю.

Водію автобуса забороняється:

змінювати маршрут та розклад руху;

продавати пасажирам квитки під час керування автобусом.

Водій таксі має право відмовляти в наданні послуги пасажиру, якщо:

пасажир має явні ознаки сп'яніння;

кількість осіб, які потребують обслуговування, перевищує кількість місць у легковому автомобілі;

багаж пасажира не може бути вільно розміщений у багажнику чи салоні легкового автомобіля або може забруднити чи пошкодити його.

Водій таксі зобов'язаний:

виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту і технічної експлуатації легкового автомобіля;

здійснювати посадку пасажирів на стоянці в порядку черги, а також надавати право позачергового користування таксі згідно із законодавством; відчиняти двері таксі, відкривати багажник та перевіряти їх закриття під час посадки пасажирів;

називати пасажирам розмір оплати проїзду, показники таксометра на початку і в кінці поїздки та роз'яснювати порядок користування таксі;

здійснювати перевезення до пункту призначення за визначеним пасажиром маршрутом або найкоротшим шляхом за згодою пасажира.

Водію таксі забороняється:

відмовляти пасажирам у перевезенні, крім випадків, обумовлених цією статтею;

обирати пасажирів за вигідністю напрямків їх прямування;

пропонувати громадянам поїздку без згоди пасажирів, які знаходяться в таксі;

здійснювати перевезення пасажирів, якщо в таксі відсутній або не працює таксометр;

називати розмір оплати за поїздку, який не відповідає показникам таксометра.

Водій легкового автомобіля на замовлення зобов'язаний виконувати правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту і технічної експлуатації легкового автомобіля.

Водій легкового автомобіля не має права здійснювати стоянку та посадку пасажирів на стоянці таксі.

Стаття 41. Основні права та обов'язки пасажира

Пасажир має право:

одержувати від перевізника, водія, на зупинках автобусних маршрутів загального користування, автостанціях та автовокзалах інформацію про послуги автомобільного транспорту загального користування;

безоплатно провозити з собою на автобусних маршрутах загального користування одну дитину дошкільного віку без надання їй окремого місця;

безоплатно перевозити з собою на автобусних маршрутах загального користування ручну поклажу, а також відповідно до законодавства про захист прав споживачів і правил перевезень користуватися іншими правами.

Пасажир зобов'язаний:

мати при собі квиток на проїзд, на перевезення багажу, а за наявності права пільгового проїзду - відповідне посвідчення;

виконувати вимоги правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

Стаття 42. Договори щодо перевезення пасажирів

Договір про організацію перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування міському, приміському та міжміському, які не виходять за межі території області (внутрішньообласні маршрути), укладається між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування та автомобільним перевізником і вважається укладеним з моменту його підписання сторонами.

Договір перевезення пасажирів автобусом на маршруті загального користування укладається між автомобільним перевізником та пасажиром. Цей договір вважається укладеним з моменту придбання пасажиром квитка на право проїзду, а для осіб, які користуються правом пільгового проїзду, - з моменту посадки в автобус.

Договір про нерегулярні пасажирські перевезення автобусом укладається між замовником транспортних послуг та автомобільним перевізником і вважається укладеним з моменту його підписання сторонами.

Договір перевезення пасажирів на таксі набирає чинності з моменту посадки пасажирів і діє до моменту його висадки в пункті призначення.

Договір про обслуговування легковим автомобілем на замовлення укладається між автомобільним перевізником і замовником у письмовій формі та вважається укладеним з моменту його підписання сторонами або з моменту домовленості сторін.

Дія договору перевезення пасажирів автомобільним транспортом може бути припинена за ініціативою автомобільного перевізника чи водія автомобільного транспортного засобу, якщо пасажир:

перебуває у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;

порушує громадський порядок;

пред'являє заборонений до перевезення багаж або багаж, який за габаритами не відповідає встановленим нормам;

порушує інші вимоги правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

Стаття 43. Основні засади визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування

Визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування здійснюється виключно на конкурсних засадах.

Об'єктом конкурсу можуть бути: маршрут (кілька маршрутів), оборотний рейс (кілька оборотних рейсів).

На конкурс виносяться маршрути із затвердженими паспортами.

Визначення кандидатури автомобільного перевізника для роботи на міжнародному автобусному маршруті загального користування здійснюється на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 44. Визначення умов перевезень та проведення конкурсу

Організація проведення конкурсу та визначення умов перевезень покладаються на органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

До обов'язкових умов конкурсу на перевезення пасажирів належать:

визначена органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування обґрунтована структура парку автобусів, що працюватимуть на маршруті загального користування, за пасажиромісткістю, класом, технічними та екологічними показниками;

державні соціальні нормативи у сфері транспортного обслуговування населення.

У разі відсутності в перевізників-претендентів автобусів, що відповідають умовам конкурсу, вони мають право подавати до конкурсного комітету заяву на участь у конкурсі та документи, що містять характеристику наявних автобусів, які перевізник-претендент пропонує використовувати на даному маршруті, а також інвестиційний проект-зобов'язання щодо оновлення парку автобусів на цьому маршруті на визначений період до п'яти років.

У разі відсутності перевізників-претендентів, які мають автобуси, що відповідають умовам конкурсу, конкурс проводиться серед претендентів, які пропонують використовувати на даному маршруті автобуси, що відповідають вимогам безпеки, але не відповідають умовам конкурсу за класом, пасажиромісткістю, параметрами комфортності, з урахуванням поданих інвестиційних проектів-зобов'язань щодо оновлення парку автобусів, які будуть повністю відповідати всім вимогам, у термін до п'яти років.

Договір з переможцем конкурсу (або дозвіл) органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування укладають (або надають) на термін від трьох до п'яти років.

Договір з переможцем конкурсу (або дозвіл) у разі відсутності в нього автобусів, що відповідають умовам конкурсу, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування укладають (або надають) на один рік.

Дозвіл органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пасажирському перевізнику на обслуговування автобусних маршрутів надається на термін до п'яти років.

Автомобільний перевізник - переможець конкурсу повинен самостійно забезпечувати перевезення.

Для підготовки та проведення конкурсу органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування утворюють конкурсний комітет, до складу якого входять представники відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, та територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України, відповідальних за безпеку дорожнього руху, а також громадських організацій у сфері автомобільного транспорту.

До конкурсного комітету не можуть входити представники суб'єктів господарювання - автомобільних перевізників, які є учасниками конкурсу або які діють на ринку перевезень пасажирів і можуть впливати на прийняття рішень комітету.

Для організації забезпечення і підготовки матеріалів для проведення засідань конкурсного комітету органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування на конкурсних умовах за договором залучають підприємство (організацію), що має фахівців та досвід роботи не менше трьох років з питань організації пасажирських перевезень. Конкурс проводиться із залученням представників відповідних органів виконавчої влади, а також представників громадських організацій. Залучене для проведення засідань конкурсного комітету підприємство (організація) готує матеріали щодо умов конкурсу, паспортів автобусних маршрутів, аналізу одержаних пропозицій та їх оцінки, договорів з переможцями конкурсу та інші матеріали.

Порядок проведення конкурсів визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 45. Вимоги до автомобільних перевізників, які допускаються до участі в конкурсі

У конкурсі на визначення автомобільного перевізника на автобусному маршруті загального користування можуть брати участь автомобільні перевізники, які мають ліцензію на той вид послуг, що виносять на конкурс, на законних підставах використовують у достатній кількості сертифіковані автобуси відповідного класу, відповідають вимогам, викладеним у статті 34 цього Закону.

До участі в конкурсі не допускаються автомобільні перевізники, які: визнані банкрутами або щодо яких порушено справу про банкрутство чи ліквідацію як суб'єкта господарювання; подали до участі в конкурсі документи, що містять недостовірну інформацію; не відповідають вимогам статті 34 цього Закону; передбачають використовувати на маршрутах автобуси, переобладнані з вантажних транспортних засобів.

Стаття 46. Проведення конкурсу на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування

Для участі в конкурсі на перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування автомобільний перевізник подає конкурсному комітету такі документи:

заяву претендента встановленого зразка із зазначенням автобусного маршруту загального користування, на якому має намір працювати претендент; нотаріально завірєну копію ліцензії на право надання послуг з перевезення пасажирів та копії ліцензійних карток на автобуси, які будуть використовуватися на автобусному маршруті; відомості про додаткові умови обслуговування маршруту; документ, що підтверджує внесення плати за участь у конкурсі.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування не менш як за дев'ять днів до дня проведення конкурсу забезпечують інформування відповідних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України про перевізників-претендентів, які подали документи на конкурс.

Порядок інформування затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України.

Під час визначення переможця конкурсу в разі рівних пропозицій претендентів перевага надається перевізникам, які представили до конкурсного комітету сертифікат відповідності послуг з перевезення пасажирів автобусами ліцензійним умовам, а для міжміських та міжнародних автобусних маршрутів - також і свідоцтво відповідності автобуса параметрам комфортності.

Фінансування проведення конкурсу здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування за рахунок коштів, внесених претендентами як плату за участь у конкурсі, а також за рахунок власних коштів.

Якщо конкурс не відбувся або переможця не було визначено, претендентам повертають плату за участь у конкурсі, а витрати на підготовку конкурсу відносять на рахунок органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Розділ III. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Глава 8. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Стаття 47. Внутрішні перевезення вантажів та правила їх надання

До внутрішніх перевезень вантажів відносяться перевезення вантажів між пунктами відправлення та призначення, розташованими в Україні, та комплекс допоміжних операцій, пов'язаних з цими перевезеннями, а також технологічні перевезення вантажів, що здійснюються в межах одного виробничого об'єкта без виїзду на автомобільні дороги загального користування.

До комплексу допоміжних операцій, пов'язаних із внутрішніми перевезеннями вантажів автомобільним транспортом, належать:

завантаження та розвантаження автомобільних транспортних засобів;
перевантаження вантажів на інший вид транспорту чи транспортний засіб;
сортування, пакування, обмірювання та маркування вантажу;
накопичення, формування або дроблення партій вантажу;
зберігання вантажу;
транспортно-експедиційні послуги.

Правила перевезень вантажів транспортними засобами затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Правила технологічних перевезень вантажів транспортними засобами затверджуються керівництвом виробничого об'єкта.

Стаття 48. Документи, на підставі яких виконуються вантажні перевезення

Автомобільні перевізники, водії повинні мати і пред'являти особам, які уповноважені здійснювати контроль на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху, документи, на підставі яких виконують вантажні перевезення.

Документами для здійснення внутрішніх перевезень вантажів є:

для автомобільного перевізника - документ, що засвідчує використання транспортного засобу на законних підставах, інші документи, передбачені законодавством;

для водія - посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційні документи на транспортний засіб, товарно-транспортна накладна або інший визначений законодавством документ на вантаж, інші документи, передбачені законодавством.

У разі перевезення небезпечних вантажів крім документів, передбачених частиною другою цієї статті, обов'язковими документами також є:

для автомобільного перевізника - ліцензія на надання відповідних послуг;
для водія - ліцензійна картка, свідоцтво про допущення транспортного засобу до перевезення певних небезпечних вантажів, свідоцтво про підготовку водіїв транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі, письмові інструкції на випадок аварії або надзвичайної ситуації.

У разі перевезення вантажів з перевищенням габаритних або вагових обмежень обов'язковим документом також є дозвіл, який дає право на рух автомобільними дорогами України, виданий компетентними уповноваженими органами, або документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових або габаритних обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків.

Стаття 49. Основні права та обов'язки водія транспортного засобу при перевезенні вантажу у внутрішньому сполученні

Водій транспортного засобу при внутрішньому перевезенні вантажів має право: відмовлятися від прийняття для перевезення вантажу, який не відповідає встановленим вимогам або вимогам щодо пломбування вантажу, якщо відтиск пломби нечіткий або пломбу пошкоджено;

вимагати від вантажовласника (уповноваженої ним особи) належного закріплення вантажу на транспортному засобі відповідно до встановлених законодавством вимог та очищення його кузова від залишків вантажу.

Водій транспортного засобу зобов'язаний:

мати при собі та передавати для перевірки уповноваженим на те посадовим особам документи, передбачені законодавством, для здійснення зазначених перевезень;

перевіряти надійність пломбування, закріплення, накриття та ув'язування вантажу для його безпечного перевезення;

забезпечити збереження вантажу, прийнятого до перевезення, та своєчасно його доставити вантажовласнику (уповноваженій ним особі);

дотримуватися визначеного режиму праці та відпочинку.

Стаття 50. Договір про перевезення вантажу

Договір про перевезення вантажу автомобільним транспортом укладається відповідно до цивільного законодавства між замовником та виконавцем у письмовій формі (договір, накладна, квитанція тощо).

Істотними умовами договору є:

найменування та місцезнаходження сторін;

найменування та кількість вантажу, його пакування;

умови та термін перевезення;

місце та час навантаження і розвантаження;

вартість перевезення;

інші умови, узгоджені сторонами.

Стаття 51. Основні права та обов'язки замовника за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом

Замовник за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом має право отримати компенсацію згідно із законодавством за пошкодження або псування вантажу, часткову чи повну його втрату або несвоєчасність доставки.

Замовник за договором про перевезення вантажу зобов'язаний:

забезпечити своєчасне та повне оформлення документів на перевезення вантажу;

утримувати власні під'їзні шляхи до вантажних пунктів, вантажні майданчики, рампи тощо у стані, що відповідає вимогам законодавства з питань охорони праці, техніки безпеки та безпеки руху;

здійснювати вантажні операції, закріплення, накриття, ув'язування та пломбування вантажу, зняття кріплень і покриттів та очищення транспортного засобу від залишків вантажу;

забезпечувати вимоги законодавства з питань охорони праці та техніки безпеки при вантажних операціях.

Стаття 52. Основні права та обов'язки виконавця за договором про перевезення вантажу автомобільним транспортом

Автомобільний перевізник має право:

відмовитися від приймання вантажу для перевезення, якщо замовником не підготовлено вантаж чи необхідні документи або внесені без попереднього узгодження з ним зміни до реквізитів цих документів;

відмовитися від перевезення вантажу, якщо замовник подає до перевезень вантаж, не обумовлений договором про перевезення, пакування вантажу не відповідає встановленим законодавством вимогам, ушкоджена тара або нечітким є відтиск пломби тощо;

одержувати відшкодування від замовника, якщо транспортний засіб був пошкоджений під час вантажних робіт або під час перевезення вантажу з вини замовника.

Автомобільний перевізник зобов'язаний:

при укладанні договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом передбачати для свого персоналу встановлені законодавством умови праці та відпочинку;

забезпечити виконання умов договору про перевезення вантажу автомобільним транспортом у межах, визначених договором та законодавством;

забезпечити збереження вантажу, прийнятого до перевезення, до передачі вантажовласнику (уповноваженій ним особі) в пункті призначення;

відшкодувати замовнику збитки за пошкодження або псування вантажу, часткову чи повну його втрату, а також збитки, завдані внаслідок несвоєчасної доставки вантажу.

Розділ IV. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І ВАНТАЖІВ

Стаття 53. Організація міжнародних перевезень пасажирів і вантажів

Організацію міжнародних перевезень пасажирів і вантажів здійснюють перевізники відповідно до міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень.

До міжнародних перевезень пасажирів та небезпечних вантажів допускаються резиденти України, які мають досвід роботи на внутрішніх перевезеннях на договірних умовах не менше ніж три роки.

При виконанні міжнародних перевезень вантажів резиденти України повинні мати:

дозволи іноземних країн, по території яких буде здійснюватися перевезення;

ліцензійну картку в разі здійснення перевезення небезпечних вантажів;

дозвіл щодо узгодження умов та режимів перевезення в разі перевищення вагових або габаритних обмежень чи документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових (габаритних) обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків;

свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;

сертифікат відповідності транспортного засобу щодо безпеки руху та екологічної безпеки вимогам країн, територією яких буде здійснюватися перевезення, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України;

документи на вантаж.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів резиденти України повинні мати:

дозволи іноземних країн, по території яких буде здійснюватися перевезення;

ліцензійну картку на транспортний засіб;

свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;

абзац п'ятий частини четвертої статті 53 виключено

список пасажирів (при нерегулярних та маятникових перевезеннях);

білетно-облікову документацію;

схему маршруту.

При виконанні міжнародних перевезень вантажів нерезиденти України повинні мати:

дозвіл України;

дозвіл щодо узгодження умов та режимів перевезення в разі перевищення вагових або габаритних обмежень чи документ про внесення плати за проїзд великовагових (великогабаритних) транспортних засобів, якщо перевищення вагових (габаритних) обмежень над визначеними законодавством становить менше семи відсотків;

свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;

сертифікат відповідності транспортного засобу вимогам законодавства України щодо безпеки руху та екологічної безпеки, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України;

документи на вантаж.

При виконанні міжнародних перевезень пасажирів нерезиденти повинні мати:

дозвіл України;

свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу;

абзац четвертий частини шостої статті 53 виключено

список пасажирів (для нерегулярних та маятникових перевезень);

білетно-облікову документацію.

У транспортних засобах, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів та/або вантажів, встановлюються і використовуються контрольні пристрої - тахографи.

Водії транспортних засобів, що належать резидентам або нерезидентам України, зобов'язані допускати до перевірки тахографів посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, надавати їм реєстраційні листки режиму праці та відпочинку водіїв - тахокарти, а також, у разі якщо у транспортному засобі використовуються цифрові тахографи, роздруковувати на паперовому носії інформацію про роботу та відпочинок водіїв.

Стаття 54. Міжнародне співробітництво у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів

Державну політику у сфері міжнародного співробітництва з питань автомобільного транспорту розробляє та реалізує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Міжнародне співробітництво у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів забезпечує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, який у межах своїх повноважень:

організовує виконання міжнародних договорів України з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

організовує контроль за виконанням міжнародних договорів України з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

розробляє пропозиції щодо розвитку міжнародного співробітництва у сфері міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

бере участь у проведенні заходів щодо укладання міжнародних договорів з питань міжнародних перевезень пасажирів і вантажів;

бере участь у роботі міжнародних організацій автомобільного транспорту;

забезпечує видачу дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів.

Стаття 55. Дозволи на міжнародні автомобільні перевезення

Види дозвільних документів та порядок їх розподілу, видачі та використання українськими перевізниками при перевезенні по території іноземних країн визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, з урахуванням вимог законодавства України та законодавства країни, по території якої буде здійснюватися перевезення.

Міжнародні автомобільні перевезення іноземними перевізниками по території України здійснюються за наявності в перевізника українського дозволу або інших дозвільних документів, якщо інше не передбачено законодавством України.

Порядок оформлення і видачі дозволів на поїздку по територіях іноземних держав при виконанні перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні, їх обліку та обміну визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Дозвільні документи Європейської Конференції Міністрів Транспорту розподіляють на конкурсних засадах з урахуванням рівня безпеки руху й екологічної безпеки транспортних засобів, запроваджених у європейських країнах, ефективності їх використання.

Порядок проведення конкурсу та видачі дозвільних документів Європейської Конференції Міністрів Транспорту визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Стаття 56. Регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) пасажирські міжнародні автомобільні перевезення

Регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) пасажирські міжнародні автомобільні перевезення, що здійснюють перевізники України, повинні виконуватись автобусами, що відповідають умовам перевезень та параметрам комфортності і мають понад 20 місць для сидіння пасажирів.

При здійсненні міжнародних нерегулярних, маятникових (човникових) та регулярних транзитних перевезень водії повинні мати списки пасажирів та інші документи, обумовлені законодавством України.

Порядок організації регулярних, нерегулярних та маятникових (човникових) перевезень пасажирів у міжнародному сполученні визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Стаття 56¹. Обов'язки автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника і пасажира під час пасажирського міжнародного автомобільного перевезення

Під час здійснення пасажирського міжнародного автомобільного перевезення автомобільний перевізник, автомобільний самозайнятий перевізник, крім обов'язків, визначених статтею 40 цього Закону, зобов'язані перед початком такого перевезення перевірити наявність у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та відмовити у перевезенні пасажирам, які на їх вимогу не пред'явили необхідні документи.

Пасажир під час міжнародного автомобільного перевезення, крім обов'язків, визначених статтею 41 цього Закону, зобов'язаний мати належним чином оформлені документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, та пред'явити їх автомобільному перевізнику, автомобільному самозайнятому перевізнику на їх вимогу.

Стаття 57. Перевезення пасажирів і вантажів на території України іноземними перевізниками

Перевезення пасажирів і вантажів між пунктами, розташованими на території України, транспортними засобами, що належать іноземним перевізникам, забороняється, якщо на це не було отримано дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Перевезення пасажирів та вантажів з третьої країни та/або в третю країну через територію України нерезидентами забороняється без відповідного дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Стаття 58. Контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом

Контроль за здійсненням міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом на території України здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Функціями контролю за здійсненням міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є:

- контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень;
- контроль та оформлення дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;
- облік автомобільних транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів;
- контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху та екологічну ситуацію;
- перевірка транспортно-експедиторської документації та ліцензій на здійснення міжнародних перевезень пасажирів і небезпечних вантажів автомобільним транспортом;
- перевірка вагових і габаритних параметрів транспортних засобів;
- контроль та нагляд за дотриманням правил перевезення небезпечних вантажів.

Стаття 59. Міжнародний автомобільний перевізник пасажирів і вантажів

Резиденти України, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів чи вантажів, та (або) фахівці, призначені ними відповідальними за організацію та безпеку перевезень, повинні мати документ, що засвідчує їхню кваліфікацію, вимоги до якої та порядок її підтвердження визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Вимоги до професійної кваліфікації за обсягами та рівнем підготовки мають передбачати володіння достатніми знаннями, для того щоб належним чином і ефективно займатися професійною діяльністю міжнародного автомобільного

перевізника, зокрема знаннями таких предметів: комерційне і фінансове управління підприємством; технічні стандарти і операції; безпека дорожнього руху; доступ до ринків; елементи торгового, соціального і трудового, цивільного і податкового законодавства.

Вимоги до професійної кваліфікації мають бути підтверджені шляхом успішного складення обов'язкового письмового екзамену, а за необхідності й усного, що проводиться органом, установою чи організацією, призначеною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Резиденти України, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів чи вантажів, повинні мати передбачену законодавством документацію та забезпечувати всі види обов'язкового страхування, передбачені законодавством України.

Нерезиденти України, які здійснюють регулярні, нерегулярні та маятникові (човникові) перевезення пасажирів у міжнародному сполученні по території України, повинні забезпечити необхідні режими праці і відпочинку водіїв, контроль стану їх здоров'я, а також контроль технічного, санітарного та екологічного стану автобуса перед виїздом на маршрут.

До міжнародних перевезень пасажирів та (чи) вантажів допускаються резиденти України, які склали обов'язковий письмовий екзамен на професійну придатність у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту.

Право на здійснення транспортними засобами міжнародних перевезень пасажирів надається водіям, яким виповнився 21 рік.

Право на керування автобусами на міжнародних маршрутах мають водії, які останні три роки працюють водіями автобусів.

Розділ V. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕВІЗНИКІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ

Стаття 60. Відповідальність за порушення законодавства про автомобільний транспорт

За порушення законодавства про автомобільний транспорт до автомобільних перевізників застосовуються адміністративно-господарські штрафи за:

безпідставну відмову від пільгового перевезення пасажирів - штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

надання послуг з перевезень пасажирів та вантажів без оформлення документів, перелік яких визначений статтями 39 та 48 цього Закону, - штраф у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

експлуатацію легкового автомобіля, облаштованого як таксі, без наявності ліцензійної картки - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

стоянку легкового автомобіля, який не облаштований як таксі і не має ліцензійної картки, та посадку пасажирів на стоянці таксі - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

виконання нерезидентами України міжнародних перевезень пасажирів чи вантажів без документів, перелік яких визначений статтею 53 цього Закону, - штраф у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

порушення нерезидентами вимог статті 57 цього Закону - штраф у розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

порушення режимів праці та відпочинку водіями транспортних засобів - штраф у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

перевезення пасажирів на маршруті протяжністю понад 500 кілометрів одним водієм - штраф у розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

відсутність у випадках, передбачених законодавством, списку пасажирів при здійсненні міжнародного перевезення пасажирів автомобільним транспортом - штраф у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

управління транспортними засобами при здійсненні міжнародних автомобільних перевезень без контрольних пристроїв (тахографів) реєстрації режимів праці чи відпочинку водіїв транспортних засобів чи вимкненими такими контрольними пристроями (тахографами) або без щоденних реєстраційних листків режимів праці та відпочинку - штраф у розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

здійснення водіями міжнародних автомобільних перевезень без розпізнавальних знаків держави реєстрації транспортного засобу - штраф у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

невиконання перевізниками або їхніми представниками приписів органів державного контролю щодо усунення порушень транспортного законодавства - штраф у розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Випуск (впуск) з (на) території України транспортного засобу, що виконує міжнародне перевезення, на якому здійснено порушення транспортного законодавства, здійснюється тільки після надання водієм документа щодо сплати штрафу чи виконання припису органу державного контролю, якщо скарга на постанову щодо накладання адміністративного стягнення залишилася без задоволення.

При вчиненні однією особою двох або більше правопорушень адміністративно-господарський штраф накладається за кожне правопорушення окремо.

Розглядати справи про накладення адміністративно-господарських штрафів за порушення, зазначені у цій статті, мають право посадові особи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті.

Адміністративно-господарські штрафи стягуються відповідно до закону центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), і зараховуються до Державного бюджету України.

Порядок стягнення у вигляді штрафу за порушення, викладені у цій статті, та порядок оскарження постанови по справі про правопорушення визначає Кабінет Міністрів України.

За невиконання обов'язку перевірити перед початком пасажирського міжнародного автомобільного перевезення наявність у пасажирів документів, необхідних для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, що призвело до перевезення чи спроби перевезення пасажирів через державний кордон України без необхідних документів, автомобільний перевізник, автомобільний самозайнятий перевізник несуть відповідальність, передбачену законом.

Відмова автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника у міжнародному автомобільному перевезенні пасажирів, який на вимогу автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника не пред'явив документи, необхідні для в'їзду до держави прямування, держав за маршрутом слідування, не тягне за собою обов'язок автомобільного перевізника, автомобільного самозайнятого перевізника відшкодувати пасажирів за шкоду, заподіяну у зв'язку з цим шкоду.

Розділ VI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України у тримісячний термін від дня набрання чинності цим Законом:
 - подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;
 - привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
 - забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;
 - відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

Президент України

Л. КУЧМА

(Закон, ВР України, від 05.04.2001,
№ 2344-III "Про автомобільний
транспорт")

м. Київ

5 квітня 2001 року

№ 2344-III

Упорядник
Кострюков Сергій Володимирович

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
дисципліни
«ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО»

Видано в редакції упорядника

Підп. до друку 26.05.2014. Формат 30 x 42/4.
Папір офсет. Ризографія. Ум. друк. арк. 11,1.
Обл.- вид. арк. 11,1. Тираж 100 пр. Зам. №

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»
49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19